

Jong Geleerd...

*De invloed van politieke jongerenorganisaties
op hun moederpartijen*

Inhoudsopgave

Dankwoord	4
Introductie	5
Hoofdstuk 1 – De politieke partij, kwijnt zij weg?	10
1.1 Wat is een politieke partij?	10
1.2 Geschiedenis van politieke partijen in Nederland	11
1.3 Functieverlies?	12
1.4 Conclusie	14
Hoofdstuk 2 – De politieke jongerenorganisaties	18
2.1 DWARS	19
2.1.1 1991 – 2004	19
2.1.2 2004 – 2012	20
2.1.3 Conclusie	22
2.2 JOVD	22
2.2.1 Geschiedenis JOVD	22
2.2.2 Organisatie JOVD	24
2.2.3 Conclusie	25
2.3 ROOD	26
2.3.1 Geschiedenis ROOD	26
2.3.2 Organisatie ROOD	27
2.3.3 Conclusie	28
2.4 SGP-Jongeren	29
2.4.1 Het LVSGS	29
2.4.2 De SGPJ	31
2.4.3 Conclusie	33
2.5 Conclusie	34
Hoofdstuk 3 – De Doorstroomfunctie	36
3.1 Methode	36
3.2 Resultaten	38
3.2.1 doorstroming per orgaan	38
3.2.2 doorstroming per politieke oriëntatie	40
3.2.3 doorstroming per politieke partij	44
3.2.3.1 doorstroming per partij	44
3.2.3.2 doorstroming per onderzochte PJO	47
3.3 Conclusie	50
Hoofdstuk 4 – De Articulatiefunctie	51
4.1 Congresactiviteiten	51
4.2 Kandidaten- en programmacommissies	54
4.3 Conclusie	54
Conclusie	56
Summary	59
Bibliografie	61
Bijlages	I
Bijlage 1 – Overzicht PJO's	I
Bijlage 2 – Doorgestroomde politici, gesorteerd per oriëntatie	III
2.1 1972 – 1982	III
2.2 2002 – 2012	VII
Bijlage 3 – Berekeningen	XIII
3.1 Overzicht PJO'ers per PJO, partij en orgaan	XIII
3.2 Parlementariërs, PJO'ers, zuivere en onzuivere doorstroom, in aantallen en percentages.	XVII
3.3 Aantal doorstromers per partij per tijdsvak	XVII
3.4 Gegevens per PJO (1972-1982 en 2002-2012)	XVIII
3.5 Gegevens per partij + fusiepartijen	

(1972-1982 en 2002-2012)	XIX
Bijlage 4 – ‘Bijzondere’ politici	XIX
4.1 Overstappers	XX
4.2 In beide tijdsvakken actieve politici	XX
Bijlage 5 – Congresactiviteiten	XX
5.1 Overzicht congresactiviteiten DWARS 2008 – 2012	XX
5.2 Percentage aangenomen moties	XXII
Bijlage 6 – Overzicht Programma- en Kandidatencommissies 2006 – 2011	XXII
6.1 Overzicht Programmacommissies 2006 – 2011	XXII
6.2 Overzicht Kandidatencommissies 2006 – 2011	XXIV

Dankwoord

Voor u ligt mijn scriptie over de invloed van politieke jongerenorganisaties. Ik ben enorm trots dat na maanden van werk deze scriptie toch af is gerond. Dit zou nooit zijn gebeurd zonder de hulp van verschillende mensen. Hieronder volgt een lijst met mensen en instellingen aan wie ik dank ben verschuldigd. Ik heb mijn uiterste best gedaan iedereen die op de een of andere manier betrokken was bij de totstandkoming van deze scriptie te achterhalen en hieronder te noemen. Allereerst wil ik mijn ouders bedanken voor het door hun aangereikte onderwerp en alle liefde en steun. Als tweede wil ik graag Koen Vossen, mijn scriptiebegeleider en eerste lezer, bedanken voor de mogelijkheid om deze scriptie te mogen schrijven, naast alle begeleiding. Als derde verdient ook Alexander Kneepkens een vermelding: waar ik het nodig had, stond hij voor me klaar om me informatie aan te reiken of stukken van commentaar te voorzien. Verder verdienen deze personen ook een plekje: Renske Leijten (Kamerlid SP), Jojanneke Vanderveen (voorzitter DWARS), Jacques Roozendaal (voorzitter SGP-Jongeren), Leon Botter (ex-voorzitter ROOD), Bram Dirx (voorzitter JOVD), Tom Louwerse (tweede lezer), Ron Zeefat (medewerker GroenLinks), Sylvia Bakker (medewerker VVD), Frank Johan Hoogendam (medewerker SP), Lesley Arp (medewerker ROOD), Niels van den Berge (fractiemedewerker GroenLinks), Dennis Tak (medewerker PvdA), Benjamin Geurts (medewerker CDJA), Ashley North, Willem de Gelder, Simon Otjes, Ruud Koole, Paul Lucardie, Omied Chalebyani, Gepko Hahn, Michiel Knoops, Rick Nederend, Willemijn Boos (persoonlijk medewerker Tofik Dibi) en Berend de Boer (medewerker DNPP).

Introductie

Op Eerste Paasdag 2012 schoof de oud-voorzitter van het Landelijk Actie Comité Scholieren (LAKS), Sywert van Lienden, aan bij het televisieprogramma *Buitenhof*. Tijdens deze uitzending presenteerde hij een nieuwe vorm van vertegenwoordiging: de G500. Het idee is simpel: 500 jongeren schrijven zich in als lid van deze organisatie, waardoor ze tegelijkertijd lid worden van de drie meest invloedrijke politieke partijen van Nederland: het Christen-Democratisch Appèl (CDA), de Partij van de Arbeid (PvdA) en de Volkspartij voor Vrijheid en Democratie (VVD). Tijdens de congressen van deze partijen worden alle leden van de G500 geacht aanwezig te zijn en samen moties in te dienen die in het belang zijn van de volgende generaties. Door het hoge aantal congresgangers wat vóór deze moties stemt (minstens 500), is de kans groot dat deze moties ook daadwerkelijk in de partijprogramma's worden opgenomen, met een grotere kans op uitvoering tijdens een volgende coalitieperiode. Blijkbaar vergat Van Lienden dat jongeren door middel van politieke jongerenorganisaties (PJO's) al een stem hebben binnen politieke partijen. Op deze politieke jongerenorganisaties zal deze scriptie zich richten. Wat doen deze organisaties? Hoe zijn ze ontstaan en hoe hebben ze zich ontwikkeld? Hebben ze invloed en zo ja, hoe heeft deze invloed zich de afgelopen jaren ontwikkeld?

“Een van de minst onderzochte aspecten van het Nederlandse partijwezen is zonder twijfel de politieke jongerenorganisatie,” zo begint Pieter Welp (1998) zijn artikel over politieke jongerenorganisaties. Anno 2012 staat zijn constatering helaas nog steeds als een huis. Op zich niet verwonderlijk, aangezien PJO's geen ‘echte’ politieke partijen zijn. Ondanks het gebrek aan documentatie over deze organisaties bruisen politieke jongerenorganisaties van activiteiten. Daarnaast verschijnen er met enige regelmaat opinieartikelen van de hand van PJO's en voeren zij ook acties om hun standpunten duidelijk te maken. Naast deze methodes hebben politieke jongerenorganisaties nog andere – meer parlementaire – middelen om invloed uit te oefenen. Alleen, hebben ze wel invloed binnen hun eigen partij? De weinige beschikbare literatuur rept niet of nauwelijks over invloed, laat staan dat er systematisch onderzoek naar de invloed van PJO's op de moederpartijen is gedaan. Ook Welp gaat nauwelijks op dit onderwerp in; hij beschrijft meer het ontstaan en de evolutie van de PJO's.

Voordat ik het doel van en de methodes voor dit onderzoek zal duiden, is het noodzakelijk om eerst een definitie van het begrip politieke jongerenorganisatie te geven. De politieke jongerenorganisatie hoort volgens Welp thuis in een verzuild politiek systeem, waarbij jongeren binnen een partij zijn ondergebracht in hun eigen vereniging. De maatschappelijke verhoudingen zijn echter dusdanig verschoven dat de samenleving nauwelijks meer verzuild is en deze omschrijving dus niet meer voldoet. Daarom zou ik graag de volgende definitie voor willen stellen: “Een politieke jongerenorganisatie is een organisatie voor jongeren die statutair verbonden is aan een politieke partij.” De organisatievorm en onafhankelijkheid verschillen te veel per PJO om die te kunnen benoemen in een definitie, vandaar alleen de statutaire verbinding. Officieel zou een politieke jongerenorganisatie zich onafhankelijk op moeten stellen tegenover

de eigen moederpartij, maar dit onderzoek toont aan dat van deze onafhankelijkheid soms weinig terecht komt. Ook de minimum- en maximumleeftijd variëren. Zo is in de Wet Subsidiëring Politieke Partijen bepaald dat politieke partijen alleen subsidie krijgen als ze minstens 1.000 leden hebben, waarvan tweederde een leeftijd tussen de 14 en 27 jaar moet hebben (Wet Subsidiëring Politieke Partijen, 1999). De meeste PJO's hebben echter een hogere maximale leeftijdsgrens, waardoor de term 'jongere' aan waarde inboet.

Politieke jongerenorganisaties zijn dus een 'onafhankelijk' orgaan binnen politieke partijen. Dat brengt me op het tweede onderwerp van deze scriptie: politicologen debatteren al jaren over een eventueel functieverlies van politieke partijen. Aan de hand van een literatuurstudie zal ik proberen vast te stellen of Nederlandse politieke partijen inderdaad zijn veranderd en aan betekenis hebben ingeboet. Daar blijft het echter niet bij: deze scriptie zal zich richten op de vraag of politieke jongerenorganisaties eventueel onder dit functieverlies te lijden hebben. De onderzoeksvraag (zie de volgende pagina) zal verder op dit onderwerp ingaan.

Er zijn drie redenen waarom ik mij interesseer voor dit onderwerp. Ten eerste ben ik zelf actief binnen DWARS GroenLinkse Jongeren, op zowel lokaal als nationaal niveau. Ten tweede, zoals al eerder aangestipt, blijkt er niet tot nauwelijks materiaal te zijn over PJO's, laat staan over hun relatie met en hun invloed op hun moederpartijen. In dit veld is dus sprake van een hiaat. Ten derde, door een aantal jongerenorganisaties als 'case study' te kunnen nemen, zou dit onderzoek een bijdrage kunnen leveren aan het onderzoek naar het functioneren van politieke partijen. Uit studies van Voerman en Lucardie (2011) en Den Ridder, Van Holsteyn en Koole (2011) blijkt dat de ledenaantallen van politieke partijen afnemen en dat de leeftijd van de overgebleven partijleden toeneemt.

Met dit onderzoek hoop ik vier bijdrages te kunnen leveren. Als eerste wil ik een overzicht geven van de discussie over het functieverlies van politieke partijen in Nederland. Als tweede hoop ik aan te kunnen tonen in hoeverre politieke jongerenorganisaties invloed hebben op hun moederpartijen en op welke manieren precies. Als derde wil ik de organisatiestructuur van de verschillende jongerenorganisaties goed omschrijven en vervolgens met elkaar vergelijken. Als laatste wil ik het beschikbare materiaal over de geschiedenis van PJO's bijwerken. Welp (1998) heeft een goede poging gedaan voor de politieke jongerenorganisaties van de vier grootste politieke partijen van dat moment (hij documenteerde de geschiedenis van de jongeren van de PvdA, de VVD, het CDA en D66). Ook al is de waarde van deze poging absoluut niet te verwaarlozen; er blijft nog een flink aantal andere PJO's onbeschreven. Het feit dat maar één van de vier voor dit onderzoek geselecteerde PJO's bij de door Welp beschreven jongerenorganisaties hoort, heeft hier absoluut mee te maken. Op de vier te onderzoeken organisaties kom ik later nog terug.

Het onderzoek zal worden uitgevoerd met de volgende vraag als leidraad: *Hebben politieke jongerenorganisaties invloed op hun moederpartijen en is deze invloed door de jaren heen veranderd?* Hier horen de volgende deelvragen bij:

- 1) Wat is de geschiedenis van de Nederlandse politieke partijen en zijn hun functies in de loop der tijd veranderd?
- 2) Wat is de geschiedenis van de te onderzoeken politieke jongerenorganisaties en hoe is hun verhouding tot de moederpartijen?
- 3) Bestaat de kweekvijverfunctie van politieke jongerenorganisaties echt en hoe scoren de Nederlandse politieke partijen op dit onderdeel?
- 4) Bestaat de articulatiefunctie van politieke jongerenorganisaties echt en hoe scoren de Nederlandse politieke partijen op dit onderdeel?

Ten eerste dien ik een opmerking te plaatsen over de vergelijking tussen politieke partijen en politieke jongerenorganisaties. Alhoewel er veel overeenkomsten zijn, zijn er ook een aantal cruciale verschillen tussen deze twee typen organisaties: als eerste stellen partijen kandidaten voor verkiezingen en deze kandidaten nemen plaats in een vertegenwoordigend orgaan. Daarbij stellen partijen een kabinet samen, wat in principe vier jaar stand zou moeten houden. Deze functies hebben PJO's niet, waardoor eventueel functieverlies ook lang niet zo ingrijpend is als bij de moederpartijen.

Het grootste probleem met het onderzoeken van invloed is niet alleen de definitie ervan, maar ook hoe deze invloed te meten is. Door middel van mijn onderzoeksvraag doe ik een poging om alleen formele invloed te meten. Hiermee sluit ik dus gesprekken, manifesten en vergaderingen uit, omdat deze niet empirisch te meten zijn. In zijn artikel *'Idealistischer dan de partij'* geeft Gepko Hahn duidelijk aan dat politieke jongerenorganisaties voornamelijk van onderlinge contacten afhankelijk zijn. Bram Dirx, op het moment van schrijven voorzitter van de JOVD, zegt daarover: 'Een aantal VVD'ers, zoals Stef Blok, kijkt heel sceptisch naar de organisatie. Voor hen zijn we "een ding". Mark Rutte zegt juist: we komen binnenkort met het kabinet met een voorstel en als je er tegen bent, moet je er gewoon tegenin gaan' (Hahn, 2012). Het grootste nadeel van de smalle definitie van de invloed die ik wil meten is dat de informele invloed (die naar verwachting een zeer groot deel van de invloed vormt) weg zal worden gelaten en de resultaten van het onderzoek daardoor enigszins vervormd zullen zijn.

De drie vormen van invloed die voorkomen in de onderzoeksvragen zijn grotendeels geïnspireerd op een verdeling aan de hand van Pieter Welp (1998). In zijn artikel geeft hij aan dat PJO's twee belangrijke taken hebben: rekrutering en scholing van de leden. Hier zou ik graag een derde functie aan toe willen voegen: de articulatiefunctie. Hieronder versta ik: het vertegenwoordigen van de jongeren, zowel binnen de partij als daarbuiten. Hiermee zijn de drie belangrijkste functies van een politieke jongerenorganisatie genoemd. Een eventuele vierde functie zou de subsidie voor de moederpartij kunnen zijn (Koole, 1992; Welp, 1998; Hahn, 2012). In tegenstelling tot de rekrutering en articulatie komen

scholing en subsidies vanuit de moederpartij in plaats van uit de politieke jongerenorganisatie, zoals te zien is in Tabel I.1.

Scholing	Rekrutering	Articulatie	Subsidie
Moederpartij	Moederpartij	Moederpartij	Moederpartij
↓	↑	↑	↓
PJO	PJO	PJO	PJO

Als we hier over invloed van de PJO op de moederpartij spreken, wordt het duidelijk dat scholing en subsidie niet aan deze criteria voldoen. Daarom zullen wel de rekrutering en de articulatie worden onderzocht en niet de scholing en subsidiëring, al zullen beide functies zijdelings nog wel aan bod komen.

Drie vormen van invloed – personele, programmatische en strategische –, zijn van deze indeling afgeleid. De rekrutering valt onder personele invloed. De articulatie van jongerenbelangen is meetbaar zodra deze worden behartigd en verdedigd door middel van verschillende commissies en moties. De programmatische invloed richt zich vooral op de invloed die jongeren hebben op kandidaten- en programmacommissies. Met strategische invloed bedoel ik de activiteit op congressen, via het indienen van moties, wijzigingen en amendementen.

Vanwege de beperkte tijd zal dit onderzoek zich niet richten op alle PJO's. Van de negen beschikbare verenigingen zijn er vier organisaties geselecteerd. Daarvan heeft er één overlap met het artikel van Welp. De keuze is gevallen op de volgende vier politieke jongerenorganisaties: DWARS, GroenLinkse Jongeren, de Jongerenorganisatie voor Vrijheid en Democratie (jongerenorganisatie van de VVD), ROOD, Jong in de SP en de SGP-Jongeren. De selectie PJO's moest in mijn ogen zo representatief mogelijk zijn, dus een confessionele, sociaaleconomisch linkse en rechtse organisatie waren zeer gewenst. De keuze voor de JOVD als sociaaleconomisch rechtse partij was snel gemaakt, mede omdat de JOVD zeer waarschijnlijk de bekendste PJO van Nederland is. Bovendien gaf Welp ook een beknopt overzicht van de JOVD in zijn artikel. De linkse partij is uiteindelijk ROOD geworden. Aangezien Welp de Jonge Socialisten in de PvdA al behandeld had, zou er naar mijn mening te veel overlap met zijn artikel zijn. De derde politieke jongerenorganisatie is DWARS geworden. Door mijn activiteiten bij DWARS heb ik veel contacten binnen deze PJO, maar ook het feit dat DWARS als enige van deze geselecteerde verenigingen is voortgekomen uit een fusie zou zeer interessant kunnen zijn. De SGPJ is als vierde gekozen vanwege de confessionaliteit, maar ook omdat deze PJO al jaren met afstand de grootste van Nederland is, met tussen de 9.000 en 12.000 leden. Dit wordt bevestigd op de site van de SGPJ. Daarbij komt dat de SGPJ ook de oudste politieke jongerenorganisatie van Nederland is. Tegelijkertijd heeft de SGP, vanwege de constante resultaten tijdens verkiezingen, weinig zetels te verdelen. Door deze stabiliteit is er geen sprake van groei in nationale

volksvertegenwoordigingen, dus mogelijk ook geen sprake van een groeiende doorstroming van jongeren naar de moederpartij.

Omdat invloed in belangrijke mate informeel is, is het arsenaal onderzoeksmethodes aanzienlijk beperkt. Om toch een representatief beeld te kunnen schetsen van de invloed, heb ik besloten om de volgende middelen te gebruiken.

In Hoofdstuk 1 zal ik eerst een definitie van het begrip ‘politieke partij’ geven. Daarna zal ik overzicht verstrekken van functies die een partij zou kunnen of moeten vervullen, gevolgd door een geschiedenis van politieke partijen in Nederland. Het hoofdstuk wordt afgesloten met een debat over een mogelijk functieverlies van politieke partijen in Nederland.

Hoofdstuk 2 zal volledig gewijd worden aan het ontstaan en de evolutie van de vier verschillende jongerenorganisaties. Daarnaast zal ik proberen de structuren van de vier verenigingen precies en overzichtelijk te schetsen, om ze vervolgens tegen elkaar af te zetten en bij twee ideaaltypen in te kunnen delen.

De doorstroming komt in Hoofdstuk 3 aan bod. Aan de hand van lidmaatschappen van politici zal ik kijken of er een verandering is in de doorstroming van jongerenorganisatie naar moederpartij. De politici die voor dit hoofdstuk zijn onderzocht waren actief in de periodes 1972-1982 en 2002-2012. De selectie organen waarin deze politici ooit hebben gezeteld zijn: de Tweede Kamer, de Eerste Kamer, het Europees Parlement en het Kabinet. De onderzoeksresultaten zal ik aan het einde van dit hoofdstuk koppelen aan de categorisering die ik in Hoofdstuk 2 heb opgesteld.

In Hoofdstuk 4 worden de congresresultaten en commissieleden onderzocht. Wegens een gebrek aan gegevens en medewerking – in verband met voorbereidingen voor de verkiezingen van 12 september 2012 – is dit hoofdstuk relatief klein. Toch zijn ook hier een aantal conclusies te trekken.

Hoofdstuk 1 – De politieke partij, kwijnt zij weg?

Sinds de jaren zestig is er een debat gaande tussen politicologen. Aanleiding voor dit debat waren teruglopende ledenaantallen, ontideologisering van politieke partijen en hun veranderende positie in de maatschappij. Sommige politicologen beweerden zelfs dat politieke partijen hun functie aan het verliezen zijn. In dit hoofdstuk zal ik het ontstaan en de veranderingen van de Nederlandse politieke partijen samenvatten, alvorens het hierboven genoemde debat te omschrijven. Wat zijn de belangrijkste oorzaken van de teruggang van politieke partijen? Verliezen zij inderdaad hun functie? Met het beantwoorden van deze vragen hoop ik een situatie te schetsen waarmee de Nederlandse politieke jongerenorganisaties vergeleken kunnen worden.

1.1 Wat is een politieke partij?

Voordat ik de geschiedenis van de politieke partijen in Nederland uiteenzet, is het belangrijk om na te gaan wat politieke partijen eigenlijk zijn. Politieke partijen worden gezien als een essentieel onderdeel van de parlementaire democratie. Ondanks deze rol zijn politieke partijen moeilijk te definiëren. De studie van politieke partijen is namelijk gebouwd op de partijen die er zijn, waardoor politicologen altijd achter de feiten aanlopen. Een definitie moet alle gemeenschappelijke kenmerken van alle politieke partijen zien te vangen – hetgeen vrijwel onmogelijk is. Ruud Koole hanteert de volgende minimumdefinitie: “Een politieke partij is een georganiseerde groep, voorzien van een officiële benaming, die als zodanig kandidaten stelt voor de verkiezingen voor openbare functies.” (1992, 18; 1995, 14). Ook Lipschits (1984, 13) gebruikt deze definitie. Ondanks het feit dat ik van mening ben dat een politieke partij een ideaalbeeld wenst te verwezenlijken, houd ik deze definitie toch aan. Het belangrijkste kenmerk van een politieke partij ten opzichte van iedere andere belangenorganisatie, bestaat er uit dat een politieke partij kandidaten stelt voor openbare functies en andere belangenorganisaties kunnen dat niet.

De politieke partij heeft verschillende functies. Lipschits (1984) noemt er acht. De Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB) maakt in het in 2009 gepubliceerde rapport *Democratie vereist partijdigheid* onderscheid tussen de ‘kernfuncties’ en ‘nevenfuncties’ van politieke partijen. Deze ‘kernfuncties’ bestaan uit rekrutering van kandidaten, het vormen van een regering (indien mogelijk), het integreren van verschillende groepen en belangen in de samenleving, maar ook het verwoorden van een aantal van deze belangen. Het schakelen tussen de overheid en de maatschappij is daarnaast ook een van de belangrijkste functies die partijen hebben. Als laatste ‘kernfunctie’ verwijst het ROB-rapport naar Schmitter (2001). Die verwoordde namelijk dat een politieke partij in zekere zin ook symbool staat voor een (politieke) identiteit (‘providing symbolic identity’ – ‘the capacity to provide attractive political identities’). De ‘nevenfuncties’ die aan partijen worden toegeschreven zijn minder in getal dan de ‘kernfuncties’. Tot de ‘nevenfuncties’ van partijen behoren onder andere scholing en vorming (van kiezers, vrijwilligers en leden), socialisatie (een politieke partij functioneert ook als werkgever of als vrijetijdsbesteding), en een paramilitaire functie. Hierbij valt te denken aan onder andere de ETA in Spaans Baskenland en de IRA in Noord-Ierland. Deze

laatste taak van een politieke partij is echter niet aan de orde in Nederland, dus wordt in de rest van dit stuk niet verder behandeld.

1.2 Geschiedenis van politieke partijen in Nederland

In Amerika ontstond rond 1850 de eerste vorm van een politieke partij, doordat men tijdens feesten en andere bijeenkomsten over politiek sprak. Hier komt de term ‘party’ vandaan. Tegelijkertijd was er in Nederland een parlement geïnstalleerd. Dit parlement bestond voornamelijk uit mensen van adel en dus was er van onze huidige ‘volksvertegenwoordigers’ geen sprake; helemaal niet omdat deze mensen alleen door mensen met stemrecht konden worden verkozen. Dit was voorbestemd aan een zeer klein deel van de bevolking. In eerste instantie zaten deze parlementariërs voor zichzelf in de Staten-Generaal. In de loop van tijd begonnen zij zichzelf echter te groeperen op basis van hun politieke oriëntatie. Op deze wijze kwamen de liberale en conservatieve facties tot stand. Abraham Kuyper richtte in 1879 de eerste echte politieke partij in Nederland op. De partij had als functie het opkomen voor de rechten van protestanten. Naast de ARP (Anti-Revolutionaire Partij) zette Kuyper zich op succesvolle wijze in voor de oprichting van de VU (Vrije Universiteit – de eerste gereformeerde universiteit in Nederland) en de Gereformeerde Kerk. Om meer kiezers te kunnen trekken dan alleen de ‘kleine luyden’ (de (neo-)calvinisten), besloot Kuyper om zich af te zetten tegen de seculiere partijen in het parlement. Op deze manier hoopte hij gelovigen over de streep te trekken. Om een zo groot mogelijke doelgroep voor zijn partij te creëren, was Kuyper altijd een fervent voorvechter van het evenredig kiesstelsel en het actief kiesrecht. In 1917 mochten alle mannen hun stem uitbrengen, terwijl de vrouwen dit in 1922 konden doen. Op deze manier werden de politieke partijen langzamerhand ‘echte’ volksvertegenwoordigers, omdat ze niet meer namens een bepaalde klasse in de samenleving handelden. Het plan van Kuyper slaagde in een dergelijke mate, dat rond 1920 de scheidslijnen in de Nederlandse samenleving transformeerden in ‘zuilen’. Naast de protestantse zuil, maakten ook de katholieke en de seculiere zuil (bestaande uit de socialistische en in mindere mate de liberale zuil) deel uit van het politieke landschap. Het complete sociale leven speelde zich af binnen de wereld van de ‘eigen’ levensbeschouwing. De spinnen in de webben waren toch overduidelijk de politieke partijen. Waar desondanks vermoed zou kunnen worden dat deze partijen, door de scheidslijnen en de maatschappelijke rivaliteiten, niet goed samen konden werken, bleek dit niet het geval. Rond dezelfde periode ontstond namelijk ook de ‘pacificatie-democratie,’ zoals omschreven door Lijphart (1990). Deze partijen waren zich er van bewust dat ze elkaar nodig hadden en te vriend moesten houden om vooruit te komen. Ondanks de tussenkomst van de Tweede Wereldoorlog, hield dit systeem ook na 1945 stand. Sterker nog, om twee redenen konden de partijen meer controle krijgen op de samenleving. Ten eerste fuseerden verscheidene partijen en zij werden daardoor groter. Zo ontstonden de Katholieke Volkspartij (KVP), Partij van de Arbeid (PvdA) en de Volkspartij voor Vrijheid en Democratie (VVD). Ten tweede kwam de televisie op het toneel. Hierdoor kon de massa beter worden bereikt. De omroepen, die verzuild waren, functioneerden over het algemeen als de spreekbuis van de partijen. Zo had iedere zuil een eigen politieke partij, die invloed uitoefende op een ‘eigen’ krant, een ‘eigen’ omroep en eventueel een ‘eigen’ kerk. In deze periode haalden

de confessionelen – de ARP, de KVP en de Christelijk-Historische Unie (CHU) – steevast een meerderheid. De vijf hiervoor genoemde partijen behaalden zelfs tijdens verkiezingen steevast tussen de 80 tot 90 procent van alle zetels in het parlement.

De situatie veranderde aan het einde van de jaren zestig. Ondanks dat de vijf partijen samen nog 82 procent van alle zetels haalden, voor de verkiezingen van 1967, verloren de christelijke partijen fors. Zij verloren samen twaalf zetels, en kwamen uit op een aantal van 69 volksvertegenwoordigers (46%). Hun monopolie leek gebroken, aangezien dit de eerste keer was dat de confessionelen geen meerderheid in de Tweede Kamer hadden behaald. D66, een partij opgericht door middel van een burgerinitiatief, kwam symbool te staan voor de ontzuiling die volgde. Deze partij was namelijk anti-establishment, democratischer en was moeilijker te plaatsen in het politieke spectrum. De ontzuiling zette zich na 1967 door en in deze periode ontstonden meerdere politieke partijen. De jaren zeventig stonden vooral bekend om de polarisatie, vooral vanwege de opkomst van Nieuw Links, een radicale stroming binnen de PvdA. Mede onder invloed van Nieuw Links – wat per se wilde dat de PvdA niet met de KVP zou regeren – kwam in 1973 het eerste en enige ‘linkse’ kabinet ooit tot stand (Den Uyl I, deels met de KVP). Het kabinet viel in 1977 en door strubbelingen tussen de linkse partijen besloot de PvdA weer met de confessionelen (in 1979 gefuseerd tot het CDA) te regeren.

De jaren tachtig waren een redelijk rustige periode, maar in 1994 kwam het eerste ‘Paarse’ kabinet aan de macht. Deze coalitie bestond uit de PvdA, VVD en D66 – een op het oog onbestaanbare combinatie. De combinatie was mogelijk doordat zowel de PvdA als de VVD meer naar het midden trokken. De politiek werd minder spannend, maar Nederland floreerde (De Rooy en Te Velde, 2005). Het idee dat alle partijen ‘één pot nat’ zouden zijn, was een van de redenen dat de gevestigde partijen tijdens de verkiezingen in 2002 keihard onderuit gingen; de drie coalitiepartijen werden allemaal bijna gehalveerd en verloren samen 43 zetels. De nieuwkomer, de Lijst Pim Fortuyn (LPF), haalde in één klap maar liefst 26 zetels en werd plots de tweede partij van Nederland. Niet toevallig had Pim Fortuyn, de tien dagen voor de verkiezingen geliquideerde oprichter van de LPF, zich zeer fel afgezet tegen de ‘puinhopen van Paars’. Naast de opkomst van de LPF, wordt de periode vanaf 2002 gekenmerkt door de opkomst van andere nieuwe politieke partijen. Inclusief afsplitsingen leerde Nederland in deze periode meer dan zeven nieuwe partijen kennen; sommige van deze partijen verkregen zelfs meer dan twintig zetels in de Tweede Kamer.

1.3 Functieverlies?

Uit het voorgaande blijkt dat het politieke landschap en politieke partijen continu bloot worden gesteld aan veranderingen. Zo keken de confessionele partijen toe hoe ze in 1967 hun meerderheid in de Tweede Kamer verloren, zag het CDA met lede ogen hoe ze in 1994 voor het eerst in de geschiedenis van de Nederlandse politiek in de oppositie plaats moesten nemen en moesten de PvdA, VVD en D66 door de verkiezingsuitslag van 2002 flinke dreunen incasseren. Het is aannemelijk dat bij een maatschappelijke verandering zoals eind jaren zestig, ook de structuren en functies van politieke partijen veranderen. Deze

sectie zal verder op de vraag ingaan of politieke partijen hun functie langzamerhand aan het verliezen zijn, hoe dat zou komen, en wat aan deze eventuele teruggang is gedaan.

Koole (1992) concludeert dat een meerderheid van de Nederlandse politieke partijen rond de verzuiling gestructureerd waren als een massapartij en een enkeling als kaderpartij, hoewel de meeste partijen startten als kaderpartijen. Deze twee termen zijn afkomstig van Duverger (1964), die op basis van de ontstaansgeschiedenis van politieke partijen een patroon in de structuur van deze organisaties kon ontdekken. Massapartijen waren partijen die buiten het parlement zijn ontstaan, de massa nodig hebben om steun en expertise te verwerven, en vervolgens in het parlement terecht zijn gekomen. Om een massapartij te kunnen stroomlijnen is een strakke organisatie nodig, inclusief een netwerk van maatschappelijke organisaties. De leden bepalen het beleid van de partij, en de fractie hoort zich daarnaar te schikken. Kaderpartijen daarentegen, zijn ontstaan in het parlement – bijvoorbeeld door een afsplitsing van een partij – en hebben de massa dus niet nodig om expertise te verkrijgen. De macht in de partij ligt bij de fractie, vandaar dat de interne organisatie redelijk zwak is. Tot 1917 waren de Nederlandse partijen georganiseerd als kaderpartijen. Dit veranderde daarna en wel om twee redenen: Ten eerste vond de introductie van de massapartij plaats toen het algemeen kiesrecht werd ingevoerd. De stemmen van de massa kwamen vrij en daar moesten partijen zich op aanpassen. Ten tweede kwamen door middel van de verzuiling veel maatschappelijke organisaties onder invloed te staan van de politieke partijen. De strakke interne organisatie die hiervoor nodig was, maakte dat de gemiddelde Nederlandse politieke partijen transformeerde tot een massapartij.

Een paar jaar voor de ontzuiling in Nederland begon, besloot de Duitse Sozialdemokratische Partei Deutschlands (SPD) op een congres in 1959 het communistische gedachtegoed te laten varen en voor sociaaldemocratische politiek te gaan. Geïnspireerd op onder andere deze beslissing schreef Otto Kirchheimer een aantal werken waarin hij beargumenteerde dat politieke partijen langzamerhand veranderden in *catch all parties*. De verandering die politieke partijen zouden doormaken zou leiden tot het behalen van ‘winst’ (kiezers) in plaats van het behalen van idealistische doelstellingen. De massa zou nooit gevonden kunnen worden door middel van een extreem gedachtegoed, dus moesten politieke partijen daarvoor hun ideologische veren laten vallen. De rol van leden zou minder worden dan eerst; daarbij komt dat de specifieke belangen van de groepen in de maatschappij waar de partij haar vaste stemmers vond minder werden verdedigd. Volgens Kirchheimer had deze trend zich in heel Europa doorgezet, voornamelijk bij de sociaaldemocratische en confessionele partijen. Ondanks dat Koole (1995, 350) concludeerde dat er weinig sprake is van een verandering in de richting van de catch all partijen, daarom noemt hij die partijen ‘moderne kaderpartijen’ (1992).

Er zijn twee redenen voor deze benaming. Ten eerste zijn kiezers – onder andere door de sterk afgenomen invloed van onder meer de kerk – steeds minder loyaal geworden ten opzichte van partijen. De tweede reden is er een die politicologen zorgen baart. De ledenaantallen van politieke partijen zijn al dalende vanaf de ontzuiling. Rond 1950 waren naar schatting 635.000 Nederlanders lid van een politieke partij. In 1970 was dit aantal teruggelopen naar 393.000 leden, in 2010 was het aantal 308.000. Dat is een

daling van 51,5% in 60 jaar (Voerman en Van Schuur, 2011, 205). Niet alleen de ledenaantallen zijn sterk gedaald, ook de organisatiegraad (het percentage stemgerechtigden dat lid is van een politieke partij) is gekelderd: hier zijn de PvdA en de confessionele partijen de grootste slachtoffers. In 1948 bedroeg de organisatiegraad van de vertegenwoordigde partijen tezamen nog 14%, in 2010 was dit gezakt naar 2,5% (Voerman en Van Schuur, 2011, 208). Alleen de kleinere en extremere partijen hebben nauwelijks last van deze dalingen; zo kende de SP sinds 1994, toen de partij voor het eerst in de Tweede Kamer kwam, een constante stijging.

Waarom zijn leden zo belangrijk voor politieke partijen? De importantie van leden is te merken op meerdere vlakken. Ten eerste zijn leden een belangrijke bron van inkomsten voor politieke partijen, via directe contributie, maar ook via subsidies voor het aantal leden. Ten tweede vertegenwoordigen partijen de belangen van (een bepaalde groep) burgers. Ten derde vormt het ledenbestand van politieke partijen het belangrijkste reservoir voor de selectie van volksvertegenwoordigers. Ten vierde zijn partijen volledig afhankelijk van de steun van de leden, omdat zij dankzij de electorale mobilisatie van leden in vertegenwoordigende organen gekozen kunnen worden. Als laatste zijn leden indirect de hoeksteen van de parlementaire democratie. Leden en kiezers geven een politieke partij bestaansrecht, dus ook de vertegenwoordigende democratie (Voerman en Schuur, 2011; Andeweg en Irwin, 2009; Lipschits, 1984).

Hoe kunnen politieke partijen meer leden krijgen? Na de klap van 2002 besloten de meeste partijen zichzelf te democratiseren. Zo worden de meeste lijsttrekkers nu verkozen via een ledenreferendum en heeft het congres meer zeggenschap over zowel de kieslijsten als de kandidatenlijsten gekregen (Voerman, 2004; Lucardie en Voerman, 2011). Enerzijds hopen partijen meer leden te krijgen in ruil voor directe invloed; anderzijds hopen partijen ook meer kiezers te trekken. Een andere mogelijkheid, zoals de Raad voor het Openbaar Bestuur beargumenteert, is dat partijen de polarisatie opzoeken. Op deze manier kunnen partijen zich meer van elkaar onderscheiden en valt er meer te kiezen. De opkomst van de LPF en de PVV (Partij voor de Vrijheid) blijkt al meer verrijking aan het veelgehoorde ‘een pot nat’ te zijn (Van der Kolk en Aarts, 2011).

1.4 Conclusie

In dit hoofdstuk heb ik een samenvatting gegeven van de geschiedenis van de politieke partijen in Nederland en hun verschillende structuren. Na deze samenvatting is het functieverlies van de politieke partijen aan bod gekomen. Ondanks verscheidene ingrijpende maatschappelijke en politieke veranderingen, is het beeld van een *catch all party* dat Otto Kirchheimer schetste niet uitgekomen. Partijen zijn weldegelijk veranderd, maar nog steeds speelt ideologie een grotere rol dan het winnen van stemmen (Koole, 1992). Een belangrijke oorzaak van deze discussie – naast het laten van de ideologische veren – is het teruglopende ledenaantal: sinds 1948 is het aantal leden van de politieke partijen meer dan gehalveerd. Daarnaast zijn leden minder trouw geworden aan hun eigen partij. Dat terwijl leden zeer belangrijk zijn voor partijen, om verschillende redenen. De belangrijkste is misschien wel dat steun aan politieke partijen de legitimatie van de representatieve democratie betekent. Partijen zijn immers nog steeds de schakel tussen de bevolking en

de overheid. Partijen kunnen op diverse manieren proberen om hun leden terug te winnen: ten eerste hebben de meeste partijen, in de hoop op nieuwe leden en stemmers, sinds 2002 de interne besluitvorming gedemocratiseerd. Ten tweede adviseert de Raad voor het Openbaar Bestuur partijen om meer afstand van elkaar te nemen. Zo zijn partijen in staat zich van elkaar te onderscheiden en heeft de kiezer weer iets te kiezen.

In dit hoofdstuk heb ik een poging gedaan om de discussie van het functieverlies van politieke partijen in kaart te brengen. De grote vraag is nu of dit functieverlies terug te vinden is in de invloed van de politieke jongerenorganisaties. Deze vraag zal ik proberen te beantwoorden in de resterende hoofdstukken.

Tabel 2.1 - Overzicht PJO's

Partij	Afkorting	PJO	Afkorting
Anti-Revolutionaire Partij ¹	ARP	Anti-Revolutionaire Jongeren Studieclubs ¹	ARJOS
Boerenpartij	BP	---	---
Christelijk-Historische Unie ¹	CHU	Christelijk-Historische Jongeren Organisatie ¹	CHJO
Christen-Democratisch Appèl	CDA	Christen-Democratisch Jongeren Appèl	CDJA
ChristenUnie	CU	PerspectieF	PerspectieF
Communistische Partij Nederland ^{2 3}	CPN	Algemeen Nederlands Jeugd Verbond ^{2 3}	ANJV
Democraten 1966	D66	Jonge Democraten	JD
Democratisch Socialisten 1970	DS'70	Sociaal-Democratisch Jongeren Aktief	SDJA
Europa Transparant	ET	---	---
Evangelische Volkspartij ²	EVP	---	---
Gereformeerd Politiek Verbond ⁴	GPV	Gereformeerd Politiek Jongeren Contact ⁴	GPJC
GroenLinks	GL	DWARS, GroenLinkse jongeren	DWARS
Katholieke Volkspartij ¹	KVP	Vereniging KVP-Jongeren ¹	KVPJO
Lijst Pim Fortuyn	LPF	Jonge Fortuynisten	JF
Nederlandse Middenstands Partij	NMP	---	---
Onafhankelijke Senaatsfractie	OSF	---	---
Pacifistisch Socialistische Partij ²	PSP	Pacifistisch Socialistische Jongeren Groepen ²	PSPJG
Partij Politieke Radikalen ²	PPR	PPR-Jongeren ²	PPRj
Partij van de Arbeid	PvdA	Jonge Socialisten in de PvdA	JS
Partij voor de Dieren	PvdD	P!NK	P!NK
Partij Voor de Vrijheid	PVV	---	---
Reformatorische Politieke Federatie ⁴	RPF	RPF-Jongeren ⁴	RPFJ
Rooms-Katholieke Partij Nederland	RKPN	---	---
Socialistische Partij	SP	ROOD, Jong in de SP	ROOD
Staatsgereformeerde Partij	SGP	SGP-Jongeren	SGPJ
Volkspartij voor Vrijheid en Democratie	VVD	Jongeren Organisatie Vrijheid en Democratie	JOVD

ARP	Anti-Revolutionaire Jongeren Actie	ARJA	1929-1946
CHU	Christelijk-Historische Jongerengroepen	CHJG	1927-1965
KVP	Katholieke Volkspartij Jongerengroepen	KVPJG	1947-1977
PvdA/Sociaal-	Arbeiders Jeugd Centrale	AJC	...-1959 ⁵

¹ Opgegaan in het CDA of diens politieke jongerenorganisatie

² Opgegaan in GroenLinks of diens politieke jongerenorganisatie

³ Het ANJV poogde zelfstandig verder te gaan en ging dus niet op in DWARS

⁴ Opgegaan in de ChristenUnie of diens politieke jongerenorganisatie

Democratische Arbeiders Partij (SDAP)			
PvdA/Vrijzinnig-Democratische Bond (VDB)	Vrijzinnig-Democratische Jongeren Organisatie	VDJO	...-1946
PvdA	Democratisch Socialistische Jongeren Vereniging 'Nieuwe Koers'	DSJVNK	1946-1950
PvdA	Nieuwe Koers	NK	1951-1959
PvdA	Federatie van Jongerengroepen van de PvdA	FJG	1959-1970
SGP	Landelijk Verband van Staatsgereformeerde Studieverenigingen(/SGP-Jongeren)	LVSGS	1934-1985 (2000)

---

⁵ De AJC heeft nooit deel uitgemaakt van de partijorganisatie van de PvdA, enkel van de SDAP

Hoofdstuk 2 – De politieke jongerenorganisaties

Om een goed beeld van de Nederlandse politieke jongerenorganisaties te kunnen krijgen, is het nodig om eerst kennis te nemen van de geschiedenis en organisatie van de PJO's. Als selectie heb ik gekozen voor de jongerenorganisaties van de VVD, GroenLinks, SP en SGP, respectievelijk de JOVD, DWARS, ROOD en de SGP-Jongeren, zoals in de introductie reeds uiteengezet.

Voordat dit hoofdstuk specifiek zal gaan op de vier hierboven genoemde PJO's, is het handig om een overzicht te geven van de ledenaantallen van de jongerenorganisaties van 2001 tot en met 2006. In Hoofdstuk 1 heb ik namelijk aangegeven dat de continu dalende ledenaantallen een bron van zorgen voor de politieke partijen zijn. In Tabel 2.2 staan de ledenaantallen van subsidiabele leden van de jongerenorganisaties weergegeven. Uit deze cijfers is duidelijk op te maken dat de ledenaantallen van alle in die periode actieve PJO's aanzienlijk zijn gestegen, namelijk in totaal met 56%. Alleen ROOD en de SGP-Jongeren laten over deze periode een constant stijgende lijn in hun ledenaantallen zien, al moet hierbij wel gezegd worden dat de ledenaantallen van ROOD pas sinds 2004 bekend zijn.

Tabel 2.2 Ledenaantallen PJO's 2001-2006

	2001	2002	2003	2004	2005	2006
CDJA	649	603	534	770	850	985
DWARS	388	505	704	553	543	594
JD	280	287	705	1000	837	1056
JF	0	0	132	132	111	187
JOVD	819	652	995	883	997	1467
JS	689	593	588	802	984	1066
Perspectief*	2527	2369	1098	1314	1634	1587
ROOD	0	0	0	1123	1448	1539
SGPJ	2876	3884	3998	4350	4500	4375
Totaal	8228	8893	8754	10927	11904	12856

* Het ledenaantal van Perspectief in 2001 is het ledenaantal van de RPF-Jongeren

Om een goed idee van de PJO's te kunnen geven, heb ik geprobeerd in de volgende drie punten terug te laten keren in iedere beschrijving: de geschiedenis van de jongerenorganisatie, de organisatiestructuur (zowel intern als de relatie met de moederpartij), als een indicatie van het ledenbestand (het aantal leden en de voorwaarde om lid te mogen worden). Aan de hand van de secties zal ik in de conclusie proberen om de vier PJO's in te delen in de ideaaltypen 'luis in de pels' (kritisch tegenover jongerenpartij) en 'werkmieren' (vrijwel kritiekloos tegenover moederpartij, puur een afdeling om jongeren te vormen). Om tot deze ideaaltypen te komen is iedere organisatie zo uitvoerig mogelijk beschreven, aangezien details bepalend zouden kunnen zijn voor de indeling van de PJO's. Aan de hand van deze indeling komt de onafhankelijkheid van de jongerenorganisatie aan het licht. Deze schaalverdeling zal van pas komen tijdens de analyse van de doorstroming van PJO naar moederpartij.

2.1 DWARS

DWARS, GroenLinkse Jongeren, bestaat sinds 1991 en is de enige van de vier politieke jongerenorganisaties die is ontstaan uit een fusie. Ondanks een redelijk korte geschiedenis en een naar verhouding slecht bewaard archief, zal dit hoofdstuk bestaan uit drie secties, waarin de geschiedenis en de structuur van de organisatie op verschillende momenten wordt beschreven. De laatste sectie behelst een samenvatting en conclusie.

2.1.1 1991 – 2004

In 1990 fuseerden de PPR, PSP, CPN en EVP⁶ tot GroenLinks. Drie van deze vier partijen hadden een politieke jongerenorganisatie, alleen de EVP had er geen. De drie jongerenorganisaties waren de PPRj (PPR-Jongeren – PPR), de PSJG (Pacifistisch Socialistische Jongerengroepen – PSP), het ANJV (Algemene Nederlandse Jeugdverbond – CPN).

Volgens Otjes was de PPRj een echte politieke jongerenorganisatie. Hij beschrijft de leden van de PPRj als “studentikoos, jasje-dasje en tikje braaf. Ze wilden zo snel mogelijk een politieke carrière. De PPRj was parlementje spelen: politieke ervaring opdoen, moties schrijven, wijzigingsvoorstellen afwijzen omdat ze buiten de orde van de vergadering lagen” (Otjes, 2012). De PSJG daarentegen was zeer nauw verbonden met de kraakbeweging in Nederland en had een zeer slechte relatie met de moederpartij (Otjes, 2008). Alhoewel het ANJV niet officieel het jongerenorgaan was het van de Communistische Partij Nederland, was de onderlinge verbondenheid dermate hecht dat het ANJV als de communistische PJO aangeduid kan worden. Van deze drie jongerenbewegingen was alleen de PPRj een voorstander van totstandkoming van GroenLinks. Een vrijwillige fusie tot een gezamenlijke jongerenpartij was niet aan de orde. In 1991 werden de drie jongerenorganisaties door GroenLinks en het Ministerie van Welzijn, Cultuur en Volksgezondheid, in verband met de subsidie, gedwongen om toch te fuseren. Het ANJV besloot zelf verder te gaan en daardoor moest de fusiepartij tot stand komen door de PPRj en de PSJG. Door de twee compleet verschillende oriëntaties verliep de fusie niet vlekkeloos; onder andere over de naam werden heftige discussies gevoerd. Uit de notulen van de oprichtingsvergadering blijkt dit ook. De PPR-jongeren stelden de naam ‘Groeïend Links’ voor; de PSP-jongeren daarentegen stelden voor om de op te richten organisatie de naam ‘De groene spin in de linkerhoek van de kamer die je aankijkt’ te geven. Uiteindelijk scheen de congresvoorzitter op de tafel te zijn gesprongen en de congresgangers uitgescholden te hebben voor ‘stelletje dwarskoppen.’ Daarop werd de naam ‘DWARS’ met de benodigde tweederde meerderheid tot de officiële naam verkozen (Elfrink, 1991).

In de periode 1991-2004 domineerden de meer anarchistisch ingestelde jongeren DWARS en de activiteiten. Zo stond ook DWARS middenin de kraakbeweging: het eerste DWARSband (de DWARSse naam voor het partijkantoor van de PJO) was jaren voordat het door DWARS in gebruik werd genomen gekraakt (Otjes, 2008). Het radicale gedachtegoed kwam tot uiting in verschillende acties, waaronder een

---

⁶ Voor de volledige partijnamen, zie Tabel 2.1 (p. 16 en 17)

actie tegen de oorlog in Irak (1991) en een bezetting van Shell. De structuur van de organisatie was ook anarchistisch: de afdelingen vormden de basis en samen met werkgroepen werden zij vertegenwoordigd in het Uitermate Fantasevol Overleg (UFO). Dit overleg – en dus DWARS – kende geen voorzitter. In totaal kende DWARS gedurende de periode van 1991-2004 een aantal werkgroepen, waaronder werkgroepen over milieu (Dodo), anti-politie (Apolimo), anarchisme (A-groepje), anti-fascistische actie (AFA) en de ParGO (parlementair groepsoverleg). Ook gaf de organisatie twee bladen uit; één intern en één extern, respectievelijk de Spin en de ‘Voorheen RamPSPoed.’

In 1996 brak een donkere periode aan voor DWARS, om twee redenen: ten eerste omdat de relatie met GroenLinks een dieptepunt had bereikt (er was vrijwel geen contact meer tussen beide), ten tweede omdat de organisatie vrijwel stil lag. Onder leiding van Rutger van den Dool nam een groepje DWARSers een aantal maatregelen om de jongerenorganisatie nog te kunnen redden. Als eerste verhuisde DWARS naar de huidige locatie in Utrecht, vlakbij GroenLinks. Ten tweede richtte het groepje een Coördinerend Overleg (CO) en een JongerenFractie (JF) op. Nog steeds kende DWARS echter geen voorzitter. Waar het CO zich meer toelegde op het organisatorische aspect, daar nam de JF het politieke deel voor haar rekening. Onder leiding van de JF werd DWARS ook actiever op de congressen van de moederpartij. De doorgevoerde veranderingen hadden effect: de relatie tussen de twee organisaties verbeterde steeds meer. In 2002 behaalde DWARS twee successen: ten eerste stelde het een eigen politiek programma op, ten tweede sloot het (samen met het CDJA en de Jonge Socialisten) het zogeheten ‘Paprika-akkoord’ – als voorloper op een mogelijke samenwerking tussen de moederpartijen, het CDA, de PvdA en GroenLinks.

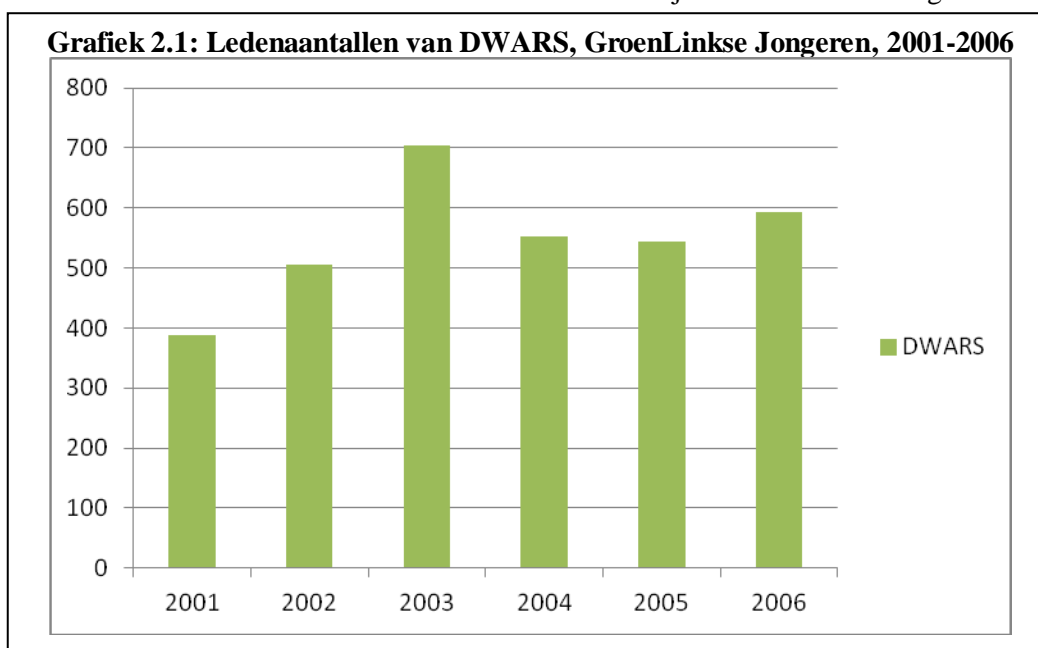
2.1.2 2004 – 2012

De ontwikkeling tot een ‘volwassen’ jongerenorganisatie zette zich door zodra in 2004 de meer parlementair ingestelde jongeren meer macht kregen binnen DWARS. Door hun invloed werd het initiatief ter hand genomen om een nieuwe bestuursvorm aan te nemen. Dit gebeurde in 2005. Het CO en JF werden opgeheven en vervangen door één landelijk bestuur, mét voorzitter. GroenLinks en DWARS omhelsden elkaar steeds meer, in de positieve zin van het woord. Het radicale gedachtegoed bleef nog wel levend binnen DWARS, maar werd meer het radicale korstje van een meer pragmatische koek. Dat bleek uit een nieuw politiek program, opgesteld in 2006, en een nieuw beginselprogramma. Ook was DWARS één van de eerste onderdelen van GroenLinks die onvoorwaardelijk achter Femke Halsema en haar beleid ging staan (Otjes, 2008). De relatie met andere PJO’s was door de hierboven genoemde veranderingen sterk verbeterd, met als resultaat een tweede akkoord tussen politieke jongerenorganisaties; de opvolger van het ‘Paprika-Akkoord’ volgde in 2004 en heette het ‘Peper Manifest’. De onderhandelaars waren ditmaal DWARS, de JS en ROOD. Op 12 april 2012 maakten de JOVD, CDJA, JD (Jonge Democraten, D66) en Perspectief (ChristenUnie) bekend dat zij een alternatief jongerenakkoord hadden gesloten. DWARS deed hier in eerste instantie ook aan mee, maar omdat DWARS het “‘Catshuis Jong’ niet sociaal genoeg” vond (DWARS, 2012) besloten de overige PJO’s zonder DWARS verder te gaan. Kort daarna sloten DWARS, de Jonge Socialisten en ROOD het ‘Radijsmanifest’, met als doel hun moederpartijen aan te sporen tot meer linkse

samenwerking (DWARS, Jonge Socialisten en ROOD, 2012). Anno 2012 is DWARS deel van de partijraad van GroenLinks en zit de voorzitter (of een andere afvaardiging namens het bestuur) bij de fractievergaderingen van de partij. Dit zijn bewijzen dat de relatie landelijk gezien de laatste jaren enorm verbeterd is. Toch ziet DWARS zichzelf voornamelijk als een luis in de pels, als een organisatie die GroenLinks op een positiefkritische manier volgt.

Het landelijke bestuur van DWARS kent zeven bestuursleden: een voorzitter, penningmeester, algemeen secretaris, politiek secretaris ‘Sociaal’, politiek secretaris ‘Groen’, internationaal secretaris en een bestuurslid Promotie en Scholing. Per oktober 2012 wordt de post Promotie en Scholing gesplitst in een post Campagnes en Ledenwerving en een post Scholing en Ledenbinding. Zowel de sectie politiek als de sectie organisatie hebben een vicevoorzitter. Bij de verdeling van de bestuursposities valt op dat er drie ‘politieke’ bestuursleden vertegenwoordigd zijn. De sectie politiek is namelijk verdeeld in drie commissies (‘Sociaal’, ‘Groen’ en ‘Internationaal’), waarvan sommige ook eigen subcommissies kennen. Hieronder vallen commissies zoals Onderwijs en Landbouw. Er is ook een team ter ondersteuning van het bestuurslid Promotie en Scholing, het VCT (Vrolijk Campagne Team). Het congres verkiest de bestuursleden, die het mandaat hebben om gedurende één jaar hun functie uit te voeren. Naast het bestuur zijn er nog vier belangrijke organen: de OverDWARS (het in feite onafhankelijke ledenblad), de kandidatencommissie, de Raad van Advies (RvA – adviesorgaan voor het bestuur) en de Commissie van Beroep. Leden van de laatste drie commissies worden ook door het congres benoemd, net zoals de hoofdredacteur van de OverDWARS. De redactie van de OverDWARS benoemt op haar beurt weer nieuwe redacteurs.

De afdelingen, zoals eerder genoemd, zijn de wortels van DWARS. Zodra minstens drie mensen de behoefte hebben om samen een afdeling op te richten, heeft hun afdeling recht op erkenning. Iedere afdeling kent een eigen structuur en een eigen verhouding met de lokale GroenLinkse afdeling. Afdelingen van DWARS organiseren activiteiten, variërend van een algemene ledenvergadering tot een discussieavond met een parlementariër en acties. De afdelingen hebben een landelijk bestuurslid als contactpersoon en hebben ook het recht om een derde van de RvA aan te wijzen vanuit de afdelingen zelf.

Het ledenaantal van DWARS en de voorgangers kende pieken en dalen. Waar de PSJG en PPRj vóór de fusie gezamenlijk 1.700 leden hadden – PSJG 1.500 en PPRj 200 (Otjes, 2008) –, daar beschikt DWARS in 2012 over 1.570 leden. In 2006 kende DWARS 1.077 leden, waarvan er 594 subsidiabel (tussen 16 en 27) waren. Leden van DWARS zijn niet verplicht om lid van GroenLinks te worden. Een overzicht van het aantal leden is te vinden in Grafiek 2.1.

2.1.3 Conclusie

DWARS is door de jaren heen drastisch veranderd. In 1990 kwam de PJO al moeizaam tot stand (door een fusie van de PSJG en PPRj) en van 1991 tot en met 2004 kende de organisatie, geleid door de meer radicale jongeren pieken en dalen. DWARS was anarchistisch ingesteld (zo was er geen landelijk bestuur noch een voorzitter) en stond het geruime tijd midden in de kraakbeweging. Nadat in 1996 de activiteiten binnen DWARS en de verhoudingen met GroenLinks een dieptepunt hadden bereikt, begon een groepje jongeren DWARS langzamerhand te herorganiseren en de PJO meer te vormen tot een ‘volwassen’ politieke jongerenorganisatie. Deze trend zette zich door in 2004, toen de meer gematigde vleugel binnen DWARS de overhand kreeg. Anno 2012 is de relatie met GroenLinks goed: DWARS wordt erkend als een deel van de partij, met vertegenwoordigingen in de partijraad en bij de fractievergaderingen. Het bestuur is nu landelijk georganiseerd (met voorzitter), ook al zijn de afdelingen relatief onafhankelijk (in zowel organisatie, als activiteiten, als verhouding met de plaatselijke GroenLinkse afdeling).

2.2 JOVD

De JOVD wordt algemeen gezien als één van de bekendste politieke jongerenorganisaties in Nederland, niet het minste vanwege de moederpartij, de VVD. Toen de VVD één jaar bestond werd besloten om een jongerenorganisatie op te richten. Zo ontstond de JOVD. De komende sectie is in drie delen onderverdeeld: de eerste sectie zal de geschiedenis van de JOVD beschrijven, waar de tweede sectie vooral in zal gaan op de organisatie van deze PJO. Tot slot wordt deze sectie afgesloten met een conclusie.

2.2.1 Geschiedenis JOVD

Op 26 februari 1949 werd de JOVD (Jongerenorganisatie voor Vrijheid en Democratie) opgericht. Daarmee was het de eerste officiële liberale politieke jongerenorganisatie in Nederland. Voor de Tweede Wereldoorlog bestonden echter al wel liberale studieverenigingen. Voorbeelden hiervan zijn onder andere de Bond van Jonge Liberalen (BJL) en de Vrijzinnig-Democratische Jongeren Organisatie (VDJO). Ironisch genoeg behoorde de VDJO tot de Vrijzinnig-Democratische Bond (VDB), één van de voorgangers van de Partij van de Arbeid. Hoewel de JOVD zich graag als zelfstandig van de VVD profileert, is het weldegelijk het initiatief van de moederpartij geweest om de organisatie op te richten. Het doel was hetzelfde als voor de oorlog: een liberale studievereniging, om jongeren te kunnen scholen in het liberale gedachtegoed. Na

door een door de VVD ingestelde ‘Jongeren-Commissie’ uitgenodigd te zijn, richtte een groepje liberale jongeren daadwerkelijk de JOVD op (Welp, 1998; 210).

De relatie tot de moederpartij heeft de JOVD altijd beziggehouden. De ‘Jongeren-Commissie’ adviseerde de JOVD namelijk om zelfstandig van de moederpartij te opereren. De band tussen de VVD en de politieke jongerenorganisatie bleef feitelijk wel dezelfde. Welp haalt op pagina 210 de statuten van de jongerenorganisatie aan; in de eerste statuten werd de VVD überhaupt niet genoemd. Volgens Welp veranderde dit in de loop der tijd, maar in de statuten van 2010 is weer geen verwijzing te vinden. De relatie tussen beide liberale organisaties kwam later (eind jaren zestig) stevig onder druk te staan. Voordat het echter zo ver kwam, was de JOVD al van een studiegroep in een echte politieke jongerenorganisatie veranderd. Hein Roethof, aangetreden in 1958 (en later in de Tweede Kamer gekomen namens de PvdA), speelde hier een sleutelrol in. Tijdens de jaren zestig begon de JOVD zich steeds meer te roeren ten opzichte van de VVD. Het congres van de jongeren nam een motie aan die het hoofdbestuur oplegde om meer met de VVD samen te werken; het bestuur legde deze motie naast zich neer. Tegelijkertijd voelde de JOVD zich nauw verbonden met het Liberaal Democratisch Centrum (LDC), een groep die zich manifesteerde aan de linkerkant van de VVD. Samen, maar onafhankelijk van elkaar, namen beide verenigingen een kritische houding aan ten opzichte van het hoofdbestuur van de moederpartij. De verhouding kwam nog meer op scherp te staan toen D66 zich aandiende op de liberale flank van het politieke spectrum. Uit angst voor ledenverlies probeerde de JOVD zowel de VVD als D66 op een zelfstandige en kritische manier te volgen. Deze strategie leverde de JOVD veel kritiek op bij overleggen tussen verschillende liberale organisaties (Welp, 211). Hoewel de verhoudingen tussen de moeder- en dochterpartij niet veranderden, namen beide organisaties wel een ander standpunt in. Zo stelde enerzijds het hoofdbestuur van de PJO in 1969 aan het eigen congres voor om tot verregaande samenwerking met de VVD te komen. Deze motie werd verworpen. Anderzijds bood de moederpartij de JOVD de mogelijkheid om politieke invloed uit te oefenen, via amendementen uit de afdelingen.

Het besluit van het ministerie van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk (CRM) om subsidie te verstrekken aan partijen die een eigen PJO hadden, deed de discussie binnen de JOVD weer oplaaien. Nu kwam de vijand van binnenuit, omdat een aantal ontevreden JOVD'ers zich verenigden in de VVD-jongerencontacten. De jongerencontacten waren het niet eens met de koers van de JOVD en probeerden aanspraak te maken op de toegekende subsidie. Na overleg tussen de twee jongerenclubs en de VVD, besloten de jongerencontacten weer op te gaan in de oorspronkelijke PJO. Paradoxaal genoeg had deze rel een positief effect op de positie van de jongeren: zo kregen de landelijke en afdelingsbesturen van de moederpartij adviserende leden vanuit de JOVD, terwijl de onafhankelijkheid van de JOVD desondanks steeds gewaarborgd werd.

De eerder genoemde flirt van de JOVD richting D66 werd niet met gejuich door deze laatste ontvangen. Sterker nog, in 1984 richtte D66 een eigen jongerenorganisatie, de Jonge Democraten (JD) op. Ondanks dat de JOVD in het liberale speelveld werd beperkt, had ook deze tegenslag een positieve uitwerking: eind 1984 benadrukten zowel de JOVD als de VVD dat zij met elkaar verbonden waren, maar

ook dat de adviserende bestuursleden namens de JOVD direct zouden worden verkozen. Zelfs na deze wijziging in de relatie tussen beide verenigingen, bleef de JOVD zeer gehecht aan de onafhankelijkheid. Eén van de stokpaardjes van de jongeren, de onverenigbaarheid van functies (binnen de VVD en JOVD) bleef gehandhaafd. Anno 2011 was de verhouding nog steeds een heikel punt. Zo hebben potentiële bestuursleden van de jongeren zich moeten verantwoorden op hun eigen congres voor activiteiten namens de VVD, alvorens ze werden aangenomen. In maart 2012 trachtte de JOVD samen met het CDJA, DWARS, de Jonge Democraten en Perspectief het al eerder genoemde ‘Jong Catshuis’ op te stellen, als alternatieve bezuinigingen voor het toen zittende kabinet. Dit akkoord kwam tot stand, echter zonder medewerking van DWARS.

2.2.2 Organisatie JOVD

Zoals duidelijk gemaakt in de vorige sectie, probeert de JOVD al sinds de oprichting in 1949 zo zelfstandig mogelijk te opereren, als het ware zoals een ‘volwassen’ politieke partij. Deze sectie zal proberen om de organisatie van de JOVD zo helder mogelijk neer te zetten.

De organisatie van de JOVD bestaat in feite uit drie lagen: het landelijk bestuur, de algemene ledenvergadering en de afdelingen. Het landelijk bestuur bestaat in principe uit negen personen. Het kader wordt gevormd door de landelijk voorzitter, de algemeen secretaris en de landelijke penningmeester. De overige zes bestuursleden zijn in principe algemeen bestuursleden (AB), ieder met een eigen post. Deze zes zijn: AB Politiek, AB Voorlichting, AB Internationaal, AB Opleiding en Training, AB Organisatie en AB Marketing en Campagnes (JOVD, 2011). Waar het kaderbestuur de lijnen uitzet, heeft ieder AB een eigen portefeuille en de bijkomende verantwoordelijkheid, naast de lasten die ieder bestuurslid hoort te dragen. Daarbij komt dat vier andere organen onder de directe verantwoordelijkheid van het bestuur vallen: het algemeen secretariaat (valt onder de secretaris), het internationaal secretariaat (valt onder het AB Internationaal), en het politiek commissariaat en projectgroepen (vallen beide onder het gehele hoofdbestuur). Het bestuur dient zich te houden aan de statuten, het huishoudelijk reglement en het eigen politiek programma.

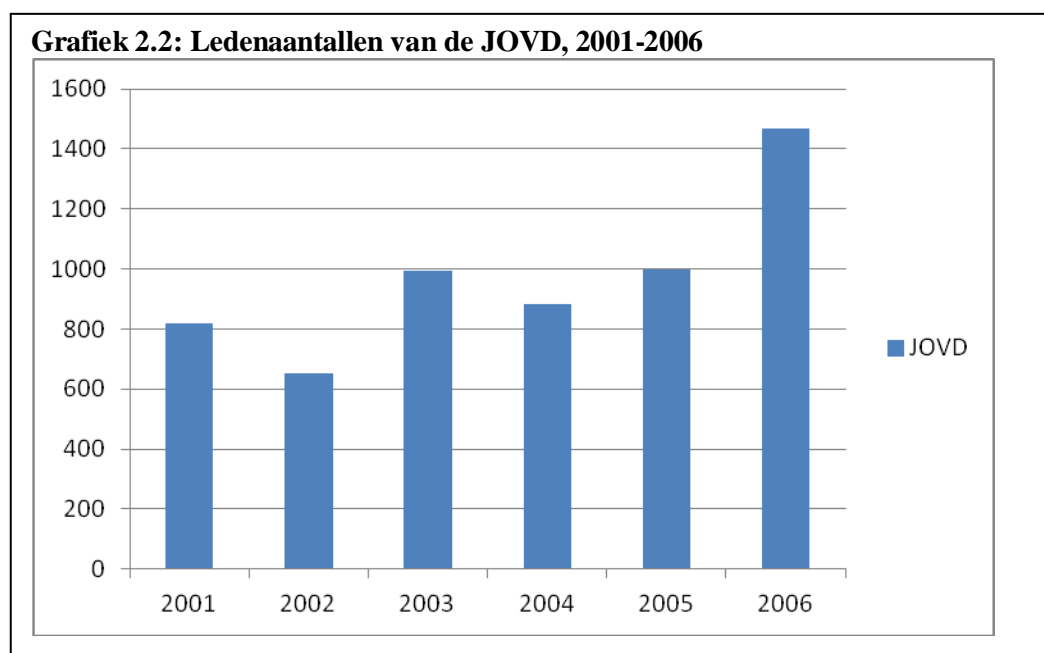
De afdelingen zijn de meest vitale organen binnen de JOVD, aangezien de meeste activiteiten op afdelingsniveau plaatshebben. Een afdeling wordt gevormd wanneer ‘in [een] gemeente of groep aan elkaar grenzende gemeenten waarin ten minste vijf leden van de vereniging hun woonplaats hebben kan een afdeling worden opgericht’ (JOVD, 2010, 3). Afdelingen hebben hun eigen statuten en deze mogen afwijken van de landelijke statuten, mits de betreffende afdeling toestemming daarvoor heeft gekregen van het landelijk bestuur. Verder zijn de afdelingen verplicht om minimaal één maal per maand een borrel en één maal per maand een activiteit te organiseren. Voor de rest zijn afdelingen zeer autonoom. Een afdelingsbestuur wordt gekozen door de leden en vereist minimaal een voorzitter, secretaris en penningmeester. Het landelijke bestuur speelt geen enkele rol in deze verkiezingen.

De afdelingen komen samen tijdens de algemene vergadering, waar de afdelingsvoorzitters een speciale rol vervullen. Tijdens de algemene ledenvergaderingen is ieder JOVD-lid welkom, maar in de

statuten van de JOVD staat vermeld dat de afdelingsvoorzitter de stemafgevaardigde is. Uit gesprekken met een aantal lokaal actieve JOVD'ers blijkt echter dat iedere afdeling tijdens een algemene ledenvergadering bepaalt wie er aanwezig zijn bij een congres en wie daar stemt namens de afdeling. Zo kan het zijn dat alle stemmen van één afdeling uit worden gebracht door de afgevaardigde, terwijl van een andere afdeling alle leden aanwezig zijn en dus evenredig stemmen namens de afdeling. Het congres stelt de statuten en het huishoudelijk reglement vast. Ook worden organen (behalve de commissies) door het congres benoemd.

Het congres kan op die manier besluiten om een Raad van Advies (RvA) te benoemen. Deze RvA heeft de mogelijkheid om zowel het landelijk bestuur als de afdelingen te adviseren over het te voeren beleid, net zoals projectleiders die een afdeling proberen op te richten door een RvA worden geadviseerd. Overige organen binnen de JOVD zijn een Commissie van Beroep, een Kandidatencommissie en de redactie van de Driemaster, het ledenblad van de JOVD. Dit ledenblad had in 2006 een aardige doelgroep, want toen had de JOVD 1.467 subsidiabele leden. Dit ledenaantal zal iets kleiner zijn dan het totale ledenaantal, aangezien de toegestane leeftijd voor een lidmaatschap bij de JOVD tussen de 14 en 31 jaar ligt, en dus enkele jaren verschilt met de vastgestelde leeftijden voor subsidies. In Grafiek 2.2 is te zien hoe het aantal subsidiabele leden van de JOVD zich in de periode 2001-2006 ontwikkeld heeft.

2.2.3 Conclusie

De JOVD heeft vanaf de oprichting in 1949 altijd een moeizame relatie met de moederpartij gehad. Deze moeizame relatie begon door de commissie die de VVD adviseerde om een jongerenorganisatie op te richten, want de PJO moest onafhankelijk van de partij kunnen opereren. In de jaren zestig heeft de JOVD geprobeerd om tussen de VVD en D66 in te komen, zodat ook jongeren bij die laatste partij zich bij de PJO zouden aansluiten. De poging faalde en langzamerhand verloor de JOVD kleine beetje onafhankelijkheid, in ruil voor invloed binnen de VVD. Vandaag de dag is de verhouding tot de moederpartij nog steeds relatief gespannen. Net zoals DWARS kent de JOVD drie belangrijke organen: het landelijk bestuur, de

afdelingen, en het congres. De afdelingen zijn in principe onafhankelijk van het landelijk bestuur, met een eigen structuur.

2.3 ROOD

Van de vier onderzochte PJO's is ROOD, de politieke jongerenorganisatie van de Socialistische Partij (SP), overduidelijk de jongste. Na een aangenomen motie op het SP-congres van 1999, ontstond een groep jongeren die politieke en ludieke acties organiseerden. Binnen de partij had deze groep echter nog geen vorm zoals vandaag de dag het geval is. Tussen 1999 en 2003 (het oprichtingsjaar van ROOD) bestonden wel verscheidene jongerengroepen, zoals Vonk en het J-Team. Op 20 juni 2003 kreeg de jongerengroep duidelijk gestalte, aangezien op die dag werden in Rotterdam de oprichtingsstatuten van de PJO ROOD opgesteld. Dat ROOD veel jonger is dan de overige drie onderzochte PJO's is om twee redenen wetenschappelijk gezien interessant. Enerzijds omdat de organisatie na ongeveer tien jaar als vanzelfsprekend nog niet uitgegroeid is en dus mogelijk interessant is om bij te houden. Anderzijds heeft de jonge leeftijd duidelijk ook een nadeel, aangezien ROOD nog niet een gelegenheid heeft had om een jubileumboek uit te brengen, terwijl jubileumboeken de belangrijkste bronnen zijn voor de informatie over PJO's.

In eerste sectie zal ik ingaan op de geschiedenis van ROOD. In de daarna volgende secties zal ik proberen een duidelijk beeld te schetsen van deze jongerenorganisatie, vooral op de gebieden van idealen en organisatie (zowel binnen ROOD zelf als binnen de SP). Dit aan de hand van de oprichtingsstatuten, congresnotulen van de afgelopen SP-congressen en een interview met Renske Leijten, Tweede Kamerlid namens de SP en voormalig bestuurslid en voorzitter van ROOD.

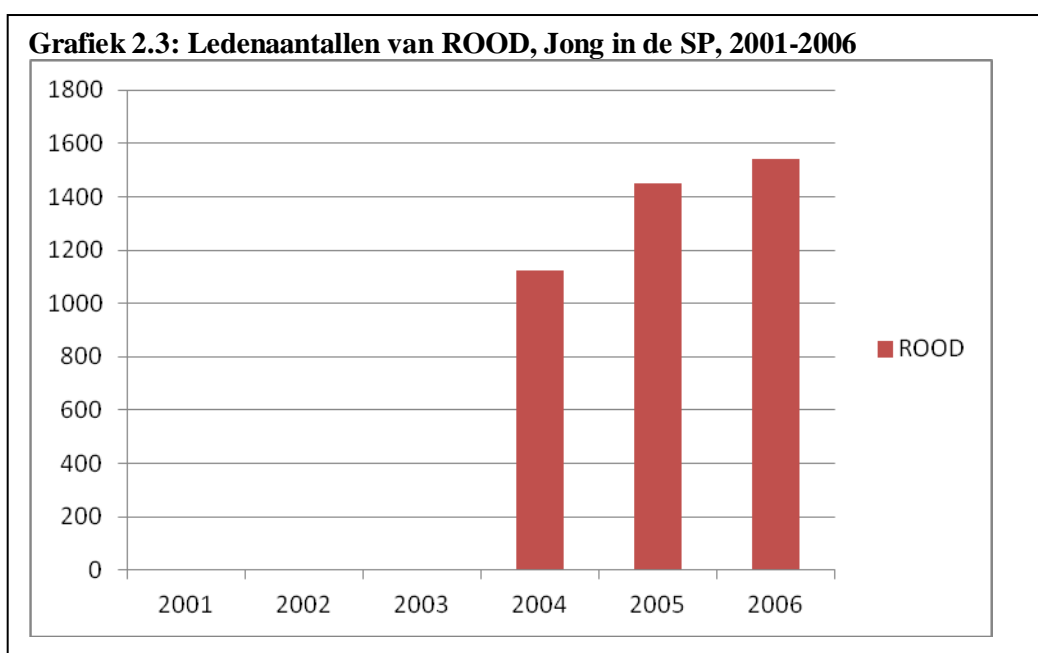
2.3.1 Geschiedenis ROOD

In artikel 2 van de oprichtingsstatuten uit 2003 zijn de idealen van ROOD uiteengezet. Volgens dit artikel heeft de vereniging zichzelf drie doelen gesteld: het eerste doel is om “jongeren te betrekken bij het verwezenlijken van een socialistische maatschappij in Nederland, een maatschappij waarin de menselijke waardigheid, de gelijkwaardigheid van mensen en de solidariteit tussen mensen daadwerkelijk gestalte krijgen” (ROOD, 2003; 2). Het tweede doel is om de bekendheid van de SP en haar gedachtegoed onder jongeren te vergroten. Het derde doel hangt sterk samen met het tweede: ROOD hoort zich in te zetten voor jongeren die zich vereenzelvigen met het gedachtegoed van de SP. Daarnaast streeft ROOD ernaar activiteiten te organiseren en door “alle andere wettige middelen die aan het doel van de vereniging bevorderlijk kunnen zijn, een en ander in de ruimste zin van het woord” (ROOD, 2) die het werven van leden en het verspreiden en verdiepen van het socialistische gedachtegoed kunnen helpen.

Jongeren van 14 of 15 jaar kunnen zonder problemen lid worden van ROOD, jongeren tussen de 16 en 27 kunnen dat in principe ook. Alleen zijn er een aantal voorwaarden aan het lidmaatschap van ROOD verbonden: jongeren onder de 16 worden bij hun lidmaatschap van ROOD wel verzocht om per hun zestiende levensjaar ook een lidmaatschap van de SP aan te nemen. Jongeren van 16 jaar of ouder zijn

verplicht om naast hun ROOD-lidmaatschap ook lid van de SP te worden. Dit is een keuze die ROOD zelf heeft genomen. Dubbellidmaatschappen van andere politieke partijen of PJO's zijn verboden. Daarbij moeten leden de doelen, de beginselen en de statuten van ROOD onderschrijven (ROOD, 3). Deze voorwaarden zijn principieel: niet-leden en dubbelleden horen geen invloed op de moederpartij te hebben. In 2006 had ROOD 1.539 leden, allen waren subsidiabel. Een overzicht hiervan is te vinden in Grafiek 2.3. Daaruit blijkt ook dat het aantal lidmaatschappen van ROOD in de eerste drie jaar met ongeveer 40% is gestegen, van 1123 in 2004 naar 1523 in 2006.

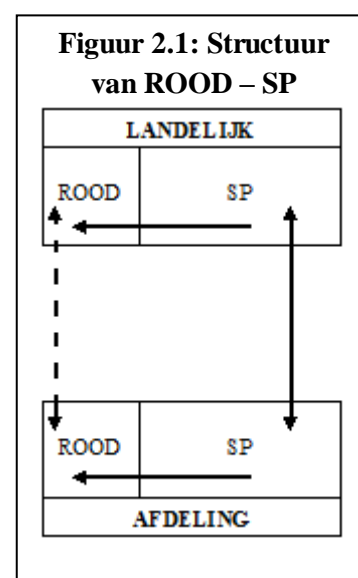
ROOD ziet zichzelf als een actiegroep. Leden van een andere politieke jongerenorganisatie zien volgens ROOD de organisatie als doel, terwijl ROOD-leden als doel hebben om de maatschappij van binnenuit te veranderen. Dit kan, naar hun mening, het beste door middel van het organiseren en uitvoeren van acties. Debatten en akkoorden met andere PJO's passen niet in dit beeld (de PJO is dan 'het doel' in plaats van 'een middel'), wat betekent dat ROOD niet veel samenwerkt met andere politieke jongerenorganisaties. Hierbij dient wel als kanttekening geplaatst te worden dat ROOD sinds de oprichting in 2003 aan twee jongerenakkoorden heeft meegewerkt.

2.3.2 Organisatie ROOD

De regelgeving rondom politieke jongerenorganisaties stelt moederpartijen subsidie in het vooruitzicht zodra de verhouding tussen moederpartij en politieke jongerenorganisatie aan twee voorwaarden voldoet. Ten eerste moet er een vastgelegde relatie tussen beide zijn, waardoor de politieke jongerenorganisatie officieel een orgaan van de moederpartij is, ten tweede moet de politieke jongerenorganisatie een zekere mate van onafhankelijkheid hebben.

Om aan deze voorwaarden te voldoen, maar de gecentraliseerde partijstructuur niet te beschadigen, heeft de SP ROOD inderdaad erkend als

eigen jongerenorganisatie. ROOD is dus officieel onafhankelijk. Deze onafhankelijke organisatie is in de pikorde gelijk aan een afdeling van de SP. Het initiatief tot de oprichting van een ROOD-afdeling ligt alleen bij SP-afdelingen. Zodra de ROOD-afdeling is opgericht is het wel in staat om ‘eigen’ acties op te zetten en ‘eigen’ vergaderingen te organiseren. De acties zijn effectiever op lokaal niveau dan op landelijk niveau, vandaar dat de ROOD-afdeling centraal staat binnen de organisatiestructuur. Wanneer blijkt dat een lokale actie zeer succesvol is, neemt het landelijk bestuur of de SP deze actie over. Het beste voorbeeld hiervan is de verkiezing tot Huisjesmelker van het Jaar. Deze actie is gestart door ROOD Groningen en wordt nu gecoördineerd door ROOD landelijk. Door deze constructie heeft ROOD landelijk weinig in te brengen, behalve advies en hulp te bieden waar nodig. Het landelijke bestuur van de PJO heeft dus meer de rol als bemiddelaar of aanjager, in plaats van een rol als zelfstandig orgaan. Deze constructie brengt een aantal consequenties met zich mee. Ten eerste is ROOD landelijk alleen op papier onafhankelijk. Ten tweede valt lokaal ROOD onder de politieke, organisatorische verantwoordelijkheid van de SP-afdeling. Dus als de afdeling vervalt, vervalt de ROOD-afdeling ook; de ‘nieuwe’ SP-leden blijven dan nog wel lid van ROOD als organisatie. De voorzitters van de afdelingen – ‘contactpersonen’ – komen samen in het contactpersonenoverleg.

Zodra de afdeling van de moederpartij weer in rustiger vaarwater is, kan er pas weer aan een ROOD-afdeling worden gedacht. Uit de congresverslagen van de SP van de afgelopen jaren blijkt dat SP-afdelingen ROOD steeds meer op waarde schatten. In hun optiek is ROOD een orgaan binnen de SP wat jongeren duidelijk zou moeten interesseren, inspireren en activeren.

In tegenstelling tot de andere onderzochte PJO's heeft ROOD geen commissies: de enige organen zijn de afdelingen en het landelijke bestuur. De reden hiervoor is dezelfde als voor het wegblijven bij debatten: discussiëren maakt de organisatie tot doel, niet tot middel. Dat wil niet zeggen dat er geen debat is binnen organisatie, maar de discussies over boodschap en toon binnen ROOD staan continu in het teken van het doel. Als debatten (met andere PJO's) een middel zijn om het doel te bereiken, dan worden die middelen niet geschuwd. Bovendien is het niet logisch om als leden die ingestemd hebben met het programma van de SP, commissies beginnen, welke vervolgens óf dezelfde standpunten, óf compleet andere standpunten formuleren.

Waar ROOD geen eigen commissies heeft, daar heeft het wel een eigen bestuur. De bestuursleden hebben ieder een eigen verantwoordelijkheid. Naast de voorzitter is er een taakverdeling in het bestuur gemaakt, waaronder de taken ‘Overzicht Groepen,’ ‘Landelijke Scholingen’ en ‘Website en Redactie’. De voorzitter van ROOD is echter niet aanwezig bij de fractievergadering van de landelijke SP; daarentegen is hij/zij present bij de partijraad en is de voorzitter adviserend lid van het partijbestuur. Daarnaast bracht en brengt ROOD verschillende bladen uit: van 2006 tot 2008 verscheen het ROOD Magazine. Op het moment van schrijven brengt ROOD echter twee bladen uit: *Code ROOD* als ledenblad voor jongeren en *Blik Opener* voor studenten die een lidmaatschap hebben .

2.3.3 Conclusie

Waar DWARS en de JOVD zichzelf zien als een luis in de pels van de moederpartij, daar ziet ROOD zichzelf als een orgaan binnen de SP om actie te voeren en jongeren te betrekken bij de socialistische idealen en politiek. De structuur van de SP biedt ook weinig tot geen mogelijkheid voor ROOD om de luis in de pels van de SP te worden. Afdelingen van ROOD worden door SP-afdelingen opgezet; het landelijke bestuur van de jongeren kan enkel aanmoedigen en adviseren. Landelijk gezien is ROOD een onafhankelijke organisatie die als afdeling van de SP fungeert; ook hier is de controle van de moederpartij sterk. ROOD-leden wordt verplicht om vanaf hun zestiende lid te worden van de SP. Lidmaatschap van andere politieke partijen of PJO's is verboden. Ook laat de partijstructuur aan duidelijkheid niets te wensen over. De voorzitter van de jongeren heeft zitting in de partijraad en het partijbestuur. Het bestuur van ROOD wordt geadviseerd door de contactgroep, een orgaan dat (ondanks dat het geen formele samenstelling heeft) bestaat uit de 'contactpersonen' (afdelingsvoorzitters) en het ROOD-bestuur.

2.4 SGP-Jongeren

De SGP-Jongeren zijn overduidelijk de oudste en grootste politieke jongerenorganisatie van Nederland. Opggericht in 1934 – en op het moment van schrijven dus 78 jaar – en met een ledenaantal van ongeveer 9.000 leden van 11 tot en met 28 jaar (SGPJ, 2012). Aangezien de organisatie verscheidene veranderingen door heeft gemaakt, zal deze sectie zo veel mogelijk chronologisch gepresenteerd worden. Zodra bepaalde bestuurlijke veranderingen waren doorgevoerd, zal ik hier melding van maken.

2.4.1 Het LVSGS

De jongerenorganisatie van de Staatkundig Gereformeerde Partij (SGP) is opgericht in 1934, als het Landelijk Verband van Staatkundig Gereformeerde Studieverenigingen (LVSGS). De SGP bestond op dat moment 16 jaar. Het LVSGS was in eerste instantie opgericht om jongeren kennis te laten maken met het gedachtegoed van de SGP en om hen daarover te laten debatteren. Het uiteindelijke doel van de studieverenigingen was om de SGP-afdelingen (en dus de SGP) uit te breiden. Het initiatief tot de oprichting van het LVSGS kwam dus niet vanuit het landelijke bestuur, maar de studieverenigingen werden óf opgericht door de plaatselijke afdeling, óf werden opgericht door individuen, maar stonden onder scherp toezicht van een SGP-afdeling. Voordat het Verband ook daadwerkelijk werd opgericht, hadden sommige afdelingen afzonderlijk al een studievereniging. Tijdens een vergadering van zeven studieverenigingen, op 24 januari 1934 in Rotterdam, vormden deze studieverenigingen een verband wat tot de SGP behoorde. Vijf van deze studieverenigingen stemden voor, twee tegen. In de Groot en Kok (eds.)(2009) wordt J. Kol (1994) aangehaald, over de geschiedenis van het LVSGS: “[we mogen] het LVSGS, zoals dat voor de oorlog tot stand kwam, als de jongerenorganisatie van de SGP aanmerken” (2009, 24). Het LVSGS had een bestuur, wat verkozen werd door de vertegenwoordigers van de aangesloten studieverenigingen. Dit bestuur bestond uit een voorzitter, een tweede voorzitter, een secretaris, een penningmeester en een algemeen

adjunct. Het zou echter pas tot 1985 duren voordat de SGP-Jongeren ook werden gezien als een onderdeel van de SGP-organisatie. Wat de hiervoor aangehaalde conclusie van Kol niet belicht, is het feit dat er geen maximale leeftijdsgrens was vastgesteld, waardoor ook ouderen (ouder dan 30) lid konden worden van een studievereniging.

In het restant van de jaren dertig heeft het LVSGS geprobeerd om zo veel mogelijk afdelingen aan te sporen tot de oprichting van een studievereniging. Hier slaagde het maar deels in: in 1938 hadden 15 van de 50 studieverenigingen zich bij het LVSGS aangesloten.

Op 25 september 1946 kwam het bestuur van het LVSGS, voor het eerst sinds de Tweede Wereldoorlog, bijeen om weer te vergaderen. De activiteit van het Verband was in de vijftien daaropvolgende jaren nooit te vergelijken met dat van het LVSGS van de jaren dertig. Desondanks ontplooidde het Verband drie zeer belangrijke en bepalende activiteiten: ten eerste probeerde het LVSGS weer opnieuw actief te worden en zichzelf op te bouwen na de Tweede Wereldoorlog. Ten tweede werd een serie van geschriften van grondleggers van het gereformeerde gedachtegoed uitgegeven. Als laatste probeerde het LVSGS de SGP te bewegen tot een modernere versie van de beginselen van de SGP. Het bestuur van de moederpartij wilde niet meewerken, tot pas in 1984 een commissie werd ingericht om de noodzaak van de vernieuwing van de standpunten te onderzoeken. Door de conclusie van deze commissie presenteerde de partij in 1989 zelfs een nieuw program.

Voor de rest bleef het angstvallig stil rond het LVSGS: in 1961 waren nog maar elf studieverenigingen lid. Voornamelijk de oudere leden lieten zich zien, al was dit meestal tijdens een jaarlijkse algemene ledenvergadering. Twee andere dieptepunten speelden zich af in de jaren 1955 en 1956. In 1955 werd helemaal niet vergaderd en in 1956 besloot het Zeeuwse LVSGS-bestuurslid W. den Boer af te treden omdat hij zijn provincie niet meer kon vertegenwoordigen. In andere woorden, het LVSGS kende in 1956 niet één Zeeuwse aangesloten studievereniging meer. Ook één van de oprichtende afdelingen, afkomstig uit 't Zandt, had het lidmaatschap opgezegd.

Vanaf januari 1962 leek het LVSGS gered. De discussie binnen het Verband laaide weer op: enerzijds verbeterde dit de relatie met de moederpartij, anderzijds verslechterde deze relatie – al bleef de verhouding tussen het LVSGS en de SGP ondanks de verslechtering uitstekend. Dominee Abma – die een groot voorstander was van actieve jongeren in de SGP – trad aan als partijvoorzitter, waardoor het landelijke bestuur een positievere houding tegenover de jongeren aannam. Hoewel zijn aantreden een aardige stimulans voor de jongeren vormde, was de oprichting van een ledenblad de echte oorzaak van de opleving van het LVSGS. Door middel van dit tijdschrift, *Onderling Kontakt*, dat eens in de drie maanden uitkwam, nam de belangstelling voor de SGP geleidelijk aan weer toe. Ter illustratie: waar in 1961 nog maar elf studieverenigingen aangesloten waren bij het LVSGS, daar waren dat er in 1963 alweer zestien. Van deze zestien kwamen er ook twaalf opdagen bij vergaderingen (De Groot en Kok, 28). *Onderling Kontakt* probeerde het staatkundig gereformeerde gedachtegoed weer onder de aandacht van de jongeren te brengen en hen op deze manier te vormen. Naast de publicatie van theologen en gereformeerde schrijvers,

ging het tijdschrift ook eenzijdig in discussie met filosofen die andere idealen nastreefden, uiteraard om de voordelen van het eigen gedachtegoed te benadrukken. Door deze methode werd *Onderling Kontakt* geliefd binnen de gehele partij. De inhoud van het blad werkte tot het begin van de jaren zeventig; daarna veroorzaakte de koers van het medium een felle discussie. Het blad zou te ingewikkeld zijn en het blad zou moeite hebben om de balans tussen contactblad en studieblad te vinden. De focus van het medium op theocratie en bepaalde denkers zette de verhouding binnen het LVSGS verder op scherp. Zodra de redactie van *Onderling Kontakt* een plan openbaarde om een boek over een theocratische denker te publiceren, trok het hoofdbestuur van de SGP aan de noodrem. De bundel kwam er niet. Onrust binnen de SGP was ongewenst, waardoor in 1975 de eerste van de twee splitsingen van het blad volgde om het conflict te sussen: *Onderling Kontakt* werd gesplitst in *Zicht* (studieblad) en *Ons Contact* (contactblad). Ondanks dat een Veenendaalse tegenhanger van *Ons Contact* zich meldde, werd ook dit conflict opgelost en ging het Veenendaalse blad op in het contactblad van het LVSGS. Later – in 2006 – zou *Ons Contact* van naam veranderen in *In Contact*.

Van 1972 tot en met 1986 was Gert van den Berg de voorzitter van het LVSGS, en omdat de interne organisatie in 1964 was afgerond, legde het Verband zich nadien toe op de contacten met de onderlinge studieverenigingen. De studieavonden die het LVSGS in de jaren zeventig organiseerde hingen hiermee samen. Afdelingen kregen materiaal om inhoudelijk aan de slag te gaan met het verdiepen of verbreden van de kennis van de aangesloten leden. Ook de propaganda werd in die tijd flink verbeterd. Waar de discussie onderling op inhoudelijk vlak steeds meer verdieping kreeg, ontstond in de jaren zeventig ook discussie over de contacten met andere christelijke PJO's. Dat de staatkundig gereformeerde jongeren liever politiek geïsoleerd bleven dan samenwerkten, bleek wel toen het LVSGS contacten onderhield met de ARJOS (ARP-jongeren) en de CHJO (CHU-jongeren). Afgevaardigden van deze twee PJO's werden tijdens algemene ledenvergaderingen door het hoofdbestuur van het LVSGS als gasten onthaald, wat verkeerd viel bij de achterban. De uitkomst van de discussies die deze contacten deden oplaaien, was dat de ARJOS en CHJO nog wel op de algemene ledenvergaderingen werden toegelaten, maar niet meer als gasten van het bestuur.

Individuele jongeren konden ondertussen al geruime tijd lid worden van het LVSGS. De studieverenigingen kregen door het toenemende aantal individuele nieuwe leden dan ook steeds minder invloed. De focus was dan ook in de loop der jaren verlegd van de studieverenigingen naar de individuele leden.

2.4.2 De SGPJ

Bij de wisseling van de wacht in 1986 – Gert van den Berg trad af en werd opgevolgd door George van Heukelom – veranderde de organisatie in een rap tempo van een relatief passief verband van studieverenigingen naar een organisatie van een echte, actieve, politieke jongerenorganisatie. De SGP verouderde en het LVSGS kreeg een sleutelpositie om jongeren aan de partij te kunnen binden. De

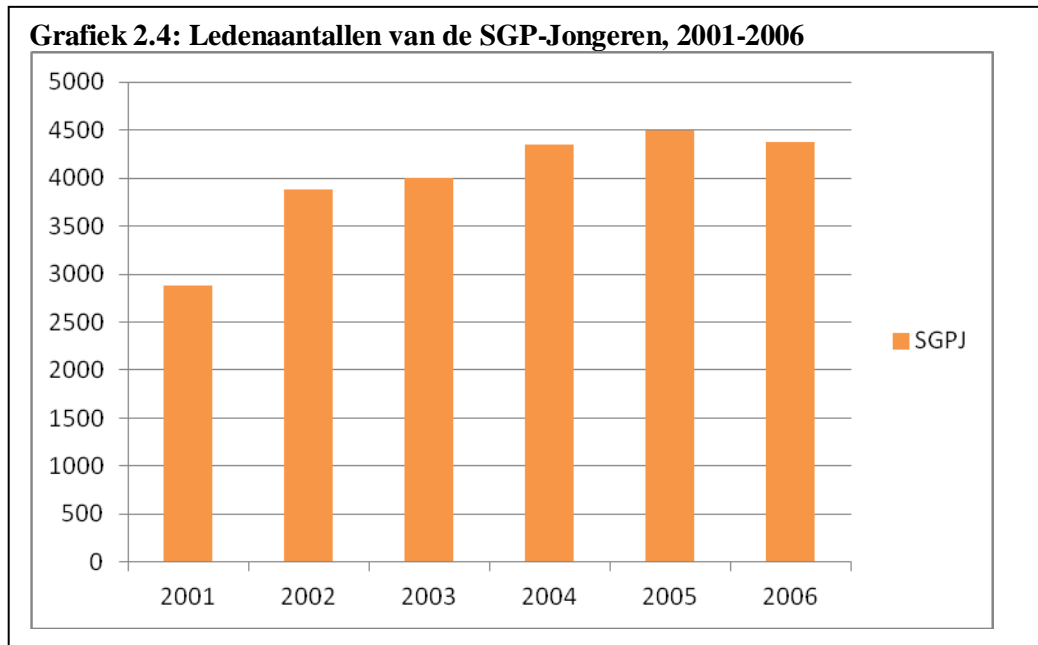
vergrijzing van het ledenbestand hield de partij al sinds de jaren zestig bezig, maar George van Heukelom greep in 1982 zijn kans om het LVSGS te kunnen ‘openen’ en de SGP eindelijk te kunnen verjongen: hij overtuigde het partijbestuur tot het organiseren van een jongerendag. Het doel van een jongerendag was enerzijds om te laten zien dat de SGP leefde, dat jongeren geëngageerd waren met het gedachtegoed van de SGP en anderzijds – natuurlijk – om leden te kunnen werven. De eerste jongerendag vond plaats in 1986 in Rotterdam en moest gelijk twee keer worden georganiseerd, vanwege een opkomst die veel hoger was dan vooraf ingeschat (1.350 in plaats van 700 opdagende leden) (De Groot en Kok, 39). De jongerendag bleek dus een groot succes en droeg bij aan de groei van het LVSGS. Spoedig veranderde het LVSGS-bestuur de naam in LVSGS/SGP-Jongeren, om de buitenwereld duidelijk te maken dat het LVSGS de jongerenorganisatie van de SGP was. De groei dwong het bestuur in 1985 er zelfs toe om een extra post in het leven te roepen. Dit bestuurslid, de Jeugdwerkadviseur, moest de vernieuwing van de organisatie in goede banen zien te leiden.

Het doel werd bereikt en het ledenaantal groeide als kool: in 1990 meldde het 10.000^e lid zich aan. Als kanttekening is het wel nodig aan te duiden dat dit niet allemaal subsidiabele leden waren. In 2006 was het aan subsidiabele leden 4.375, zo blijkt uit cijfers van de Tweede Kamer (zie Grafiek 2.4 voor de aantallen van 2001 tot en met 2006). Hoewel de organisatie zichzelf relatief open had gesteld en stormachtig was gegroeid, bleven sommige dingen hetzelfde. Onder meer de band tussen het LVSGS/SGP-Jongeren en het hoofdbestuur van de SGP bleef zeer innig, zelfs nadat het in 1985 vrouwen was toegestaan om lid te worden van de jongerenorganisatie (het partijbestuur had hier in 1980 al toestemming voor gegeven). Een goede illustratie van deze goede verhoudingen was dat er in de jaren van de vernieuwing geen ophef over *Ons Contact* was ontstaan (De Groot en Kok, 44).

Met het openen van de organisatie door middel van de jongerendag, lag de focus in 1991 meer op het consolideren en vormen van de bestaande leden. Studieverenigingen in nood werden – waar mogelijk – gerevitaliseerd. Het percentage vrouwelijke leden groeide aanzienlijk en de gereformeerde jongerenorganisatie richtte zich ook politiek gezien meer naar buiten. Door middel van brandbrieven, opinieartikelen en persberichten uitte het bestuur van het LVSGS/SGP-Jongeren zijn zorgen over de actuele politiek. Ook uitgesproken principiële tegenstanders van de SGP kwamen, op uitnodiging van het LVSGS, spreken over hun conflicterende denkwerelden. Zo heeft Hans Tanis tijdens zijn voorzitterschap Jan Marijnissen (voormalig voorman van de SP) en een vertegenwoordiger van de homobelangenorganisatie COC uitgenodigd om met hen de discussie aan te gaan. Jaren later had hij geen spijt van deze gasten. “We kozen destijds bewust voor die lijn. Dat heeft positief bijgedragen aan de beeldvorming van de SGP.” (De Groot en Kok, 74). De band tussen de jongeren en het hoofdbestuur van de SGP werd in de jaren negentig nog verder aangehaald, doordat de voorzitter van de jongeren (Hans Tanis) nog tijdens zijn voorzitterschap ook plaats mocht nemen in het landelijke partijbestuur. Tanis haalde in een interview voor een jubileumboek van de SGP-Jongeren een anekdote op die laat zien dat de waardering voor de jongeren door de tijd heen aanzienlijk is toegenomen. “Een aardige [anekdote, toegevoegd door auteur] is die over de

verjonging van de kandidatenlijst voor de Tweede Kamer. Daar stond tijdens mijn voorzitterschap [1991-1999, toegevoegd door auteur] een keer geen enkele jongere op. Ik had daar tegen geageerd in de pers. Toen ik tijdens een bijeenkomst later de nummer 28 van lijst tegenkwam, stelde hij meteen zijn plek ter beschikking. Ik stond toen vanuit het niets op die plek” (De Groot en Kok, 75).

De transformatie van de jongerenorganisatie van de SGP werd rond 2000 voltooid, en wel om drie redenen: ten eerste vond de laatste naamverandering plaats: de LVSGS/SGP-Jongeren veranderden in dit jaar hun naam in SGP-Jongeren. Ten tweede lukte het de SGPJ om een eigen politiek programma op te zetten, met goedkeuring van het landelijk bestuur. Daarmee was de SGPJ een ‘zelfstandige’ politieke jongerenorganisatie geworden. Als derde is het bestuur opgesplitst en deze structuur is anno 2012 grotendeels intact gehouden. Het algemeen bestuur bestaat nu uit drie onderdelen: het dagelijks bestuur, het politiek bestuur en het organisatiebestuur. Het dagelijks bestuur bestaat uit de voorzitter, penningmeester, secretaris en een beleidsadviseur plus de voorzitters van zowel het politiek bestuur als het organisatiebestuur. Deze twee besturen dragen de verantwoordelijkheid over verschillende commissies, waaronder Internationaal (politiek), maar bijvoorbeeld ook *In Contact* (organisatie).

De vernieuwing binnen de SGPJ ging ook na 2000 gestaag door. Zo werden in 2002 en 2003 twee bestuursleden van het SGPJ gevraagd om mee te schrijven aan de verkiezingsprogramma's. In 2006 behaalden zelfs de vrouwen een succesje: de jaarvergadering van de SGPJ besloot in dat jaar – na veel interne discussie – dat ook vrouwen zich kandidaat mochten stellen voor het bestuur. In 2007 kwam het eerste vrouwelijke bestuurslid er ook: Maaïke Verhoeks werd voorzitter Politiek (De Groot en Kok, 51); later zouden er nog een aantal vrouwen volgen. Door middel van lesmateriaal voor scholen en een eigen debatclub, probeerde de SGPJ de verdieping van de leden verder te intensiveren.

2.4.3 Conclusie

De SGPJ, opgericht in 1934, heeft een lange geschiedenis met twee constante factoren: het doel (verspreiding van en verdieping in het Staatkundig Gereformeerde gedachtegoed) en een goede tot zeer goede relatie met het bestuur van de moederpartij. Als een federaal Verband van studieverenigingen probeerde het in eerste instantie om jongeren, vanuit de studieverenigingen, te enthousiasmeren voor de SGP. Dit proces ging met horten en stoten, met als dieptepunt in 1961, toen er een historisch laag aantal studieverenigingen aangesloten was bij het LVSGS. In 1962 begon de wederopstanding van het LVSGS (met de introductie van een ledenblad) en de wederopstanding eindigde rond het jaar 2006 (met de benoeming van het eerste vrouwelijke bestuurslid). De groei van het LVSGS kende twee belangrijke kenmerken: het eerste kenmerk was de organisatie van de eerste jongerendag in 1986, waardoor het ledenaantal in korte tijd zelfs vertienvoudigde. Het tweede kenmerk betrof de organisatie: bestuurlijk gezien hadden de studieverenigingen minder invloed dan in 1934, omdat de organisatie in 66 jaar was gecentraliseerd naar één algemeen bestuur, bestaande uit drie besturen (dagelijks bestuur, politiek bestuur en organisatiebestuur). Als bevestiging van de nieuwe organisatorische structuur onderging het LVSGS ook een naamsverandering: van LVSGS naar SGP-Jongeren (SGPJ). In 2006 had de SGPJ 4.375 subsidiabele leden, daarmee niet alleen veruit de oudste, maar ook veruit de grootste PJO van Nederland.

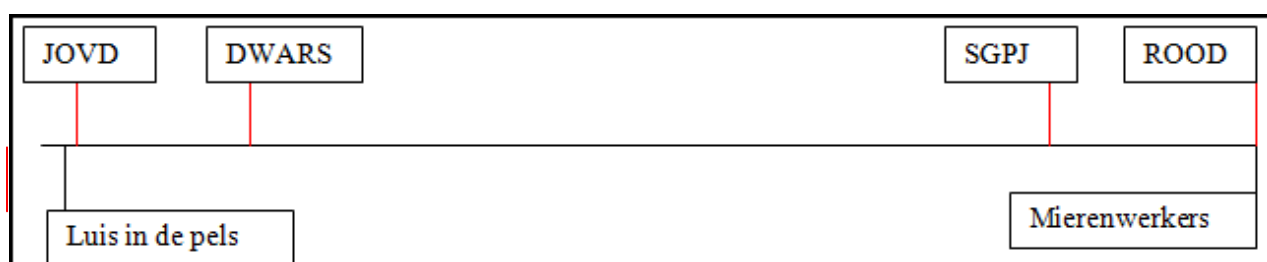
2.5 Conclusie

Ondanks de vele verschillen tussen de verscheidene hierboven geportretteerde politieke jongerenorganisaties, zijn er ook een aantal overeenkomsten. Zo hebben alle organisaties een basisstructuur, met een landelijk bestuur en afdelingen. Ook heeft iedere PJO een ledenblad. Bij eigenlijk alle PJO's is de verhouding tot de moederpartij gelijk gebleven of verbeterd; in ieder geval niet verslechterd. Een mogelijke reden hiervoor zou kunnen zijn dat de twee organisaties elkaar nodig hebben en ook tot dat besef zijn gekomen; de moederpartij vanwege de subsidie die in 2006 een bedrag van minstens €35.000,- betrof. Ook vanuit de jongerenorganisatie lijkt het besef dat samenwerken beter is doorgedrongen te zijn, zodat PJO's meer politieke en financiële slagkracht hebben om hun ideeën uit te werken en om te zetten in daden.

In de introductie van dit hoofdstuk repte ik over een schaal om de onafhankelijkheid van PJO's ten opzichte van de moederpartijen te meten. Deze schaal bestond uit twee uitersten: 'luis in de pels' is het eerste ideaaltype, met de PJO onafhankelijk van de moederpartij, en 'Werkmieren' als tweede categorie, voor een PJO die niet onafhankelijk is (of wil zijn) van de moederpartij. DWARS en de JOVD passen het beste in de eerste categorie: de JOVD daarvan als meest onafhankelijk, getuige de eeuwige strubbelingen binnen de partij over de band met de VVD. ROOD en de SGPJ vallen niet onder deze categorie, omdat zij het beleid van hun moederpartij relatief klakkeloos overnemen. De schaalverdeling onder deze conclusie laat zien hoe de verhouding tussen de PJO's ongeveer liggen. Een illustratief voorbeeld van de relatie tussen 'moeder' en 'dochter' is te vinden bij de DWARS en de SGPJ: waar DWARS begin jaren negentig steeds

anarchistischer werd en de moederpartij niet ingreep, daar kreeg de SGPJ serieus problemen met de koers van het ledenblad, *Ons Kontakt*.

Een ander punt wat deze indeling staft is de afhankelijkheid van de PJO aan het partijbestuur. ROOD is volledig afhankelijk van de SP-afdelingen; zonder deze spelers zou ROOD nooit enige afdelingen hebben gehad. Alle leden van ROOD zijn, zodra ze de leeftijd van zestien jaar hebben bereikt, verplicht SP-lid. De SGP-Jongeren konden niet groeien, om de SGP aan meer leden te helpen, zonder de steun van de moederpartij. DWARS en vooral de JOVD hebben daar geen last van. De voorzitters zijn wel vertegenwoordigd bij gezaghebbende partijorganen, zoals de fractie en het partijbestuur, maar zijn niet afhankelijk van de moederpartij.

Hoofdstuk 3 – De Doorstroomfunctie

Sinds 1945 heeft Nederland twee premiers gehad die ooit lid zijn geweest van een politieke jongerenorganisatie: van 1973 tot en met 1977 Joop den Uyl (Lid ARJA – PvdA) en van 2010 tot het moment van schrijven Mark Rutte (Lid JOVD – VVD). Zij zijn de beste voorbeelden van doorstroming vanuit PJO's naar moederpartijen.

Deze doorstroming is één van de drie punten die Pieter Welp (1998) als sleutelfuncties van een politieke jongerenorganisatie noemt, daarnaast is het punt ook in de introductie van dit stuk genomen als één van de twee instrumenten om invloed van de jongerenorganisaties op de politieke partijen te meten. Dit hoofdstuk zal zich dan ook volledig op de doorstroming van politieke jongerenorganisaties naar politieke partijen richten. Aan de hand van lidmaatschappen van nationaal verkozen politici zal ik proberen om een beeld te schetsen van de doorstroming over twee verschillende tijdsvakken. Aan de hand van de resultaten die dit hoofdstuk oplevert, in combinatie met de gegevens uit het vorige hoofdstuk over de geschiedenis van de PJO's, zal ik kijken of er enig verband is tussen de verhouding en de doorstroming tussen PJO en partij. De eerste paragraaf beslaat de methode, in de tweede sectie worden de resultaten behandeld en tot slot volgt in paragraaf 3.4 een samenvatting en conclusie van dit deel.

3.1 Methode

De doorstroming van politieke jongerenorganisaties is op verschillende manieren te meten, variërend in het te onderzoeken niveau, de te onderzoeken politieke organen, het aantal te onderzoeken politici en de tijdspanne. Voor dit onderzoek heb ik gekozen om bij zo veel mogelijk politici te kijken of zij ooit lid zijn geweest van een PJO. Om een zo groot en representatief mogelijke dataset te vergaren, zijn alle jongerenorganisaties meegerekend. Om een zo groot mogelijke N te krijgen heb ik besloten dat lidmaatschap de enige voorwaarde is om een politicus als 'lid' aan te duiden, de mate van activiteit is niet van belang. Ook erelidmaatschappen, of een lidmaatschap verkregen op een leeftijd die hoger is dan de maximale leeftijd van de PJO, reken ik niet mee.

De niveaus en organen die ik gekozen heb, selecteerde ik op twee criteria: ten eerste moeten de samenstelling van de organen relatief makkelijk na te gaan zijn, ten tweede moeten de lidmaatschappen relatief makkelijk na te gaan zijn. De keuze viel op de landelijke en internationale organen. De vier bestudeerde organen zijn de Tweede Kamer, Eerste Kamer, het kabinet en het Europees Parlement (EP). Een belangrijk voordeel is dat alle kandidaten verkozen zijn, ofwel direct, dan wel indirect. Als periodes heb ik gekeken naar het aantal kabinetten in korte tijd. De eerste periode is van 2002 tot en met 2012: in deze periode waren de kabinetten Balkenende I, II, III en IV aan de macht (in de periode 2002-2010), net zoals het kabinet Rutte I (2010-heden). De tweede periode is de periode 1972-1982. In deze tien jaar zijn er vier kabinetten aan de macht geweest: Biesheuvel II (1972-1973), Den Uyl I (1973-1977), Van Agt I (1977-1981) en Van Agt II (1981-1982). Dit decennium is kenmerkend vanwege de polarisatie die toen optrad, met Nieuw Links dat de macht greep in de PvdA, maar ook door het enige 'linkse' kabinet in Nederland

ooit (het kabinet Den Uyl I). In dit decennium is ook het Europees Parlement gevoegd, ondanks dat de eerste democratisch gekozen Europarlementariërs pas in 1979 zijn verkozen. Desondanks zijn alle Europarlementariërs drie jaar (tot 1982) vertegenwoordigers geweest, waardoor de groep in het Europees Parlement stabiel en dus goed te onderzoeken was.

Als belangrijkste bron om te controleren of een politicus ooit lid is geweest van een PJO, heb ik gebruik gemaakt van <http://www.parlement.com>. Op deze site heb ik eerst gezocht op één van de hiervoor genoemde organen, vervolgens op één van de eerder aangehaalde periodes. Aanvullende informatie, waar parlement.com niet in voorzag, kreeg ik in handen dankzij onder andere Gepko Hahn (journalist De Groene Amsterdammer), De Groot en Kok (2009), en interviews en gesprekken met (oud-)leden van diverse PJO's.

Bij het analyseren van de data kwam ik een aantal organisatorische problemen tegen. Zo was de periode 2002-2012 kenmerkend vanwege een groot aantal nieuwe partijen en afscheidingen. De bekendste van deze afscheidingen is Geert Wilders, die de VVD verliet en zijn eigen partij – de PVV – oprichtte. Ook de LPF kreeg te maken met een flink aantal splitsingen, namelijk vijf. Deze afsplitsingen, Groep-Nawijn, Groep-De Jong, Groep-Eerdmans, Groep-Van Oudenallen en Groep-Wijnschenk, heb ik voor het overzicht, uit mijn onderzoek gelaten, net zoals Groep-Lazrak (ex-SP). De bij deze fracties aangesloten Kamerleden reken ik dan ook tot de partij waar zij een politiek mandaat van kregen.

Een ander probleem is dat een aantal politici actief is geweest in verschillende organen, bijvoorbeeld eerst in de Tweede Kamer, daarna in de Eerste Kamer. Om het overzicht in het onderzoek te bewaren, heb ik er voor gekozen om alleen het laatste orgaan waar de politicus in kwestie actief in is geweest, mee te rekenen. Zo heb ik Mark Rutte (op moment van schrijven demissionair minister-president) niet gerekend als een Tweede Kamerlid, maar als onderdeel van een kabinet.

Een zelfde soort uitdaging betrof het Kamerlidmaatschap van sommige politici. Het gaat het niet om politici die zich afgesplitst hebben, maar om politici die tijdens een geselecteerde periode (of tussen de twee onderzochte periodes in) van partij veranderd zijn, maar voor beide partijen aan één of meer van de geselecteerde organen heeft deelgenomen. Ook de fusiepartijen CDA, GroenLinks en ChristenUnie spelen een rol. Deze problemen heb ik als volgt opgelost: de laatste partij waar een politicus voor in de Kamer is verkozen, wordt gezien als de partij die deze politicus heeft vertegenwoordigd. Een voorbeeld: leden die lid zijn geweest van de voorgangers van het CDA (in 1979 ontstaan uit de fusie van KVP, ARP en CHU), telde ik mee als parlementariërs die namens het CDA hebben gezeten, óók wanneer het CDA nog niet bestond.

Een laatste uitdaging betrof de voorlopers van de officiële politieke jongerenorganisaties. In het schema (Bijlage 1) blijkt dat een aantal politieke jongerenorganisatie óf voor de Tweede Wereldoorlog al bestonden – maar dan onder een andere naam, en nog niet officieel een PJO waren –, of dat een aantal PJO's hebben gepoogd zelfstandig verder te gaan. De jongerenorganisaties die al in de jaren dertig bestonden, heb ik meegeteld om een en zo zorgvuldig en compleet mogelijk overzicht te bieden. De PJO's die probeerden om zelfstandig verder te gaan waren het AJC en het ANJV (Algemeen Nederlands Jeugd

Verbond); het ANJV was officieel niet eens de PJO van de Communistische Partij Nederland (CPN), maar achter de schermen had de CPN de touwtjes stevig in handen. Zo kwamen in de CPN actieve mensen regelmatig aan het woord in de ANJV-folders (Algemeen Nederlands Jeugd Verbond, 2011). Door deze sterke invloed beschouw ik het ANJV als de jongerenorganisatie van de CPN. De AJC, gezien als de jongerenorganisatie van de SDAP, probeerde na de oprichting van de Federatie Jongeren Groepen binnen de PvdA (FJG) nog zelfstandig door te gaan, maar dat mislukte (Welp, 1998). Doordat het AJC geldt als een voorganger van de PJO's van de Partij van de Arbeid, neem ik ook deze organisatie mee in de telling.

Ik ben mij terdege bewust van het feit dat een lidmaatschap op zich nog helemaal niets zegt over de betrokkenheid van een politicus bij een jongerenorganisatie, noch dat het (voormalig) lidmaatschap van een PJO een doorslaggevende rol heeft gespeeld bij de plaatsing van een politicus op een kieslijst. Het belang van zo'n lidmaatschap zal nooit te meten zijn, dus lijkt het mij beter om op basis van de resultaten conclusies proberen te trekken.

3.2 Resultaten

In de introductie op zijn artikel geeft Pieter Welp aan dat de politieke jongerenorganisaties van oudsher nog een vierde functie hadden: de socialisatiefunctie (1998, 199). Vooral tijdens de verzuiling zou deze functie van groot belang zijn geweest, omdat de moederpartij vrijwel verzekerd was van doorstroom. Aangezien de ontzuiling zo rond 1967 (Lijphart, 1990) is begonnen, zouden de PJO's minder belangrijk zijn geworden voor de moederpartijen, Welp volgende.

De redenering van Welp zal ik onderzoeken door de doorstroming van PJO'ers naar de moederpartijen te onderzoeken, volgens de hierboven omschreven methode. De resultaten zal ik in drie delen presenteren: in het eerste deel zal ik de doorstroming per orgaan over de twee periodes (1972-1982 en 2002-2012) vergelijken, in het tweede deel zal ik kijken naar de oriëntaties die in de vertegenwoordigende organen aanwezig waren en als laatste zal ik me toeleggen op de resultaten per partij.

De totale N van alle onderzochte organen is 1186: in de periode 1972 – 1982 waren 529 vertegenwoordigende politici actief, tegen 651 in de periode 2002 – 2012. Vijftien politici waren in beide periodes actief, deze personen zijn in de laatste tijdsspanne meegerekend. Zoals vanzelfsprekend – bij de val van ieder kabinet, wordt een nieuwe Tweede Kamer gekozen – zijn de meeste van deze politici actief (geweest) in de Tweede Kamer: 639 in totaal. Voor de Eerste Kamer zijn dit 364 personen, voor het Europees Parlement 71 en in totaal zijn er 112 bewindspersonen aan de macht geweest.

3.2.1 Doorstroming per orgaan

Het overgrote deel van de doorgestroomde politieke jongeren die in de dataset voorkomen, hebben in de kamer gezeten, zijnde 68,10%. Hierbij dient een aantekening te worden gemaakt, namelijk dat het aandeel in de Tweede Kamer in de eerste periode veel groter was dan in de tweede periode (77,11% om 62,5%). Zoals blijkt uit de tabellen 3.1 en 3.3, is de doorstroming van PJO'ers in de Tweede Kamer het grootst. Uit tabel 3.2 blijkt dat het Europees Parlement het beste scoort op de doorstroming van voormalig PJO-leden.

De doorstroming naar de Eerste Kamer is volgens deze cijfers het slechtst. Deze resultaten zijn prima te verklaren: de Tweede Kamer is de directe volksvertegenwoordiging, en het lijkt het meest voor de hand te liggen dat doorgestroomde jongeren een schare stemmers uit de politieke jongerenorganisaties met zich mee zullen trekken. Bovendien, zoals bleek uit de geschiedenis en zal blijken uit de volgende secties, spelen partijrelaties ook een rol. Zodra een jongere voldoet aan de verwachtingen van een partij, of zodra de relatie

tussen de PJO en de moederpartij sterk verbetert, is de kans groter dat een vertegenwoordiger van de PJO op een kieslijst zal komen. Hier gaat sectie 3.3.4 verder op in. Dat het

percentage PJO'ers in de Tweede Kamer is gedaald, zou twee mogelijke oorzaken kunnen hebben: ten eerste neemt het belang van politieke jongerenorganisaties mogelijk inderdaad af,

waardoor de doorstroming dus ook af zou nemen; ten tweede zouden politieke partijen meer prioriteit kunnen geven aan kandidaten met ervaring in de praktijk, dan ervaring in de partij. Zo heeft bijvoorbeeld GroenLinks diverse parlementariërs aangetrokken door kopstukken van verwante organisaties te polsen

(parlement.com). Dezelfde redenen zouden ook van toepassing kunnen zijn op de kabinetten, aangezien de kabinetten Balkenende I en Rutte I een groot aantal bewindspersonen van buiten de politiek in hun gelederen hadden. Al moet bij deze laatste verklaringen de kanttekening worden geplaatst dat de LPF (in Balkenende I de hoofdverantwoordelijke voor de ministers van buitenaf) onmogelijk doorstroming kon hebben van een eigen PJO. De PJO van de LPF (de Jonge Fortuynisten) werd pas in juni 2002 opgericht (Jonge Fortuynisten, 2012).

De gebrekkige doorstroming in de Eerste Kamer is ook relatief makkelijk te verklaren. Waar de Tweede Kamer en de kabinetten een relatieve daling laten zien in de doorstromingspercentages, daar laat de Eerste Kamer juist een stijging zien. De gemiddelde leeftijd van de Eerste Kamer ligt echter traditiegetrouw hoger dan die van de andere onderzochte organen, namelijk 60 jaar (vk.nl). De term senator (van senex, 'oude man' in het Latijn) wordt dus eer aan gedaan. Een zestigjarige senator, uit de periode 1972 – 1982, zou in 1912 geboren zijn en rond 1932 en uiterlijk in 1942 eventueel in een politieke jongerenorganisatie terecht moeten zijn gekomen. De meeste politieke jongerenorganisaties waren echter op dat moment nog niet aan een politieke partij verbonden, op het LVSGS (Landelijke Verband van Staatkundig Gereformeerde

Tabel 3.1: Doorstroming PJO'ers per orgaan in 1972-1982

	1972-1982	PJO'ers	%
Tweede Kamer	285	64	22,46
Eerste Kamer	172	7	4,07
Europees Parlement	27	4	14,81
Kabinet	54	10	18,52
	538	95	17,66

Tabel 3.2: Doorstroming PJO'ers per orgaan in 2002-2012

	2002-2012	PJO'ers	%
Tweede Kamer	354	55	15,54
Eerste Kamer	192	20	10,42
Europees Parlement	44	7	15,91
Kabinet	58	7	12,07
	648	89	13,73

Tabel 3.3: Doorstroming PJO'ers per orgaan totaal

	Totaal	PJO'ers	%
Tweede Kamer	639	111	17,37
Eerste Kamer	364	27	7,42
Europees Parlement	71	11	15,49
Kabinet	112	17	15,18
	1186	166	14

Studieverenigingen) na. Een zestigjarige senator die in 2002 in de Eerste Kamer zat, zou eventueel rond 1962 in een PJO terecht moeten zijn gekomen. Dit lijkt veel reëler, aangezien de moederpartijen toen veel verder waren met het annexeren van hun jongerenorganisaties. Daarbij komt dat de verzuiling waarschijnlijk veel meer effect heeft gehad op de keuze voor een PJO dan pakweg 30 jaar daarvoor. We kunnen dus stellen dat de groei in de Eerste Kamer te wijten is aan een vorm van vertraging.

Een ander opvallend resultaat, al eerder naar verwezen, is de toename van het doorstromingspercentage in het Europees Parlement. In de periode 2002-2012 kende dit orgaan zelfs het hoogste percentage. Ook hier zijn twee mogelijke verklaringen voor: vergeleken met de eerste periode is het Europees Parlement gegroeid en heeft het meer de status verkregen van een parlement. Tot 1979, toen de directe vertegenwoordiging in het EP werd ingevoerd, hadden Kamerleden een dubbelmandaat om zowel in Brussel als in Den Haag actief te zijn. De onderzochte Europarlementariërs waren daarbij klein in aantal, zeker vergeleken met het aantal Europarlementariërs tussen 2002 en 2012: respectievelijk 25 om 42. Een tweede mogelijke reden zou zijn dat politieke partijen het EP zien als een leerschool voor talenten. Een stem in het EP weegt minder door dan een stem in de Tweede Kamer, omdat het aantal parlementariërs in het Europees Parlement vele malen groter is. Bovendien is de afstand tot het Nederlandse volk groter. Daarbij leert een Europarlementariër wel de lobbywereld kennen: een ideale leerschool voor politieke talenten dus.

3.2.2 Doorstroming per politieke oriëntatie

Na de doorstroming per orgaan onderzocht te hebben, richt de aandacht zich op de doorstroming per politieke oriëntatie, nog steeds over de periodes 1972-1982 en 2002-2012.

In deze periodes waren in totaal 24 partijen, waarvan er negen zijn opgegaan in drie fusiepartijen: het CDA (KVP, ARP en CHU), GroenLinks (PPR, PSP, CPN en EVP) en ChristenUnie (RPF en GPV). Deze partijen zijn op hun beurt weer onder te verdelen in vier oriëntaties, met de bijbehorende partijen tussen haakjes: Christelijk (CDA, ChristenUnie, SGP en RKPN), Links (PvdA, DS'70, SP en GroenLinks), Liberaal (VVD en D66) en Overige (Boerenpartij, NMP, OSF, LPF, PvdD, PVV, Europa Transparant en 50PLUS).

Tabel 3.4: Doorstroming PJO'ers per oriëntatie, 1972-1982

1972-1982	PM	PJO Zuiver	%
Christelijk	231	45	19,48
Links	216	24	11,11
Liberaal	115	16	13,91
Overig	8	0	0

Een paar van deze indelingen verdienen meer opheldering. Aangezien het CDA, de PvdA en de VVD van oudsher de grootste partijen in hun oriëntatie zijn, behoeven zij geen uitleg. Hetzelfde geldt voor de overige christelijke partijen.

Alhoewel de PPR eigenlijk een christelijke partij

was (ontstaan uit de KVP), verloor de partij al vrij snel het ‘christelijke’ oogmerk. Door dit en door de latere fusie tot GroenLinks deed mij besluiten om de PPR bij de linkse partijen in te schalen. DS’70 is in 1970 ontstaan uit de PvdA (als reactie op de beweging Nieuw Links) en kan worden beschouwd als een linksere versie van de VVD. Desondanks heb ik de oorsprong bij DS’70 zwaarder mee laten wegen dan de koers die de partij heeft gevoerd. D66 is een moeilijk in te delen partij, omdat zij als een typische middenpartij wordt beschouwd. Toch staat liberalisme bij D66 hoog in het vaandel, net zoals dat van origine ook bij de VVD het geval is. Deze partijen onder de term ‘Liberaal’ scharen is dan ook een logische keuze. In de categorie overig zitten partijen die moeilijk in te delen zijn of waren. Over de indeling van de overige partijen (zoals de Partij van de Dieren of de Partij voor de Vrijheid) valt te twisten, vandaar dat ik heb besloten deze in een aparte oriëntatie te plaatsen.

Tabel 3.5: Doorstroming PJO’ers per oriëntatie, 2002-2012

2002-2012	PM	PJO Zuiver	%
Christelijk	174	45	25,86
Links	231	18	7,79
Liberaal	157	23	14,65
Overig	89	0	0

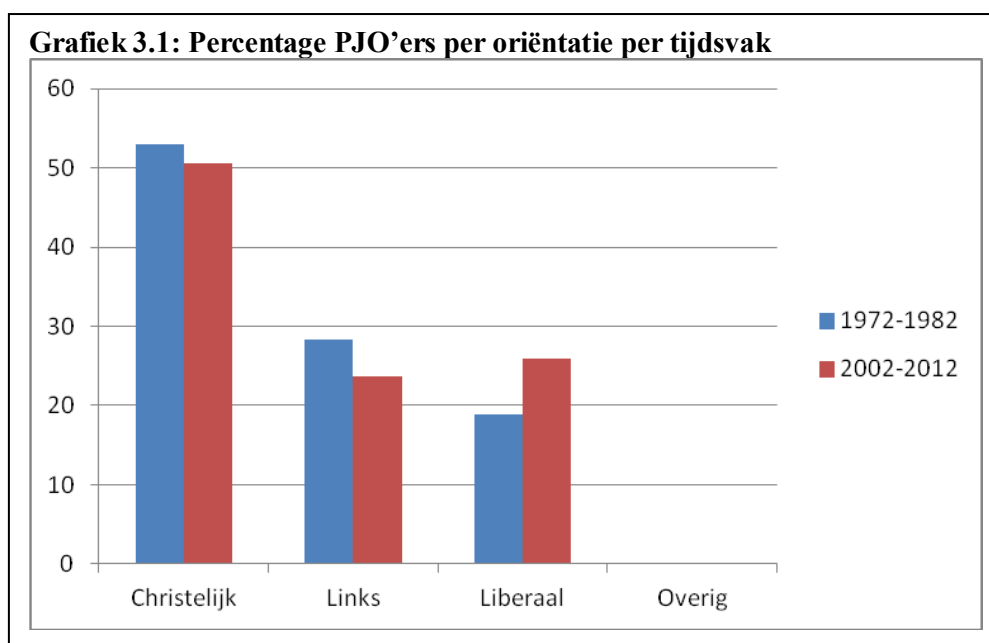
Tabel 3.6: Doorstroming PJO’ers per oriëntatie, totaal

Totaal	PM	PJO Zuiver	%
Christelijk	391	86	21,99
Links	439	44	10,02
Liberaal	264	36	13,64
Overig	97	0	0

De resultaten per oriëntatie over de verschillende periodes zijn terug te vinden in Tabel 3.4 tot en met 3.6. In deze tabellen is het aantal doorgestroomde PJO’ers afgezet tegen het aantal politici dat die oriëntatie vertegenwoordigde in de weergegeven periode. Wat vooral opvalt is dat – ondanks de ontzuiling – het percentage doorgestroomde PJO’ers bij de christelijke partijen juist is toegenomen, waar een afname meer voor de hand zou hebben gelegen. Terwijl het aantal uit christelijke PJO’s afkomstige politici in 1972-1982 19,48% bedroeg, daar is dat aantal gestegen tot 25,86% in 2002-2012.

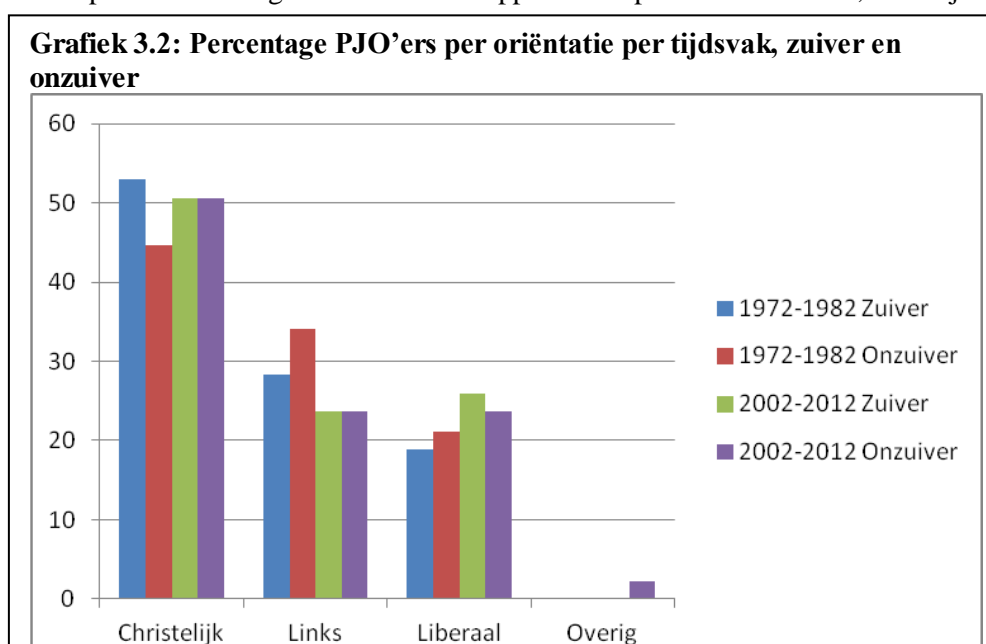
Van alle voormalige PJO’ers is ook het percentage per oriëntatie bekeken. In de periode 1972-1982 was het totale doorstromingspercentage van alle christelijke partijen 43,27%; in de periode 2002-2012 is dit opgelopen naar 55,80%.

Uit Tabel 3.4 tot en met 3.6 bleek dat de christelijke PJO’s een gelijk aantal doorstromers hadden, en zelfs een stijgend percentage doorstromers. Desondanks laat Grafiek 3.1 een ander beeld zien. De christelijke oriëntatie heeft een redelijke daling te verwerken gekregen, namelijk van 54,22% in 1972-1982 tot 51,17% in 2002-2012. Eenzelfde daling is te zien bij de linkse oriëntatie, van 27,38% naar 23,86%. Opvallend daarentegen is de stijging bij de liberale partijen van 19,28% tot 25,84%. De doorgemaakte stijging is ongeveer gelijk aan de door de dalers geleden verliezen.

In de tabellen 3.4 tot en met 3.6 staat twee categorieën die nog enige uitleg behoeven, namelijk de termen ‘zuiver’ en ‘onzuiver’. Tijdens het verzamelen van de data bleek dat politici, logischerwijs, hun jongerenorganisatie verruilen voor de moederpartij. Sommige van deze politici hebben echter besloten om de PJO en de bijbehorende moederpartij te verruilen voor een ander. Voorbeelden van politici die een dergelijke overstap hebben gemaakt, zijn onder andere Joop den Uyl (van de ARJA naar de PvdA) en de hiervoor aangehaalde Hein Roethof (van de JOVD naar de PvdA). In totaal bleken van de 1186 meegenomen politici 20 te zijn overgestapt naar een politieke partij die niet de moederpartij van hun PJO was. Voortaan zal ik deze politici ‘overstappers’ noemen. De termen ‘zuiver’ en ‘onzuiver’ zijn beredeneerd vanuit de moederpartij. De zuivere doorstroom bestaat uit politici die virtueel vanuit de PJO naar de moederpartij zouden zijn doorgestroomd. De onzuivere doorstroom geeft echter waar hoe politici in realiteit zijn doorgestroomd.

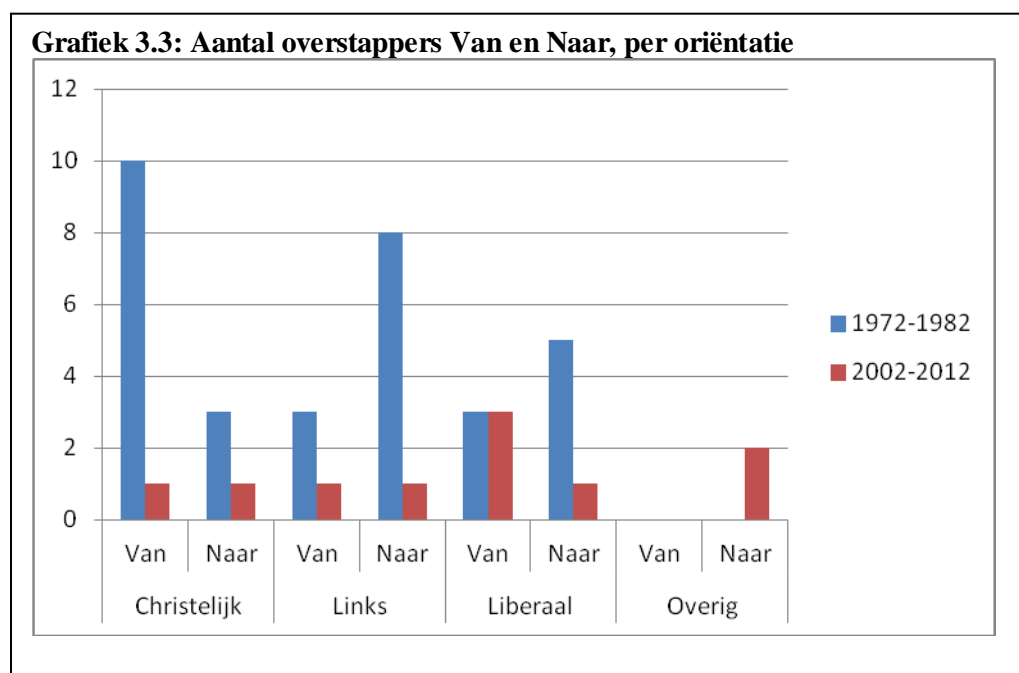
Opvallend is het grote aantal overstappers in de periode 1972-1982, namelijk 15. Dit beslaat 75%

van het totaal aantal overstappers. Een deel van deze overstappers is door een afsplitsing binnen hun eerste partij bij een andere tweede partij terechtgekomen. Soms zijn enkele

politici hierbij zelfs van oriëntatie veranderd. De effecten van deze overstappers op de in Grafiek 3.1 gepresenteerde percentages zijn niet te onderschatten, vooral voor de Christelijke en Linkse oriëntatie. Grafiek 3.2 laat dit zeer duidelijk zien.

De Christelijke partijen in de Nederlandse politiek zijn de grootste slachtoffers van deze overstappers. De overstappers meegerekend, komt het aandeel doorgestroomde politici van de Christelijken uit op 45,78%: een daling van iets minder dan 9%. Hierbij zijn de twee overstappers, die overstapten toen de RPF zich in 1975 afscheidde van de ARP, niet meegerekend. Een veel groter deel (vijf personen) van het Christelijke deel stapte vanuit de Christelijke oriëntatie, over naar één van de Linkse partijen. Net zoals de twee naar de RPF overgestapte volksvertegenwoordigers, stapte één persoon over naar een afsplitsing. Dit was Jacques Tonnaer, die van de KVP vertrok naar de PPR. Zoals eerder aangehaald, waren in de periode 2002-2012 slechts vijf overstappers actief in de nationale politiek. Twee hiervan verlieten de liberale partijen om naar één van de overige partijen te gaan. Van de overige partijen is er maar één in staat geweest om succesvol een PJO op te zetten: dit was de Partij voor de Dieren, die in 2006 P!NK oprichtte. De Lijst Pim Fortuyn had weliswaar in 2003 een eigen jongerenafdeling opgericht, maar deze PJO is nu een stichting van het vrije woord en is dus vergaan als politieke jongerenorganisatie. De scheiding tussen zuiver en onzuiver zal later nog terugkomen, zodra de doorstroming bij politieke partijen verder wordt bestudeerd. In Grafiek 3.3 staat het aantal overstappers per oriëntatie over beide periodes.

Waar eerst een blik is geworpen op de doorstroom, zowel zuiver als onzuiver, per oriëntatie, richt deze paragraaf zich op de zuiverheid van de doorstroming per oriëntatie per orgaan. Zoals verwacht scoort de Tweede Kamer van alle organen het beste op doorstroom. De kabinetten scoren echter het slechtst. Alleen de grote drie oriëntaties kenden PJO'ers in de verschillende kabinetten. De zuivere score in de Tweede Kamer is veel lager dan de onzuivere score (33,33% om 47,62%). Opvallend is verder dat alle PJO'ers die in het Europees Parlement hebben gezeten, zuivere doorstromers zijn. De meest waarschijnlijke reden hiervan is dat het Europees Parlement sinds 1979 'directe' verkiezingen kent, terwijl het overgrote deel van de overstappers uit de periode van de verzuiling kwam. De meeste overstappers daarentegen, waren actief in de Tweede Kamer; in dit orgaan heeft iedere stroming te maken gehad met één of meerdere overstappers.

3.2.3 Doorstroming per politieke partij

Na de doorstroming per zowel orgaan als per oriëntatie bekeken te hebben, is het interessant om in te zoomen op de partijen. Dit betekent niet dat alle partijen aan bod zullen komen. In het eerste deel van deze paragraaf passeren partijen per oriëntatie de revue; in het tweede deel worden de partijen waarvan de politieke jongerenorganisaties eerder zijn besproken, nader onderzocht. In het eerste deel komen respectievelijk het CDA, de ChristenUnie en de SGP, de PvdA en de VVD en D66 langs. Overzichten van de doorstroming per politieke partij zijn te vinden in Bijlage 2 (overzicht van alle doorstromers per naam) en Bijlage 3 (overzicht van alle doorstromers per partij, per tijdsvak).

3.2.3.1 Doorstroming per partij

CDA

Het CDA en diens voorgangers zijn het grootste slachtoffer op twee punten: ten eerste kende het CDA een forse daling wat betreft doorstromers vanuit de jongerenorganisaties. Ten tweede waren de meeste overstappers in de periode 1972-1982 lid van de PJO van één van de voorgangers van het CDA. De hele lijst is verwerkt in Bijlage 4.1 De overstappers meegeteld, komt het aandeel doorgestroomde politici van de christendemocraten uit op 38,55%, een daling van iets meer dan 12%. Kijkend naar het aantal zuivere doorstromers, blijkt dat het CDA iets meer dan de helft van alle PJO'ers in de periode 1972-1982 voortbracht; in 2002-2012

bestond dit percentage uit nog 'maar' 40,91%. Een deel van de overstappers (twee personen) ging naar de RPF, toen die partij zich in 1975 afscheidde van de ARP. Een veel groter deel

Tabel 3.7: Overzicht doorstroming bij het Christen-Democratisch Appèl

1972-1982	Politici	PJO Zuiver	Zuiver & Onzuiver	% Zuiver	% Onzuiver
CDA	208	42	32	20,19	15,38
2002-2012	Politici	PJO Zuiver	Zuiver & Onzuiver	% Zuiver	% Onzuiver
CDA	146	35	35	23,97	23,97

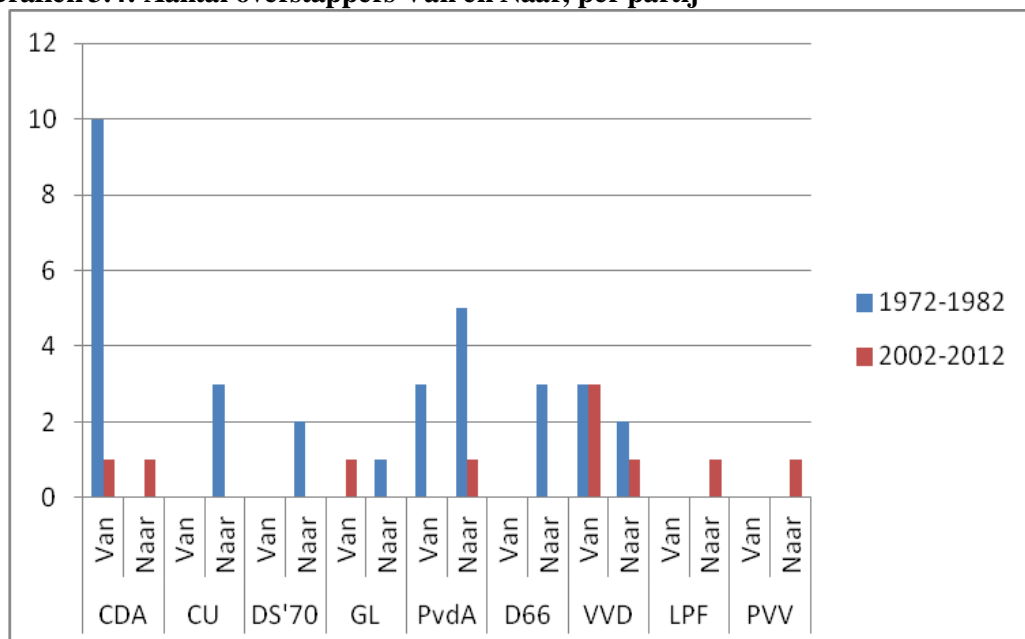
(vijf personen) van het christendemocratische deel stapte uit het CDA om naar een linkse partij te vertrekken. Naast deze vijf vertrok één politicus naar de PPR (Jacques Tonnaer).

ChristenUnie & SGP

Het feit dat de christelijke oriëntatie, ondanks de forse dalingen bij het CDA, door de jaren heen gelijk is gebleven, valt toe te schrijven aan de voorgangers van de ChristenUnie en de SGP. Waar het CDA juist een spectaculaire daling zag in het percentage doorstromers, daar zag vooral de SGP een enorme toename in de doorstroom. Het aantal voormalig PJO'ers tussen 1972-1982 en 2002-2012 is namelijk verdrievoudigd: van 3 naar 9. In 2002-2012 namen de ChristenUnie en de SGP samen iets meer dan één tiende van het aantal PJO'ers voor hun rekening (10,23%): in de periode 1972-1982 was dit nog maar 3,61%. Opvallend is dat niet één van de politici van de ChristenUnie in de periode 2002-2012 uit de eigen PJO (Perspectief) voort is gekomen. Allen zijn nog gevormd door de jongerenorganisaties van de RPF of de GPV.

Voor de periode 1972-1982 leverde voor de kleine christelijke partijen een aantal verschuivingen op. Zo bracht de afscheiding van de Reformatorische Politieke Federatie (RPF) in 1975 twee onzuiwere doorstromers met zich mee, vanuit de ARP. Een derde doorstromer, Piet Jongeling, kwam in 1963 namens het Gereformeerd Politiek Verbond (GPV) in de Kamer. Daarvoor was hij echter lid van de ARJA, de Antirevolutionaire Jongerenactie: de jongeren van de ARP. Ook het GPV kwam voort uit deze partij, zij het al in 1948. Wat verder opvalt is de stabiliteit in de SGP, maar vooral de groei in het aantal doorgestroomde jongeren. In beide periodes had de SGP zes vertegenwoordigers; in 1972-1982 was het aantal voormalig leden van het LVSGS twee, in 2002-2012 was het aantal doorgestroomde politici uit de SGP-Jongeren vier: een verdubbeling. Bovendien betekent dit dat het percentage doorgestroomde PJO-leden bij de SGP in de tweede periode uitkwam op 66,67%.

Grafiek 3.4: Aantal overstappers Van en Naar, per partij

Ter vergelijking: ook dit percentage is een verdubbeling ten opzichte van de eerste periode. Later wordt deze verhoging verklaard. Grafiek 3.4 geeft een overzicht weer van alle overstappers, per partij.

1972-1982	Politici	PJO Zuiver	Zuiver & Onzuiver	% Zuiver	% Onzuiver
PvdA	161	23	25	14,29	15,53
2002-2012	Politici	PJO Zuiver	Zuiver & Onzuiver	% Zuiver	% Onzuiver
PvdA	136	10	11	7,36	8,09

Partij van de Arbeid

De linkse oriëntatie bestond in beide periodes uit twee grotere partijen: de PvdA was de constante factor in beide tijdsvakken. Deze sectie zal zich dan ook richten op de sociaaldemocraten, de vergelijking tussen de PvdA in de jaren zeventig en de jaren tweeduizend. In Tabel 3.8 staan twee zaken duidelijk aangegeven: ten eerste is een groot deel van de overstappers naar de PvdA gegaan. Het overgrote deel van deze overstappers bleek – zoals aangegeven in Bijlage 4.1 – van het CDA afkomstig te zijn. Alleen Hein Roethof (al eerder genoemd in Hoofdstuk 2) en Ad Melkert kwamen uit andere PJO's (respectievelijk de JOVD en PPRj – zie Bijlage 4 voor alle overstappers). Deze beweging is te verklaren, aangezien de verzuilde samenleving die Lijphart heeft omschreven (1990), eind jaren zestig in rap tempo afbrokkelde. De druk van de kerk en de zuil om de eigen partij trouw te blijven nam dan ook af. Hierdoor liep dan ook een groot aantal van de christelijke jongeren over naar de Partij van de Arbeid. Ten tweede blijkt uit Tabel 3.8 dat het percentage doorstromers vanuit de jongerenorganisaties naar de PvdA spectaculair is gedaald. Sterker nog: van alle onderzochte linkse partijen in de periode 2002-2012, scoort de PvdA het slechtst. Een oorzaak hiervan zou kunnen zijn dat de PvdA vooral mensen uit de maatschappij aan wilde nemen. Daarbij komt dat het niet gek is dat de doorstroming is gedaald. Waar de ontzuiling de Christelijke zuilen heeft aangetast, daar is het aannemelijk dat hetzelfde is gebeurd bij de socialistische zuil.

VVD & D66

Ondanks dat de liberale oriëntatie vrij stabiel leek in de twee periodes waarin zij nader is bekeken (zoals blijkt uit onder andere Grafiek 3.1), hebben er in beide periodes een aantal noemenswaardige verschuivingen plaatsgehad. Ten eerste heeft de liberale oriëntatie, als enige van de stromingen, een noemenswaardige groei doorgemaakt. Een mogelijke reden voor deze stijging is dat D66 in de periode 1972-1982 geen eigen jongerenorganisatie had. De Jonge Democraten (JD) werden pas in 1984 opgericht. De doorstroming vanuit het liberale D66 begon dus vanaf dit jaartal en in dit onderzoek is het effect pas merkbaar vanaf 2002. Hier dient echter wel een aantekening bij gemaakt te worden: de doorstroming van de JD naar D66 is tot nu toe vrij beperkt gebleven (twee politici). Hieruit valt te concluderen dat de doorstroming vanuit de JOVD dus ook is toegenomen. Het feit dat D66 tot 1984 geen eigen PJO had, hangt

sterk samen met de tweede noemenswaardige verschuiving: de liberale oriëntatie (lees: JOVD) heeft altijd last gehad van onzuivere doorstroom. Waar in 1972-1982 drie personen de VVD verlieten en de partij twee ‘vreemde’ politici verwelkomde, daar moest de JOVD in 2002-2012 twee politici uitzwaaien; hier kwam één politicus voor terug. Op zich niet verontrustend, ware het niet dat het percentage doorstromers dat de VVD verliet 50% van alle doorstromers uit die periode betrof; inclusief Anne-Wil Duthler. Zij verliet het CDJA verliet voor de VVD, waardoor de VVD bij in totaal 75% van alle overstappers in de periode 2002-2012 betrokken is. Er is echter een patroon te ontdekken in deze doorstroming. De meeste JOVD’ers die de naar een andere partij gingen, vertrokken naar een rechtsgeoriënteerde partij, die geen eigen jongerenorganisatie had. Zo gingen twee van de drie onzuivere doorstromers in 1972-1982 vanuit de VVD naar D66. Voor die partij belandden zij later in een kabinet. Later verliet Ferry Hoogendijk de JOVD voor de LPF en was PVV-parlementariër Joram van Klaveren ooit lid van de JOVD. De twee politici die de VVD won door de onzuivere doorstroming, waren allebei afkomstig van het CDJA (of één van diens voorgangers). Naast de eerder genoemde Anne-Wil Duthler (2002-2012), was Koos Rietkerk al eerder van de ARJOS afkomstig. Alleen de eerder in Hoofdstuk 2 genoemde Hein Roethof is een uitzondering. Hij nam de niet alledaagse stap van de JOVD naar de PvdA.

1972-1982	Politici	PJO Zuiver	Zuiver & Onzuiver	% Zuiver	% Onzuiver
VVD	74	14	13	18,92	17,57
2002-2012	Politici	PJO Zuiver	Zuiver & Onzuiver	% Zuiver	% Onzuiver
VVD	130	21	19	16,15	14,62

De doorstroming binnen de liberale oriëntatie heeft een grote sprong gemaakt; waar er in 1972-1982 nog 14 zuivere doorstromers waren, daar is dit aantal met 50% gegroeid tot 22 doorstromers in 2002-2012. Van deze 22 leveren de Jonge Democraten er twee (allebei doorgestroomd naar D66); dat maakt dat de JOVD zes jongeren meer leverde in het tweede tijdsvak vergeleken met het eerste. Hier dient wel bij gezegd te worden dat het zetelaantal van de VVD in de tussentijd enorm is gegroeid en het percentage doorgestroomde jongeren is dus duidelijk afgenomen. Tabel 3.9 illustreert dit.

3.2.3.2 Doorstroming per onderzochte PJO

In Hoofdstuk 2 werd duidelijk dat de vier beschreven PJO’s in twee groepen te verdelen zijn. Deze verdeling is gemaakt op basis van de partijstructuur, de functie van de politieke jongerenorganisatie, de relatie met de moederpartij en de politieke onafhankelijkheid. Zodra een PJO op elk van deze vier fronten onafhankelijk zou zijn (behalve op papier, want dan zou het geen politieke jongerenorganisatie zijn), dan noem ik de PJO een luis in de pels. Voorbeelden hiervan zijn de JOVD en DWARS. Het andere ideaaltypen is hier juist het tegenovergestelde van: de organisatie is organisatorisch en politiek gezien (al dan niet vrijwillig) afhankelijk van de moederpartij. In plaats van de rol van luis in de pels op zich te kunnen nemen,

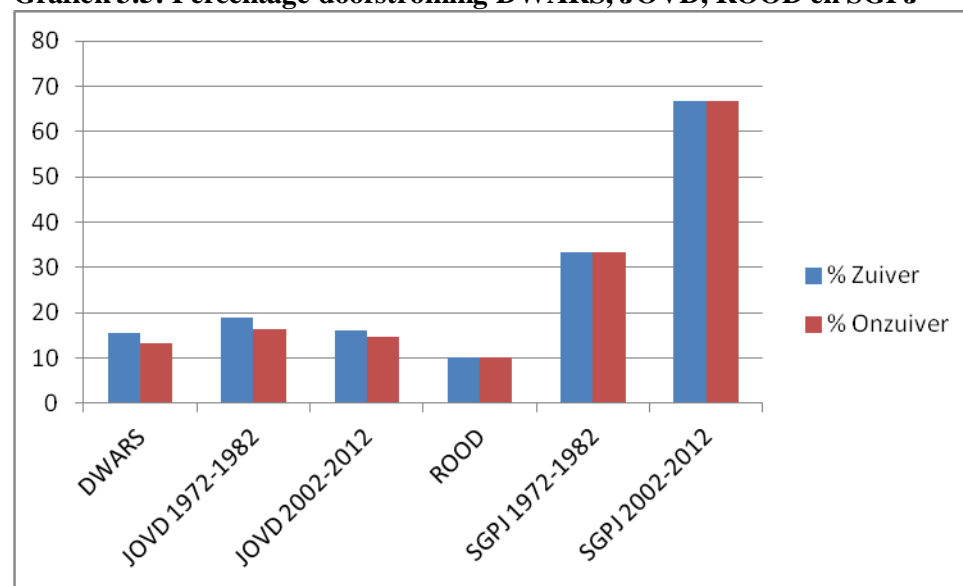
zet de PJO zich meer in als een extra afdeling van de moederpartij; dit ideaaltipe noemde ik werkmieren. Tot deze indeling behoren ROOD en de SGPJ.

De vraag is echter of er een verband is tussen de houding van de jongerenorganisatie ten opzichte van de eigen partij, en de doorstroming naar de moederpartij. Om achter een eventueel verband te komen, zet ik de aantallen van politici namens de moederpartij, zuiver en onzuiver doorgestroomde jongeren op een rij. Deze gegevens staan in Tabel 3.10, de percentages die daar uitkomen staan in Grafiek 3.5. Gezien het feit dat DWARS in 1991 is opgericht en ROOD pas sinds 2003 bestaat, hebben deze geen evenknie voor de eerste tijdsperiode.

Tabel 3.10: Doorstroomgegevens JOVD, DWARS, ROOD en SGPJ

	Politici	Zuiver	Onzuiver	% Zuiver	% Onzuiver
DWARS	45	7	6	15,56	13,33
JOVD 1972-1982	74	14	12	18,92	16,22
JOVD 2002-2012	130	21	19	16,15	14,62
ROOD	50	5	5	10	10
SGPJ 1972-1982	6	2	2	33,33	33,33
SGPJ 2002-2012	6	4	4	66,67	66,67

Grafiek 3.5: Percentage doorstroming DWARS, JOVD, ROOD en SGPJ

Bij de eerste twee partijen (in de categorie luis in de pels) valt op dat de percentages niet heel hoog zijn. Bovendien is bij alle politieke jongerenorganisaties de zuivere doorstroming hoger is dan de onzuivere doorstroom. Bij de tweede categorie, de categorie ‘werkmieren’, is de doorstroming behoorlijk hoog. Daarbij is de doorstroming volledig zuiver. Wel moeten er drie kanttekeningen bij deze constatering worden geplaatst. Als eerste is in Tabel 3.10 terug te zien dat het zetelaantal van de SGP heel erg laag is; 11 in totaal (Bas van der Vlies was actief in beide periodes). Door het lage zetelaantal is het veel gemakkelijker om een hoger doorstromingspercentage te halen. Als tweede bestaat ROOD pas sinds 2003, waardoor de jongerenvereniging niet de volledige periode bedekte. Het is daarnaast ook nog aannemelijk dat het doorstromingspercentage zou kunnen stijgen, omdat ROOD op het moment van schrijven pas negen jaar bestaat. Als laatste opmerking is het nodig aan te stippen dat de zuivere doorstroming door de ‘extreme’ idealen van beide partijen logisch is. Door het gedachtengoed van de partijen is het niet logisch dat politici vanuit andere partijen door zullen stromen naar de SGP(J) en de SP/ROOD. Bovendien is het ROOD-leden en SP-leden niet toegestaan om lid te zijn van een andere politieke partij of politieke jongerenorganisatie.

Gelegd naast de eerder gepresenteerde gegevens en de tekst van Pieter Welp (1998), zijn de verschillen tussen de ‘afdelingsorganisaties’ en de ‘luizen in de pels’ redelijk goed te verklaren. Welp benadrukte dat de door hem omschreven jongerenorganisaties tot de jaren zeventig (volledig) onder controle stonden van de moederpartij. Om dit te illustreren, schreef Welp over de PvdA: “De partij poogde echter al snel grip te krijgen op de geestverwante jongerenorganisatie. Zij stelde de adviescommissie ‘Nieuwe Koers’ in, die spoedig de DSJVNK [Democratisch Socialistische Jongeren Vereniging ‘Nieuwe Koers’, de jongerenorganisatie van de PvdA – *notitie van de auteur*] voor het blok zette. Om (financiële) steun van de PvdA te verkrijgen, moest de jongerenorganisatie haar onafhankelijkheid deels opgeven (1998, 215).” Ook de voorgangers van het CDJA hadden grip op de jongeren. Vanaf de jaren tachtig nam de onafhankelijkheid van de PJO’s weer toe. Zo formuleerde het CDJA in de eerste statuten de doelstelling zo, dat de positionering ten opzichte van de moederpartij fundamenteel leek te veranderen: het doel was... “christendemocratie in het algemeen en van de te ’s-Gravenhage gevestigde politieke partij het Christen Democratisch Appèl in het bijzonder (1998, 208).”

Een ander voorbeeld is het ANJV, de jongerenorganisatie die sterk verwant was aan de CPN: het krantje van het ANJV publiceerde met grote regelmaat stukken ten faveur van of van de hand van personen binnen de CPN (Algemeen Nederlands Jeugd Verbond, 2011). Van de uiteindelijk dertien vertegenwoordigers namens de CPN waren er drie afkomstig van het ANJV: een percentage van 23,08%. De oorzaak van deze partijcontrole is te vinden in Lijphart (1990). Lijphart toont duidelijk aan dat de Nederlandse samenleving tot ongeveer 1967 sterk was verzuild. Om de zuilen in stand te houden, hielden politieke partijen vast aan streng beleid ten opzichte van de jongeren. Tegenwoordig, zo blijkt uit de levensloop van DWARS en de JOVD, waarden politieke partijen de rol van PJO’s als kritisch orgaan op de partij.

In combinatie met de gepresenteerde gegevens, zou het voor de hand liggen dat een PJO met strakke controle van de moederpartij meer doorstromers van de jongerenorganisatie naar de moederpartij

voortbrengt. Als enige oriëntatie hebben de liberalen een stijging gezien in het aantal doorstromers, alhoewel het percentage doorstromers aanmerkelijk is gedaald. Wat betreft de onderzochte PJO's heeft de SGP(J) de hoogste stijging doorgemaakt, van 33,33% naar 66,67%. Hoewel de SGPJ in de loop der tijd, zoals paragraaf 2.4 aangeeft, iets meer ruimte kreeg om te manoeuvreren, steeg dus het aantal doorgestroomde PJO'ers. Desalniettemin is de controle van de SGP op de SGPJ nog altijd zeer groot. Beladen plannen, zoals een jongerendag en vrouwelijke bestuursleden, werden goedgekeurd door het SGP-bestuur alvorens door de jongerenorganisatie te worden voerend. Daarom is de stijging in de doorstroming van de SGP waarschijnlijk toe te schrijven aan de 'opening' van de SGPJ, die startte met de eerste jongerendag in 1986.

3.3 Conclusie

De doorstroming van politici afkomstig uit politieke jongerenorganisaties is tussen de periodes 1972-1982 en 2002-2012 over het algemeen gedaald. Dat blijkt uit onderzoek naar de PJO-lidmaatschappen van politici die actief waren in de Tweede Kamer, Eerste Kamer, Kabinet en Europees Parlement (pas vanaf 1979). De methode is niet ideaal, omdat het onmogelijk is om de waarde van een lidmaatschap mee te nemen, maar het is de beste methode om kwantificeerbare data te vergaren.

Het algemene deel van dit hoofdstuk was in drie delen verdeeld: de doorstroming per orgaan, de doorstroming per oriëntatie en de doorstroming per partij. Zoals verwacht is de Tweede Kamer gemiddeld genomen het orgaan met de beste doorstroom; alleen in 2002-2012 had het Europees Parlement een hoger percentage doorstromers in de gelederen (16,67% om 15,54%). Wat betreft oriëntaties scoren vooral de christelijke en de linkse oriëntatie slecht, als alle PJO'ers op worden geteld en dan wordt bekeken uit welke oriëntatie ze afkomstig zijn. Daarentegen laat de christelijke oriëntatie dan wel weer een lichte groei in het percentage doorstromers zien. Op het gebied van partijen, zijn vooral de 'zuivere' en 'onzuivere' doorstromers interessant. Het CDA en diens voorgangers hebben een groot aantal politici voortgebracht, maar een aanzienlijk deel van hen stapte over naar een andere partij. Vooral de PvdA heeft hiervan geprofiteerd. Dit fenomeen speelde zich vooral af in de periode 1972-1982 en is zeer waarschijnlijk veroorzaakt door de verzuiling, waardoor jongeren in de PJO van hun zuil werden opgevoed, maar vervolgens hun eigen keuzes maakten en overstapten.

Kijkend naar de in Hoofdstuk 2 gecreëerde categorieën en de PJO's die bij die indelingen horen (DWARS en JOVD bij de categorie 'luis in de pels' en SGPJ en ROOD bij de categorie 'Werkmieren', zou er sprake kunnen zijn van hoger doorstromingspercentages bij de partijen uit de laatste categorie dan uit de eerste. Vast staat in ieder geval dat de controle van de politieke partijen op hun PJO's is afgenomen, en dat dit overeenkomt met het percentage doorstromers. In sectie 3.3.2 is geprobeerd beide observaties te onderbouwen met citaten uit Welp (1998), over de verhouding tussen het CDA, de PvdA en CPN en hun jongerenpartij. Of dit verband op waarheid gebaseerd is, is niet te achterhalen in dit verslag, maar zou wel erg interessant kunnen zijn voor verder onderzoek.

Hoofdstuk 4 – De Articulatiefunctie

De tweede relevante functie van politieke jongerenorganisaties die Welp (1998) noemt, is de articulatiefunctie. Naast de eerdere twee, scholing van de jeugd en doorstroming van de jongeren in de moederpartij, staat de articulatiefunctie voor de articulatie van jongerenbelangen vanuit de PJO richting de moederpartij. Articulatie is op meerdere manieren in de praktijk de brengen. Zo kwam in Hoofdstuk 2 al aan bod dat bij sommige jongerenorganisaties een delegatie aanwezig mag zijn bij de fractie op het partijbestuur van de eigen moederpartij. Dit speelt zich ook af op lokaal niveau. Andere mogelijkheden zijn invloeden in verschillende commissies of acties. Ook zoeken politieke jongerenorganisatie steeds meer de media op. Deze manieren zijn zeer moeilijk te meten, vandaar dat ik heb besloten om drie organen te onderzoeken waarin PJO's hun invloed kunnen uitoefenen, maar waar de data ook relatief makkelijk van te verkrijgen is. Deze drie organen zijn het congres, de kandidatencommissie en de programmacommissie. Vandaar dat de komende twee secties aan deze organen gewijd zullen zijn, gevolgd door een conclusie. Bij het congres probeer ik na te gaan of de PJO's in kwestie de afgelopen jaren amendementen en/of moties in hebben gediend en hoeveel procent daarvan zijn aangenomen. Bij de kandidaten- en programmacommissie doe ik een poging na te trekken hoeveel leden met een verleden bij een politieke jongerenorganisatie in de laatste commissies hebben gezeten. Dit zeg dan alsnog weinig over hun invloed binnen die commissie, het zou een indicatie kunnen geven van het feit dat de jongeren serieus worden genomen door de moederpartij.

4.1 Congresactiviteiten

In eerste instantie streefde ik naar de verslagen van de congressen van 2004 tot en met 2012. ROOD werd in 2003 opgericht en debuteerde dus in 2004 als PJO op een SP-congres. Vanaf 2004 zouden alle jongerenorganisaties in theorie moties en amendementen in kunnen dienen op de congressen van hun moederpartijen. Voor het benodigde materiaal – congresverslagen (congresnotulen), congreskranten (bundels verstuurd ter voorbereiding van de congressen) en dagkranten (actuele bundels uitgedeeld tijdens de congressen) – heb contact opgenomen met de partijbureaus van de moederpartijen. Ook heb ik sommige PJO's benaderd met de vraag of ze een overzicht van de door hun ingediende moties en/of amendementen hadden. Renske Leijten heb ik gevraagd naar de activiteit van ROOD op de SP-congressen.

De resultaten van deze zoektocht zijn enerzijds verrassend, anderzijds niet. Van de vier onderzochte PJO's blijken er drie de mogelijkheid te hebben om moties en amendementen tijdens de congressen van hun moederpartijen in te dienen. Alleen de SGP-Jongeren hebben deze motie niet. Uit een telefoongesprek met de SGPJ bleek dat zij daar zelf ook geen behoefte aan hebben. Mochten zij invloed op de moederpartij uit willen oefenen, dan benaderen zij een Kamerlid persoonlijk, of schrijven zij een manifest of infoschets om hun standpunt kenbaar te maken. Van de drie jongerenorganisatie die wel het recht hebben om zich op congressen formeel uit te spreken, bleek DWARS de enige te zijn die ook daadwerkelijk van dit middel

gebruik heeft gemaakt. Zowel de JOVD als ROOD maken dus geen gebruik van dit middel, beide vanuit ideologische overwegingen, die zijn terug te vinden in Hoofdstuk 2. De JOVD heeft de laatste jaren geen schriftelijke congresactiviteit vertoond vanwege de interne discussie over de relatie met de VVD. Omdat de JOVD zichzelf als onafhankelijk van de moederpartij beschouwd, dient het zich dus niet met het beleid van de moederpartij te bemoeien. De reden van ROOD heeft weer een andere achtergrond. In Hoofdstuk 2 werd al aangehaald dat ROOD debatten en akkoorden met andere PJO's liever vermijdt, om twee redenen. Ten eerste omdat een dergelijke activiteit de PJO als doel stelt in plaats van het ideaal, en ten tweede omdat ROOD zich meer als actiegroep ziet. Deze twee redenen zijn de oorzaak van de terughoudendheid van ROOD. Een actiegroep hoort zich niet bezig te houden met politiek door middel van moties en amendementen. Dankzij het partijbureau van GroenLinks ben ik in staat gesteld om de congresmaterialen van 2008 tot en met januari 2012 in te kunnen zien. Uit deze bronnen valt duidelijk op te maken dat DWARS behoorlijk actief is geweest. In totaal heeft DWARS landelijk (in januari 2012 heeft DWARS Amsterdam een motie gesteund, maar DWARS landelijk niet) 68 moties, amendementen en wijzigingen ingediend of gesteund. Het percentage aangenomen voorstellen van DWARS is hoog: namelijk 67,65%. Een overzicht van de voorstellen is weergegeven in Tabel 4.1 tot en met 4.4.

Tabel 4.1: Overzicht congresvoorstellen DWARS 2008-2012

Voorstellen	Aangenomen	Percentage
68	46	67,65

Tabel 4.2: Overzicht congresvoorstellen DWARS per jaar

	2008	2009	2010	2011	2012	Totaal
Motie	0	1	0	1	3	5
Amendement	16	0	39	0	0	55
Wijziging	0	8	0	0	0	8
Totaal	16	9	39	1	3	68

Tabel 4.3: Overzicht aangenomen congresvoorstellen DWARS per jaar

	2008	2009	2010	2011	2012	Totaal
Motie	0	1	0	1	3	5
Amendement	10	0	24	0	0	34
Wijziging	0	7	0	0	0	7
Totaal	10	8	24	1	3	46

Tabel 4.4: Percentages aangenomen congresvoorstellen DWARS per jaar

	2008	2009	2010	2011	2012	Totaal
Motie	0	100	0	100	100	100
Amendement	62,5	0	61,54	0	0	62,02
Wijziging	0	87,5	0	0	0	87,5
Totaal	62,5	88,89	61,54	100	100	67,65

De congresvoorstellen die in het overzicht hierboven zijn verwerkt hebben enige uitleg nodig. Ten eerste zijn twee van deze moties unaniem aangenomen, de eerste in 2009, de tweede in 2012. Ten tweede zijn twee amendementen teruggetrokken, deze heb ik meegerekend bij de niet aangenomen voorstellen. Beide amendementen waren ingediend voor het congres van 2010. Aan het aantal ingediende voorstellen valt duidelijk op te maken dat het congres van 2010 in het teken stond van de verkiezingen. Dit komt niet alleen door het feit dat DWARS dat congres alleen moties indiende, maar ook door het feit dat het aantal amendementen van DWARS hoog ligt.

In 2010 zijn in totaal 428 amendementen ingediend, waarvan 68 hiervan uit de koker van DWARS kwamen. Dat is een percentage van 15,89%. Het percentage aangenomen amendementen ligt op 77,57%; DWARS scoort dus bijna 10% lager van het landelijke gemiddelde. Het percentage afgewezen voorstellen is 13,86%, omdat het aantal afgewezen amendementen op 96 lag. Bij bijna een kwart (22,92%) van deze 13,86% was DWARS betrokken. Helaas ontbreekt vergelijkend materiaal, waardoor de waarde van deze cijfers niet goed bepaald kan worden. Toch valt het op dat het algehele percentage aangenomen voorstellen van DWARS op 67,65% ligt.

4.2 Kandidaten- en programmacommissies

Als eerste zal ik in deze sectie de resultaten van het onderzoek naar het percentage doorstromers in de programmacommissies. Het tweede deel van dit stuk zal zich op de kandidatencommissies richten. Voor de programmacommissies heb ik online gezocht op de laatste verkiezingsprogramma's, om achter de auteurs van deze stukken te komen. Contactpersonen bij de partijbureaus verwezen continu naar de verkiezingsprogramma's. Een eerste opvallende conclusie is dat de programma's van de SGP en de SP ondertekend waren door het partijbestuur; GroenLinks en de VVD hadden beide een programmacommissie ingesteld. Het aantal bij deze commissie betrokken leden – en het aantal PJO'ers hierin – staan weergegeven in Tabel 4.5.

Tabel 4.5: Leden Programmacommissies per partij, met doorstroming

Partij	Jaar	Leden	PJO'ers	Percentage
GroenLinks	2006	9	0	0%
GroenLinks	2009	9	0	0%
GroenLinks	2010	13	1	7,69%
VVD	2006	10	0	0%

Beide partijen hebben evenveel doorstromers in de programmacommissies gehad, namelijk één. Beiden dachten mee met het verkiezingsprogramma voor de Tweede Kamerverkiezingen in 2010. De personen in kwestie waren Jesse Klaver (GroenLinks, DWARS) en Klaas Dijkhoff (VVD, JOVD). Het percentage bij de VVD is alleen lager, omdat per programma meer mensen betrokken waren dan bij GroenLinks. Toch valt uit Tabel 4.5 op te maken dat de doorstroom, op basis van de programmacommissies van 2006 tot en met 2010, te verwaarlozen is.

De gegevens over de kandidatencommissies waren veel beperkter dan de auteurs van de verkiezingsprogramma's. Alleen de kandidatencommissies van 2010 en 2011 van GroenLinks (voor de Tweede en Eerste Kamer) waren online te vinden. In deze twee commissies zaten 22 mensen; twee daarvan zijn ooit lid geweest van een PJO: in 2010 zat de toenmalig voorzitter van DWARS, Eline van Nistelrooij in de kandidatencommissie, terwijl de in februari tot partijvoorzitter verkozen Heleen Weening in 2011 in de kandidatencommissie voor de Eerste Kamer zat. Zij heeft een verleden bij de JOVD. Hoewel de representatie dus klein is, is het tekenend dat Eline van Nistelrooij als voorzitter van DWARS betrokken was bij de selectie voor de kieslijst. Ook hier geldt, helaas, dat vergelijkingsmateriaal ontbreekt, dus dat echte conclusies niet getrokken kunnen worden.

4.3 Conclusie

Door het nalopen van de congresvoorstellen van de PJO's en de samenstelling van de programma- en kandidatencommissies hoopte ik een beter onderbouwd beeld te kunnen schetsen van de invloed van de politieke jongerenorganisaties op de moederpartij. De totstandkoming van deze sectie was echter problematisch door een gebrek aan informatie. Zo hebben drie PJO's (DWARS, JOVD en ROOD) de mogelijkheid om moties, amendementen en/of wijzigingen op de congressen van hun moederpartij in te

brengen, maar is DWARS de enige PJO die de laatste jaren dit recht ook daadwerkelijk heeft gebruikt. De JOVD gebruikte dit recht niet, omdat het zichzelf als onafhankelijk van de VVD beschouwt en inmenging als een teken van afhankelijkheid ziet. ROOD ziet zichzelf als een actiegroep en congresmiddelen horen volgens de socialistische jongeren niet bij de mogelijkheden die ze als actiegroep kunnen benutten. De SGPJ, tot slot, kent de mogelijkheid tot het indienen moties en/of amendementen niet. In plaats daarvan zijn directe contacten en manifesten of infoschetsen de middelen die deze PJO ter beschikking zijn gesteld. Op basis van de congresresultaten van DWARS werd duidelijk dat een relatief hoog aantal door DWARS ingediende congresvoorstellen werd aangenomen.

De programmacommissies en kandidatencommissies waren nog beperkter. Alleen bij de programmacommissie viel een vergelijking te maken tussen GroenLinks en de VVD. Beide partijen kenden in de laatste drie programmacommissies maar één plekje toe aan een doorstromer, respectievelijk Jesse Klaver en Klaas Dijkhoff. Bij de kandidatencommissies waren alleen die van GroenLinks in 2010 en 2011 openbaar. Door een gebrek aan informatie is het voorbarig en incorrect om conclusies te trekken over de invloed van de PJO. De resultaten van dit hoofdstuk passen wel perfect in de vorige hoofdstukken geschetste indeling. De PJO's die functioneren als werkmieren hebben óf niet de kans om actief te zijn op congressen (SGPJ), en als ze die kans hebben, maken niet gebruik van de mogelijkheid om congresvoorstellen in te dienen (ROOD).

Conclusie

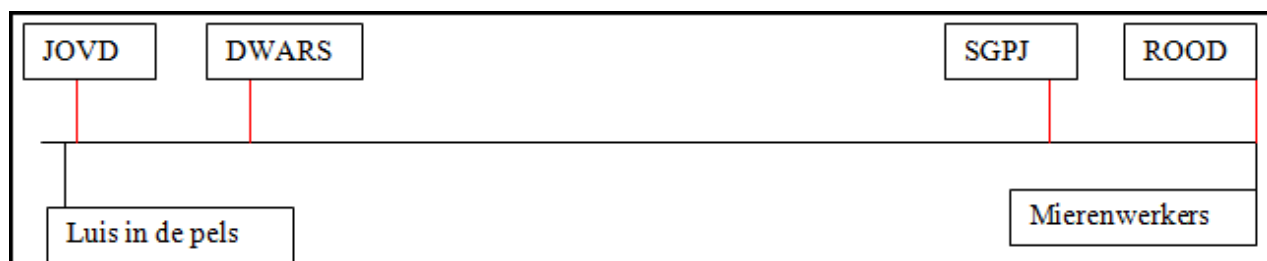
In dit onderzoek heb ik geprobeerd om de invloed van politieke jongerenorganisaties (PJO's) op moederpartijen na te gaan. Daarnaast heb ik gekeken of er verandering gaande is in de functies van PJO's, net zoals dit wordt vermoed bij politieke partijen. Aangezien invloed moeilijk te onderzoeken is, heb ik gekozen voor drie specifieke soorten invloed, die wel goed te bestuderen waren. De drie gekozen soorten waren personele, programmatische en strategische invloed. Dit nagaan bij negen huidige politieke jongerenorganisaties zou iets te veel van het goede geweest zijn, dus vandaar dat de keuze is gevallen op de volgende vier politieke jongerenorganisaties: DWARS, GroenLinkse Jongeren, de Jongerenorganisatie voor Vrijheid en Democratie (VVD), ROOD, Jong in de SP en de SGP-Jongeren. De selectie PJO's moest in mijn ogen zo representatief mogelijk zijn, dus een sociaal-economisch linkse, rechtse en confessionele organisatie waren zeer gewenst. Bovendien waren jongerenorganisaties van de grootste vier partijen van Nederland (CDA, PvdA, VVD en D66) al door Pieter Werp (1998) beschreven. Wat nu volgt is een kort overzicht van de drie hoofdstukken die volgden. Hoofdstuk 1 bevatte een geschiedenis van politieke partijen in Nederland, problemen waar deze tegenop (dreigen te) lopen en hoe deze op te lossen zijn. In Hoofdstuk 2 gaf ik een overzicht van de formele geschiedenis en organisatiestructuur van de vier gekozen jongerenorganisaties. In Hoofdstuk 3 probeerde ik na te gaan hoe de doorstroming (personele invloed) zich ontwikkeld had door de jaren heen en of er bepaalde patronen te bespeuren waren. Hoofdstuk 4 ging over de congresactiviteiten van de jongerenorganisaties en de doorstroming van oud-PJO'ers in de kandidaten- en programmacommissies van hun moederpartijen. Op basis daarvan heb ik geprobeerd vast te stellen of er sprake is van programmatische en strategische invloed.

Volgens de verschillende auteurs, aangehaald in Hoofdstuk 1, is de Nederlandse politieke partij in het algemeen veranderd, vooral door de ontzuiling van de Nederlandse maatschappij. 'Catch all parties', (partijen die stemmen boven idealen stellen) zoals Kirchheimer die schetste, zijn het echter niet geworden. In plaats daarvan zijn ze volgens Koole veranderd in moderne kaderpartijen (Koole, 1992). Het grootste probleem, naast de ontideologisering van de partijen, is het teruglopende ledenaantal. Deze trend is al ruim vijftig jaar zichtbaar, maar nog steeds is het antwoord niet gevonden. Partijen zelf hebben besloten om hun interne democratie te vergroten, terwijl de Raad voor het Openbaar Bestuur in 2009 een rapport uitbracht waarin werd gepleit voor een bepaalde mate van polarisatie. Door polarisatie hebben kiezers daadwerkelijk ook iets te kiezen, omdat politieke partijen herkenbaarder zijn.

Het feit dat in Hoofdstuk 2 aan het licht kwam dat de vier jongerenorganisaties veel van elkaar verschillen, neemt niet weg dat de vier ook een aantal belangrijke overeenkomsten hebben. Alle PJO's bestaan uit lokale afdelingen en een landelijk hoofdbestuur. Al snel wordt duidelijk dat de vier politieke jongerenorganisaties specifiek in te delen zijn, namelijk op basis van hun relatie met de moederpartij. De twee categorieën die hieruit voortvloeiden waren de 'luis in de pels' en de 'werkmieren'. Een luis in de pels is kritisch richting de moederpartij en redelijk zelfstandig. Een werkmieren vaart – vrijwillig of niet – dezelfde koers als de moederpartij, is nauwelijks kritisch, en nauw verbonden met de eigen partij. DWARS

en de JOVD behoren zonder enige twijfel tot de eerste categorie, terwijl ROOD en de SGPJ vrij stevig in de tweede categorie zitten.

In Hoofdstuk 3, het hoofdstuk waarin de doorstroming van jongeren richting politieke partijen is onderzocht, kwam dit beeld redelijk naar voren. Op basis van de CV's van politici die tussen 1972-1982 en 2002-2012 in de Eerste of Tweede Kamer, het Europees Parlement of een kabinet hadden gezeten, was ik in staat een bestand op te stellen met voormalig PJO-leden. Om de resultaten overzichtelijker te maken, heb ik de partijen in eerste instantie in verschillende oriëntaties verdeeld. Uit de gegevens bleek duidelijk dat de doorstroming van politieke jongeren af was genomen, vooral bij de Groot-Christelijke en Groot-Linkse oriëntatie (CDA en PvdA). Daarentegen is het opvallend te noemen dat de Klein-Christelijke oriëntatie een aanzienlijke toename van doorstromers kende. Ook een ander fenomeen was opvallend, namelijk de 'overstappers'. Deze politici zijn ooit lid geweest van PJO A, maar vervolgens naar politieke partij B gegaan. Van het totale aantal overstappers was bijna 80% actief in de periode 1972-1982 en hiervan was tweederde lid van een Groot-Christelijke jongerenorganisatie. Het grootste deel van deze jongeren is later overgestapt en politicus geworden namens de Partij van de Arbeid. Inzoomend op de vier moederpartijen van de PJO's die in dit stuk centraal staan, blijkt dat het doorstromingspercentage van de 'werkmieren' overwegend hoger zijn dan de 'luis in de pels'-PJO's. Het percentage bij de SGP in 2012 lag op 66,67%, terwijl dat van de SP (waarvan de PJO was in 2004 werd opgericht) 10% bedroeg. De VVD en GroenLinks scoorden respectievelijk ongeveer 15 en 10 procent. Gezien de vroegere relaties van verscheidene jongerenorganisaties met hun moederpartijen – onder andere geschetst door Welp – is het aannemelijk dat PJO's met een hoog doorstromingspercentage een 'werkmieren' zijn dan de PJO's met een lager percentage doorstroom.

Ondanks een mager aantal congresverslagen, kent Hoofdstuk 4 een heldere conclusie: van de vier jongerenorganisaties kennen er drie de mogelijkheid om moties en amendementen in te dienen. Alleen de SGP-Jongeren zijn niet bekend met deze structuur. Opvallender is echter het feit dat van de drie jongerenorganisaties die deze optie hebben, er daadwerkelijk één is die hier gebruik van maakt: DWARS. Daar de SGPJ niet anders kan dan passief blijven tijdens congressen, daar kiezen de JOVD en ROOD er bewust voor om via congressen hun invloed niet uit te oefenen. De JOVD laat dit achterwege omdat deze PJO zichzelf als onafhankelijk van de VVD ziet en dus nalaat om zich in te mengen met het beleid van de moederpartij. ROOD benut deze functie niet, omdat het zichzelf ziet als een actiegroep. Formele congresactiviteiten passen niet in dat beeld. Verder brengen de samenstellingen van de kandidaten- en programmacommissies geen verrassingen met zich mee. GroenLinks en de VVD kennen allebei zo'n

orgaan, terwijl bij de SP en SGP het partijbestuur de betreffende taken nog steeds uitvoert. GroenLinks is echter het meest open in het verstrekken van deze data, omdat de VVD de kandidatencommissies niet openbaar heeft gemaakt. De doorstroming van PJO'ers in deze commissies is zeer beperkt: bij de partijen kenden in 2010 maar één PJO'er in de programmacommissie van 2010. Daarnaast zat in de kandidatencommissie van GroenLinks voor de Eerste Kamerverkiezingen van 2011 nog een politica met een verleden bij een andere PJO (de JOVD).

“Mensen die gewoon hun mond houden, komen heel ver, maar worden nooit groot. Van mensen die hun mond opentrekken komt negentig procent nergens, want die vinden ze vervelend, maar tien procent kan heel groot worden” (Hahn, 2012).

Deze quote is typerend voor de gevonden tegenstellingen tussen de onder de loep genomen politieke jongerenorganisaties. De invloed van de vier PJO's is namelijk samen te vatten in de hierboven al gepresenteerde tegenstelling tussen kritische jongerenorganisaties ('luis in de pels') en de 'werkmieren'. De personele invloed voor de laatste categorie is weliswaar hoger, maar de andere vormen van invloed zijn niet van toepassing op ROOD en de SGPJ. De JOVD en DWARS scoren op het gebied van doorstroming ietwat lager, maar hebben gezamenlijk in ieder geval een beetje programmatische doorstroom/invloed op de moederpartij, in de vorm van één voormalig lid van een politieke jongerenorganisatie. DWARS heeft de beschikking over iedere vorm van invloed en is dus van de geselecteerde PJO's – voor zover te meten – het meeste invloedrijk. Sterker nog: waar politieke partijen aan aantrekkingskracht en mogelijk ook functionaliteit verloren, daar hebben de politieke jongerenorganisaties in de periode 2001-2006 ongeveer 50% meer leden gekregen. Buiten dat is de invloed van PJO's op congressen en in commissie licht gestegen, terwijl het aantal en percentage doorgestroomde politici slechts licht is afgenomen – ondanks de ontzuiling. In Tabel 5.2 staat de invloed per jongerenorganisatie schematisch weergegeven. Ondanks dat dit onderzoek zich richtte op de PJO van maar één van de drie grote partijen, waar de G500 zich op richt, blijkt uit Tabel 5.2 dat het misschien toch een beter idee zou zijn om de JOVD niet te benaderen...

Tabel 5.1 Invloed van PJO's op moederpartijen:

PJO	DWARS	JOVD	ROOD	SGPJ
Doorstroom 1972-1982	9,76%	18,92%	---	33,33%
Doorstroom 2002-2012	13,33%	16,15%	10%	66,67%
Mogelijkheid tot Strategische Invloed	Ja	Ja	Nee	Nee
Gebruikt Strategische Invloed	Ja	Nee	Nee	Nee
Mogelijkheid tot Programmatische Invloed	Ja	Ja	Nee	Nee
Gebruikt Programmatische Invloed	Ja	Ja	Nee	Nee

Noot: Voor DWARS 1972-1982 zijn de doorstroomcijfers van voorgangers GroenLinks

Summary

From the 1960s onwards political scientists have been debating on the changes of political parties. Due to the decreasing ideology and amount of members of the parties, the fear arose that political parties would become nothing more than purely vote-seeking organisations. In this thesis I posed the question whether political youth organisations (PYOs) face the same problem. Firstly, I defined a political youth organisation as “an organisation for youngsters which is statutory connected to a political party”. PYOs in general have four functions: firstly, they are a source of subsidy for the mother party; secondly, they educate their members by organising activities on ideas of the mother party; thirdly, they are a recruitment environment for the mother party; and lastly, they should be articulating the ideas of the youngsters. For this research I chose four PYOs: DWARS (PYO of the Greens), the JOVD (PYO of the Liberals), ROOD (PYO of the Socialists) and the SGPJ (PYO of the State Reformed Party). These four did not cause much overlap with a previous article on PYOs (Welp, 1998), while still providing an accurate overview of the political landscape. By splitting the thesis into four chapters I could clearly give an overview of political parties and their problems, of the PYOs and their organisation and of two of their functions: the recruitment and the articulation function respectively.

In the first chapter I defined political parties, the history of political parties in the Netherlands and the problems they are facing. Due to a loss of ideology and especially members, some political scientists claimed during the 1960s that political parties would slowly turn into vote-maximising machines (catch all parties), rather than ideologically driven parties. The debate presented in Chapter 1 showed that parties are indeed changing, but not into catch all parties. Yet, despite a democratisation of the internal decision-making procedure, the membership rate has still been decreasing. The ROB (Council for the Public Administration)⁷ (2009) concluded that a certain degree of polarisation would slow down this trend, as voters would be able to distinguish the parties from one another.

In Chapter 2 I described the history and the organizational structure of the PYOs. These, which were relatively easy to categorise into two ideal types: one which is relatively independent from the mother party, the other is relatively dependent on the mother party – either voluntarily or not. The chairs of most PYOs are allowed to attend the board meetings of their mothers parties; one’s chair (DWARS) is even allowed to attend the meeting of the its parliamentary group.

In Chapter 3 I presented my research data in which I tried to found out whether and how many former PYO-members were elected in Dutch political bodies. As bodies I chose the Dutch First and Second Chamber, the Cabinet and the European Parliament, over the periods of 1972-1982 and 2002-2012. The periods are relatively similar, with a more or less equal number of cabinets and number of parliamentarians. These data were relatively easy to find and compare, as I was able to check the résumés of the Dutch politicians who were active in those bodies during those periods. The results showed that due to the pillarisation in Dutch society (±1920 - ±1970) a significantly higher share of politicians had at one point in

---

⁷ Raad voor het Openbaar Bestuur

time been a member in 1972-1982, compared to 2002-2012. On the other hand, about 20% of the politicians in 1972-1982 swapped a PYO for a party of another political colour: in particular the Christian-Democrats suffered from this movement, while the Labour Party benefitted from it. As a result of the depillarisation of the Dutch society, the amount of switches sharply decreased from 15 to 4. Looking at the PYOs this research focused on, one might be able to say that once again that the division made in the previous chapter was confirmed. The two PYOs with a strong ideology (ROOD and the SPGJ) had a relatively higher percentage than the other two – less strictly controlled – youth organisations. Despite the percentage and the number of former PYOers in politics dropped by just a few, we might say that the depillarisation did not really leave its traces in the supply of youngsters to the mother parties.

The fourth chapter gave a concise overview of the influence of PYOs on the congresses and several committees of the mother parties. The results were pretty astonishing, as only one of the four youth organisations (DWARS) uses its possibilities to influence the mother party's policies during congresses. The JOVD and ROOD also have the possibility to intervene in the mother party's congresses, but refuse, because they are convinced that they should not intermingle with their mother party. The SGPJ does not have the opportunity and therefore cannot use it. The amount of proposals and amendments submitted by DWARS is quite high, with an average of approximately 67% of all those accepted by the congress of the mother party. However, the amount of (former) PYOers in candidate or program committees is still quite low, having started only in 2006.

All in all, we might be able to conclude that the function loss of political parties is not visible in its younger counterparts. On the contrary: the amount of PYOers only lightly decreased and the amount of accepted proposals or amendments on the congresses (be it by only one PYO) is relatively high. The number of (former) PYO-members in party committees only started in 2006, slowly growing from then on.

Bibliografie

- Algemeen Nederlands Jeugd Verbond*. (2011, December 2). Opgeroepen op April 30, 2012, van Wikipedia: <http://nl.wikipedia.org/wiki/ANJV>
- Andeweg, R. B., & Irwin, G. A. (2009). *Governance and Politics of the Netherlands*. New York: Palgrave MacMillan.
- Daalder, H. (2011). *State formation, parties and democracy*. Colchester: ECPR Press.
- De leeuw is ontwaakt*. (2011, Februari 19). Opgeroepen op April 23, 2012, van De Volkskrant: <http://www.volkskrant.nl/vk/nl/2844/Archief/archief/article/detail/1836440/2011/02/19/De-leeuw-is-ontwaakt.dhtml>
- Duverger, M. (1967). *Political parties*. London: Methuen & Co Ltd.
- DWARS, GroenLinkse Jongeren. (2005). *Statuten DWARS, GroenLinkse Jongerenorganisatie*. Utrecht.
- DWARS, GroenLinkse Jongeren, Jonge Socialisten in de PvdA, en ROOD, Jong in de SP. (2012, Mei 25). *Radijsmanifest*. Opgeroepen op Juli 7, 2012, van <http://www.dwars.org/sites/dwars.org/files/Radijsmanifest.pdf>.
- Elfrink, B. (1990, December 15). Notulen Oprichtingsvergadering DWARS. Amsterdam, Nederland.
- de Groot, K., & Kok, S. (2009). *Bruggenbouwers: 75 jaar SGP-Jongeren*. Gouda: SGP-Jongeren.
- Habben Jansen, E. M., Stolwijk, L., & Voerman, G. (1996). *Gids Politieke Partijen*. Amsterdam/Groningen: Documentatiecentrum Nederlandse Politieke Partijen.
- Hahn, Gepko. (2012, Maart 14). *Het Groene Lab*. Opgeroepen op Maart 14, 2012, van De Groene Amsterdammer: <http://www.groene.nl/lab/2012-03-14/idealistischer-dan-de-partij>
- ten Hoor, J., & Neuteboom-Klink, M. (2011). De Politieke Jongerenorganisatie: Leerschool en Slijpsteen. *Interruptie*, 8-9.
- Jonge Fortuynisten*. (2012, Januari 14). Opgeroepen op April 29, 2012, van Wikipedia: http://nl.wikipedia.org/wiki/Jonge_Fortuynisten
- JOVD. (2006). *Statuten van de J.O.V.D.* Den Haag.
- van der Kolk, H., & Aarts, K. (2011). Verschillen politieke partijen in de ogen van de kiezers? In R. Andeweg, & J. Thomassen, *Democratie doorgelicht: het functioneren van de Nederlandse democratie* (pp. 267-282). Leiden: Leiden University Press.
- Koole, R. A. (1992). *De opkomst van de moderne kaderpartij: Veranderende partijorganisatie in Nederland 1960 – 1990*. Utrecht: Uitgeverij Het Spectrum.
- Koole, R. A. (1995). *Politieke partijen in Nederland: Ontstaan en ontwikkeling van partijen en partijstelsel*. Utrecht: Het Spectrum.
- Lanenga, R. (2010, December 1). *DWARS of braaf?* Opgeroepen op Maart 18, 2012, van GroenLinks Magazine: <http://magazine.groenlinks.nl/node/58385>
- Lijphart, A. (1990). *Verzuiling, pacificatie en kentering in de Nederlandse politiek*. Haarlem: Becht.
- Lipschits, I. (1984). Functies van politieke partijen. In R. A. Koole, *Het belang van politieke partijen* (pp. 13-22). Groningen: Xenon.

Lucardie, P., & Voerman, G. (2011). Democratie binnen partijen. In R. Andeweg, & J. Thomassen, *Democratie doorgelicht: het functioneren van de Nederlandse democratie* (pp. 185-202). Leiden: Leiden University Press.

Otjes, S. (2010, Juli 13). *Luis, Brug, Blik of Kweekvijver?* Opgeroepen op Februari 22, 2012, van <http://www.simonotjes.nl>: <http://blog.simonotjes.nl/?p=164>

Otjes, S. (2008, 9 Mei). Tussen Droom en Daad: De Geschiedenis van DWARS en GroenLinks. *DWARS Academie* .

Otjes, S. (2012, Februari 20). *Van radikale activisten naar gematigde studenten en terug?* Opgeroepen op Februari 2012, 2012, van www.simonotjes.nl: <http://blog.simonotjes.nl/?p=1021>

Parlement.com. (sd). Opgeroepen op juni 4, 2012, van [Parlement.com](http://www.parlement.com): <http://www.parlement.com>

Raad voor het Openbaar Bestuur. (2009). *Democratie vereist partijdigheid: Politieke partijen en formaties in beweging*. Den Haag: Raad voor het Openbaar Bestuur.

den Ridder, J., van Holsteyn, J., & Koole, R. (2011). De representativiteit van partijleden in Nederland. In R. Andeweg, & J. Thomassen, *Democratie Doorgelicht* (pp. 165-184). Leiden: Leiden University Press.

ROOD. (2003). *Statuten ROOD*. Rotterdam.

de Rooy, P., & te Velde, H. (2005). *Met Kok. Over veranderend Nederland*. Amsterdam: Uitgeverij Wereldbibliotheek.

Staatkundig Gereformeerde Partij. (2007, Juni 18). *Statuten van de Staatkundige Gereformeerde Partij*. Opgeroepen op Maart 18, 2012, van Documentatiecentrum Nederlandse Politieke Partijen: <http://dnpp.eldoc.ub.rug.nl/FILES/root/statuten-reglementen/SGPstatuten2007.pdf>

Tweede Kamer der Staten-Generaal. (2003, juni 26). *Overzicht subsidiëring politieke partijen 2001*. Opgeroepen op juni 4, 2012, van Officiële bekendmakingen: <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/nds-bzk0300393-b1.html>

Tweede Kamer der Staten-Generaal. (2004, augustus 30). *Overzicht subsidiëring politieke partijen 2002*. Opgeroepen op juni 4, 2012, van Officiële bekendmakingen: <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/nds-bzk0400479-b1.html>

Tweede Kamer der Staten-Generaal. (2006, februari 3). *Overzicht van de subsidies verstrekt op grond van de Wet subsidiëring politieke partijen over het jaar 2004*. Opgeroepen op juni 4, 2012, van Officiële bekendmakingen: <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/nds-bzk0600040-b1.html>

Tweede Kamer der Staten-Generaal. (2008, februari 7). *Overzicht van de subsidies verstrekt op grond van de Wet subsidiëring politieke partijen over het jaar 2005, bedragen (afgerond) in euros*. Opgeroepen op juni 4, 2012, van Officiële bekendmakingen: <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/nds-bzk0800052-b1.html>

Tweede Kamer der Staten-Generaal. (2008, februari 7). *Overzicht van de subsidies verstrekt op grond van de Wet subsidiëring politieke partijen over het jaar 2006, bedragen (afgerond) in euros*. Opgeroepen op juni 4, 2012, van Officiële bekendmakingen: <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/nds-bzk0800052-b2.html>

Tweede Kamer der Staten-Generaal. (2005, september 26). *Overzicht van subsidies verstrekt op grond van de Wet subsidiëring politieke partijen over het jaar 2003, bedragen in euro's*. Opgeroepen op juni 4, 2012, van Officiële bekendmakingen: <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-27422-9-b1.html>

de Valk, J.-P. (1979, april 13). Jongeren in Europa. *PPR-Aktiekrant*, pp. 2-3.

Voerman, G. (2004). Plebiscitaire partijen? Over de vernieuwing van de Nederlandse partijorganisaties. *Jaarboek DNPP*, 217-244.

Voerman, G., & van Schuur, W. (2011). De Nederlandse politieke partijen en hun leden (1945-2010). In R. Andeweg, & T. Jacques, *Democratie doorgelicht: het functioneren van de Nederlandse democratie* (pp. 203-220). Leiden: Leiden University Press.

Welp, P. (1998). De jongerenorganisaties van de Nederlandse Politieke Partij, 1945-1995. *Jaarboek DNPP*, 199-230.

Wet subsidiëring politieke partijen. (2012, Mei 11). Opgeroepen op Mei 11, 2012, van Stichting Adviesgroep Bestuursrecht: http://www.st-ab.nl/wetten/0813_Wet_subsidiering_politieke_partijen.htm

Bijlages**Bijlage 1 – Overzicht PJO's**

Partij	Afkorting	PJO	Afkorting
Anti-Revolutionaire Partij ⁸	ARP	Anti-Revolutionaire Jongeren Studieclubs ⁸	ARJOS
Boerenpartij	BP	---	---
Christelijk-Historische Unie ⁸	CHU	Christelijk-Historische Jongeren Organisatie ⁸	CHJO
Christen-Democratisch Appèl	CDA	Christen-Democratisch Jongeren Appèl	CDJA
ChristenUnie	CU	PerspectieF	PerspectieF
Communistische Partij Nederland ^{9 10}	CPN	Algemeen Nederlands Jeugd Verbond ^{9 10}	ANJV
Democraten 1966	D66	Jonge Democraten	JD
Democratisch Socialisten 1970	DS'70	Sociaal-Democratisch Jongeren Aktief	SDJA
Europa Transparant	ET	---	---
Evangelische Volkspartij ⁹	EVP	---	---
Gereformeerd Politiek Verbond ¹¹	GPV	Gereformeerd Politiek Jongeren Contact ¹¹	GPJC
GroenLinks	GL	DWARS, GroenLinkse jongeren	DWARS
Katholieke Volkspartij ⁸	KVP	Vereniging KVP-Jongeren ⁸	KVPJO
Lijst Pim Fortuyn	LPF	Jonge Fortuynisten	JF
Nederlandse Middenstands Partij	NMP	---	---
Onafhankelijke Senaatsfractie	OSF	---	---
Pacifistisch Socialistische Partij ⁹	PSP	Pacifistisch Socialistische Jongeren Groepen ⁹	PSPJG
Partij Politieke Radikalen ⁹	PPR	PPR-Jongeren ⁹	PPRj
Partij van de Arbeid	PvdA	Jonge Socialisten in de PvdA	JS
Partij voor de Dieren	PvdD	P!NK	P!NK
Partij Voor de Vrijheid	PVV	---	---
Reformatorische Politieke Federatie ¹¹	RPF	RPF-Jongeren ¹¹	RPFJ
Rooms-Katholieke Partij Nederland	RKPN	---	---
Socialistische Partij	SP	ROOD, Jong in de SP	ROOD
Staatsgereformeerde Partij	SGP	SGP-Jongeren	SGPJ
Volkspartij voor Vrijheid en Democratie	VVD	Jongeren Organisatie Vrijheid en Democratie	JOVD

ARP	Anti-Revolutionaire Jongeren Actie	ARJA	1929-1946
CHU	Christelijk-Historische Jongerengroepen	CHJG	1927-1965

⁸ Opgegaan in het CDA of diens politieke jongerenorganisatie

⁹ Opgegaan in GroenLinks of diens politieke jongerenorganisatie

¹⁰ Het ANJV poogde zelfstandig verder te gaan en ging dus niet op in DWARS

¹¹ Opgegaan in de ChristenUnie of diens politieke jongerenorganisatie

KVP	Katholieke Volkspartij Jongerengroepen	KVPJG	1947-1977
PvdA/Sociaal- Democratische Arbeiders Partij (SDAP)	Arbeiders Jeugd Centrale	AJC	...-1959 ⁹
PvdA/Vrijzinnig- Democratische Bond (VDB)	Vrijzinnig-Democratische Jongeren Organisatie	VDJO	...-1946
PvdA	Democratisch Socialistische Jongeren Vereniging 'Nieuwe Koers'	DSJVNK	1946-1950
PvdA	Nieuwe Koers	NK	1951-1959
PvdA	Federatie van Jongerengroepen van de PvdA	FJG	1959-1970
SGP	Landelijk Verband van Staatsgereformeerde Studieverenigingen(/SGP- Jongeren)	LVSGS	1934-1985 (2000)

---

⁹ De AJC heeft nooit deel uitgemaakt van de partijorganisatie van de PvdA, enkel van de SDAP

Bijlage 2 – Doorgestroomde politici, gesorteerd per oriëntatie

2.1 1972 - 1982:

CDA:

Tweede Kamer:

Aarts, Harry:

- Voorzitter regionale Jongeren Organisatie (KVPI, tot 1973)

Amelvoort, Marius van:

- Voorzitter KVP-Jongerenafdeling Kaatsheuvel (oprichter)

Beelaerts van Blokland, Pieter:

- Medewerker tijdschrift "Branding" (van de CHJO)

Boo, Arie de:

- Vicevoorzitter CHJO, vanaf april 1960 (speciaal belast met buitenlandse aangelegenheden)

Borgman, Fred:

- Voorzitter ARJOS (Anti-Revolutionaire Jongeren Studieclubs), van 8 oktober 1973 tot 19 november 1977
- Voorzitter CDJA (Christen-Democratisch Jongeren Appèl), van 1977 tot 1978

Chatinier, Wim du:

- Lid bestuur KVP-Jongeren, van 1964 tot 1966
- Penningmeester KVP-Jongeren, van 1966 tot 1967

Cornelissen, Pam:

- Lid bestuur KVP-jongeren Noord-Brabant
- Lid bestuur KVP-jongeren Noord-Brabant

Doef, Jaap van der:

- Lid Jongeren Organisatie KVP

Dusarduijn, Willy:

- Voorzitter Jongeren KVP

Leeuwen, Hannie van:

- Secretaris ARJOS, afdeling Delft, van 1946 tot 1954
- Secretaris ARJOS, gewest Zuid-Holland, van 1950 tot 1957
- Vicevoorzitter ARJOS (Anti-Revolutionaire Jongeren Studieclubs), van 1954 tot 1969

Gualthérie van Weezel, Hans:

- Lid CHJO

Houwelingen, Jan van:

- Voorzitter ARJOS, provincie Utrecht, tot 1968
- Vicevoorzitter ARJOS, van 1968 tot 1973

Huijsen, Coos:

- Voorzitter CHJO (Christelijk-Historische Jongeren-Organisatie)

Vermaat, Arend:

- Voorzitter commissie binnenland ARJOS, van 1965 tot 1967

Jonge, Aat de:

- Voorzitter CHJO

Krajenbrink, Jan:

- Lid van ARJOS

Kwaadsteniet, Willem de:

- Lid bestuur ARJOS, afdeling Rotterdam
- Lid bestuur ARJOS, afdeling Zuid-Holland
- Lid landelijk bestuur ARJOS

Linden, René van der:

- Voorzitter KVP-Jongeren

Mateman, Wim:

- Secretaris CHJO, afdeling Aalten

Mei, Durk van der:

- Voorzitter commissie buitenland, Federatie van CH-jongerengroepen, omstreeks 1956

Nijland, Jan:

- Lid CHJO

Oomen-Ruijten, Ria:

- Vicevoorzitter KVP-Jongeren Organisatie (mede-oprichtster in 1975)
- Voorzitter CDJA, tot 11 oktober 1980

Rooijen, Martin van:

- Lid bestuur KVP-Jongeren Organisatie, van 1961 tot 1964

Veerman, Antoon:

- Voorzitter ARJOS, van 1952 tot 1956

Westerterp, Tjerk:

- Voorzitter KVP-jongeren afdeling Breda

Zelissen, Piet:

- Lid KVP-jongeren
- Vertegenwoordiger namens KVP-Jongeren in KVP-fractie

Eerste Kamer:

Reijnen, Jan:

- Vicevoorzitter KVP-Jongeren Organisatie

Europees Parlement:

Tolman, Teun:

- Voorzitter CHJO, afdeling Friesland
- Vicevoorzitter Federatie van Christelijk-Historische Jongerengroepen
- Afgevaardigde naar Unieraad CHU namens Federatie van Christelijk-Historische Jongerengroepen, van 1958 tot 1960

Kabinet:

Boer, Hans de:

- Voorzitter ARJOS, afdeling Velsen (oprichter)
- Voorzitter ARJOS, provincie Noord-Holland
- Voorzitter ARJOS, van 1966 tot 1970

Boertien, Kees:

- Vicevoorzitter ARJOS, omstreeks 1962

Brouwer, Tiemen:

- Voorzitter KVP afdeling Huissen, omstreeks 1951

Hazekamp, Ted:

- Lid bestuur KVP-Jongeren Organisatie, van 1952 tot 1955
- Voorzitter KVP-Jongeren Organisatie, afdeling 's-Gravenhage, van 1953 tot 1955

Scholten, Willem:

- Voorzitter CHJO, afdeling Rotterdam-Oost
- Voorzitter CHJO, afdeling 's-Gravenhage

ChristenUnie:

Tweede Kamer:

Jongeling, Piet:

- Lid bestuur ARJA, afdeling Winschoten

Leerling, Meindert:

- Lid ARJOS

Schutte, Gert:

- Lid Jongeren Organisatie GPV te Arnhem, van 1963 tot 1965

Wagenaar, Aad:

- Lid bestuur ARJOS

SGP:

Tweede Kamer:

Vlies, Bas van der:

- Lid LVSGS (Landelijk Verband van Staatsgereformeerde Studieverenigingen), mede-oprichter afdeling Delft

Eerste Kamer:

Dis, Cor van:

- Lid hoofdbestuur LVSGS.

DS'70:

Tweede Kamer:

Veenendaal-van Meggelen, Fia van:

- Lid bestuur AJC

Verwoert, Eef:

- Secretaris KVP-Jongeren, 1958
- Voorzitter KVP-Jongeren, van oktober 1958 tot oktober 1959
- Vicevoorzitter KVP-Jongeren, van oktober 1959 tot 1961

PvdA:

Tweede Kamer:

Beek, Relus ter:

- Voorzitter FJG van de PvdA, van 1968 tot 1969

Brautigam, Gerda:

- Lid AJC (Arbeiders Jeugd Centrale) (geroyeerd toen zij lid werd van de OSP)

Doel, Hans van den:

- Lid ARJOS

Dolman, Dick:

- Lid landelijk bestuur "Nieuwe Koers" (Jongeren Organisatie PvdA)

Egas, Cees:

- Lid AJC, vanaf 1926

Graaf, Arie de:

- Secretaris buitenland FJG

Hamer, Henk de:

- Voorzitter/secretaris FJG in de PvdA, gewest Groningen, van 1967 tot 1970

Klein, Ger:

- Lid Rode Valken (jongste leden van de AJC (Arbeiders Jeugd Centrale))
- Lid AJC

Kombrink, Hans:

- Lid partijraad PvdA (namens de FJG), vanaf 1963
- Lid FJG in de PvdA
- Medeoprichter FJG-afdeling Steenwijk

Louw, André van der:

- Lid hoofdbestuur AJC (Arbeiders Jeugd Centrale)

Pronk, Jan:

- Lid CHJO

Roethof, Hein:

- Lid VDJO (Vrijzinnig-Democratische Jongeren Organisatie), van 1938 tot 1946
- Voorzitter JOVD, van 1951 tot 1955

Veld, Elske ter:

- Lid FJG

Vellenga, Jakob:

- Voorzitter Jongeren Organisatie "Nieuwe Koers", gewest Friesland, van 1948 tot 1951

Vondeling, Anne:

- Lid VDJO (voor 1940)

Voogd, Joop:

- Lid VDJO

Zijlstra, Kees:

- Lid Nieuwe Koers

Eerste Kamer:

Meester, Eibert:

- Secretaris landelijke Jongeren Organisatie van de PvdA, van 1946 tot 1952

Europees Parlement:

Dankert, Piet:

- Voorzitter jongerenafdeling PvdA te Amsterdam, van 1960 tot 1961
- Voorzitter FJG, van 1963 tot 1964

Kabinet:

Uyl, Joop den:

- Lid ARJA, vanaf 1936

Vorriink, Irene:

- Lid AJC

GroenLinks:

Tweede Kamer:

Bakker, Marcus:

- Secretaris ANJV (Algemeen Nederlands Jeugdverbond), tot 8 november 1947

Es, André van:

- Lid PSP-jongerenbestuur, van 1976 tot 1978

Hoekstra, Henk:

- (bezoldigd) lid hoofdbestuur ANJV, van 1949 tot 1954

Wolff, Joop:

- Lid hoofdbestuur ANJV (één der oprichters tijdens bezetting)
- Voorzitter ANJV, van 1952 tot 1958

Eerste Kamer:

Tonnaer, Jacques:

- Vicevoorzitter KVP-Jongeren Organisatie

D66:

Tweede Kamer:

Gruijters, Hans:

- Voorzitter JOVD, afdeling Amsterdam, vanaf 1959

Kabinet:

Nypels, Erwin:

- Voorzitter JOVD, van 1962 tot 1964

Zeevalking, Henk:

- Voorzitter Vrijzinnig-Democratische Jongeren vereniging, afdeling Arnhem, van 1939 tot 1941

VVD:

Tweede Kamer:

Dees, Dick:

- Voorzitter JOVD (Jongeren Organisatie "Vrijheid en Democratie"), van 1969 tot 1971

Dijk, Klaas van:

- Vicevoorzitter JOVD (mede-oprichter JOVD in het Noorden des Lands)
- Erelid JOVD

Evenhuis, Albert-Jan:

- Voorzitter JOVD, district Noord
- Vicevoorzitter politiek JOVD

Grave, Frank de:

- Internationaal secretaris JOVD, van 1977 tot 1978
- Voorzitter JOVD, van 1978 tot 1980
- Secretaris commissie van beroep JOVD, omstreeks november 1983 en nog in februari 1985
- Lid commissie van beroep JOVD, omstreeks oktober 1986 en nog in april 1989

Jacobse, Huub:

- Ondervoorzitter JOVD, van 1955 tot 1957
- Voorzitter JOVD, van 1957 tot 1960

Linschoten, Robin:

- Voorzitter JOVD, afdeling Amsterdam
- Internationaal secretaris JOVD
- Lid hoofdbestuur JOVD

Nijpels, Ed:

- Lid bestuur JOVD, vanaf 1973
- Vicevoorzitter JOVD
- Internationaal secretaris JOVD, van 1973 tot 1976
- Voorzitter JOVD, van 1973 tot 1976
- Lid raad van beroep JOVD

Rietkerk, Koos:

- Lid ARJOS

Wiegel, Hans:

- Voorzitter JOVD, afdeling 't Gooi, van 1962 tot 1963
- Lid hoofdbestuur JOVD, van 1962 tot 1965
- Vicevoorzitter JOVD, van 1965 tot 1966
- Voorzitter JOVD, van 1 november 1965 tot 1 november 1966
- Erevoorzitter JOVD, vanaf 1999

Eerste Kamer:

Heijne Makkreel, Henk:

- Secretaris JOVD, afdeling Amsterdam, van 1959 tot 1962

Someren-Downer, Haya van:

- Lid JOVD, vanaf 1949

Wiebenga, Jan-Kees:

- Vicevoorzitter JOVD, van 1969 tot 1971
- Erelid JOVD, maart 1994

Europees Parlement:

Berkhouwer, Cees:

- Lid VDJO

Kabinet:

Wallis de Vries, Gerard:

- Lid hoofdbestuur JOVD

2.2 2002-2012:

CDA:

Tweede Kamer:

Bijleveld Schouten, Ank:

- Lid CDJA

Bilder, Eddy:

- Voorzitter CDJA, afdeling Ermelo
- Voorzitter CDJA, in Gelderland

Biskop, Jack:

- Lid grondslagcommissie KVPJO/CDJA, van 1978 tot 1979
- Voorzitter CDJA afdeling Roosendaal, van 1 maart 1982 tot 1 mei 1984

Brinkel, Theo:

- Voorzitter CDJA, kern Leiden, van 1982 tot 1984

Bruls, Hubert:

- Voorzitter CDJA-kern Nijmegen
- Lid dagelijks bestuur CDJA-Gelderland

Dijk, Jan Jacob van:

- Secretaris CDJA, Noord-Holland, van 1989 tot 1990

Hessels, Jos:

- Vicevoorzitter CDJA-Limburg, van 1985 tot 1987
- Lid bestuur CDJA-Zuid-Holland, van 1987 tot 1990
- Voorzitter CDJA afdeling Gouda, van 1988 tot 1990

Hijum, Eddy van:

- Diverse functies in het CDJA (landelijk, provinciaal en plaatselijk), van 1990 tot 1998

Jonker, Corien:

- Adviserend lid CDJA provinciaal bestuur

Joldersma, Ciska:

- Lid bestuur (later voorzitter) CDJA-Overijssel (tijdens studie)

Knops, Raymond:

- Vicevoorzitter CDJA Limburg, van 1996 tot 1998
- Voorzitter CDJA Raadsfractie Limburg, van 1996 tot 1998
- Lid Buitenlandcommissie CDJA, van 1997 tot 1999.
- Lid Defensiecommissie CDA, van 1997 tot 1999 (namens het CDJA)

Koppejan, Ad:

- Voorzitter CDJA, van 1988 tot 1992.

Rouwe, Sander de:

- Organisator Lagerhuisdebatten, CDJA, vanaf 1997.
- Voorzitter CDJA Fryslân, van 1999 tot 2001

Sterk, Mirjam:

- Vicevoorzitter CDJA
- Actief in de YEPP (Jongeren Organisatie van de Europese Volkspartij)

Vries, Jan de:

- Voorzitter werkgroep justitie en binnenlands bestuur CDJA

Wijn, Joop:

- Diverse bestuursfuncties in CDJA (voorzitter CDJA kern Haarlem, lid bestuur CDJA Noord-Holland, lid CDJA-raad), van 1987 tot 1994

Eerste Kamer:

Baarda, Joeke:

- Voorzitter CHJO, van 1963 tot 1966

Beeten, Rob van de:

- Voorzitter buitenlandcommissie CDJA, van 1980 tot 1983

Brinkman, Elco:

- Lid JOVD, afdeling Amsterdam, van 1969 tot 4 januari 1970

Coppoolse, Lous:

- Voorzitter ARJOS Noord-West Walcheren, van 1965 tot 1967

Hendrixx, Jan:

- Lid bestuur KVP-Jongeren, afdeling Brunssum (medeoprichter)
- Secretaris Commissie Buitenland, KVP-Jongeren Limburg, van 1960 tot 1962.
- Lid landelijke juridische commissie, KVP-Jongeren

Leeuwen, Hannie van:

- Secretaris ARJOS, afdeling Delft, van 1946 tot 1954
- Secretaris ARJOS, gewest Zuid-Holland, van 1950 tot 1957
- Vicevoorzitter ARJOS, van 1954 tot 1969

Linden, René van der:

- Voorzitter KVP-Jongeren

Lodders-Elfferich, Tineke:

- Vicevoorzitter ARJOS, van 1964 tot 1969

Koekkoek, Alis:

- Voorzitter ARJOS, afdeling Nieuw-Vennep, van 1961 tot 1965

Russell, Paul:

- Lid bestuur CDJA, gewest Noord-Holland

Europees Parlement:

Camp, Wim van den:

- Voorzitter KVPJO, van 1978 tot 1981
- Vicevoorzitter CDJA, van 1981 tot 1983

Lange, Esther de:

- Voorzitter werkgroep landbouw CDJA

Oomen-Ruijten, Ria:

- Vicevoorzitter KVPJO (mede-oprichtster in 1975)
- Voorzitter CDJA, tot 11 oktober 1980

Wortmann-Kool, Corien:

- Lid dagelijks bestuur CHJO, van 1978 tot 1981
- Lid dagelijks bestuur CDJA, van 1981 tot 1984

Kabinet:

Bijsterveldt, Marja van:

- Lid bestuur CDJA, van 1982 tot 1986

Eurlings, Camiel:

- Voorzitter CDJA, afdeling Mergelland

Jager, Jan Kees de:

- Bestuursfuncties CDJA
- Penningmeester CDJA

Spies, Liesbeth:

- Voorzitter Alphense CDJA-kern

Verhagen, Maxime:

- Diverse bestuursfuncties CDJA

Vries, Jack de:

- Voorzitter CDJA, van 1992 tot 1996

ChristenUnie:

Tweede Kamer:

Anker, Ed:

- Penningmeester GPV-Jongeren (GPJC) Zaanstad, van 1997 tot 1998

Slob, Arie:

- Voorzitter GPJC afdeling Capelle aan den IJssel, van 1982 tot 1985

Wiegman-Van Meppelen Scheppink, Esmé:

- Voorzitter RPF-Jongeren (RPFJ), vanaf 1996

Eerste Kamer:

Boer, Rammelt de:

- Lid bestuur GPJC (oprichter jongerenafdeling GPV in Steenwijk en Enschede

Vries, Jurn de:

- Voorzitter GPJC, van 1964 tot 1974

SGP:

Tweede Kamer:

Dijkraaf, Elbert:

- Voorzitter SGPJ (SGP-Jongeren), van 1999 tot 2003

Staij, Kees van der:

- Lid SGPJ.

Vlies, Bas van der:

- Lid LVSGS, mede-oprichter afdeling Delft

Eerste Kamer:

Berg, Gert van den:

- Voorzitter SGP studievereniging
- Voorzitter Jongeren Organisatie SGP, afdeling Veenendaal
- Voorzitter Jongeren Organisatie SGP, van 1972 tot 1986
- Lid bestuur Jongeren Organisatie SGP

PvdA:

Tweede Kamer:

Besselink, Marianne:

- Diverse bestuurlijke functies bij de JS (Jonge Socialisten (in de PvdA)), zowel op gemeentelijk, provinciaal als landelijk niveau, van 1989 tot 1997

Bouwmeester, Lea:

- Werd op haar 17e lid van de JS. Richtte met anderen de JS Flevoland op.

Dam, Martijn van:

- Voorzitter JS afdeling Eindhoven, van 1996 tot 1997

Dekken, Tjeerd van:

- Voorzitter JS van 1994 tot 1998.

Dijkma, Sharon:

- Algemeen secretaris JS, van 1991 tot 1992
- Voorzitter JS, van 1992 tot 1994

Krähe, Guus:

- Voorzitter JS, afdeling Arnhem, van 1989 tot 1992
- Lid milieugroep JS, van 1990 tot 1996
- Lid bestuur PvdA afdeling Arnhem, van 1990 tot 1993 (namens de JS)
- Lid bestuur JS regio Gelderland, van 1991 tot 1993 coördinator Milieuwerkgroep JS, van 1992 tot 1996
- Lid bestuur PvdA gewest Gelderland, van 1993 tot 1999 (namens de JS)
- Voorzitter JS regio Gelderland, van 1993 tot 1995

Kuiken, Attje:

- Lid bestuur JS afdeling Breda (oprichtster)

Melkert, Ad:

- Lid bestuur PPRj (PPR-jongeren)

Eerste Kamer:

Veld, Elske ter:

- Lid FJG

Europees Parlement:

Berg, Max van den:

- Voorzitter FJG, afdeling Groningen, vanaf 1966

SP:

Tweede Kamer:

Bashir, Farshad:

- Secretaris SP-Jongeren Organisatie "ROOD", van september 2002 tot januari 2004

Irrgang, Ewout:

- Lid J-Team

Leijten, Renske:

- Lid algemeen bestuur ROOD (jong in de SP), van mei 2003 tot juni 2005
- Voorzitter ROOD, van 4 juni 2005 tot 3 juni 2007

Smits, Manja:

- Voorzitter ROOD, afdeling Groningen, van 11 januari 2005 tot januari 2006

Eerste Kamer:

Vugt, Driek van:

- Lid bestuur ROOD, vanaf 1 mei 1999
- Voorzitter ROOD

GroenLinks:

Tweede Kamer:

Berge, Niels van den:

- Woordvoerder milieu en inrichting, Jongeren Organisatie DWARS (GroenLinkse Jongeren), van 2003 tot 2005

Dibi, Tofik:

- Lid DWARS

Gent, Ineke van:

- Bestuursfuncties PSJg (PSP-jongeren)

Klaver, Jesse:

- Voorzitter-organisatie DWARS, van december 2006 tot oktober 2007
- Secretaris DWARS, van oktober 2007 tot maart 2008
- Voorzitter DWARS, van maart 2008 tot augustus 2009

Voortman, Linda:

- Lid DWARS, van 2000/1 tot en met 2007

Europees Parlement

Sargentini, Judith:

- Diverse functies bij DWARS

D66:

Tweede Kamer:

Ham, Boris van der:

- Vicevoorzitter JD (Jonge Democraten), van 1997 tot 1998
- Voorzitter JD, van 1998 tot 2000

Koolmees, Wouter:

- Lid JD, vanaf 1997

VVD:

Tweede Kamer:

Aptroot, Charlie:

- Lid JOVD

Balemans, Eric:

- Algemeen secretaris en voorzitter JOVD, van november 1985 tot juni 1987
- Secretaris commissies jongerenbeleid VVD/JOVD, van november 1988 tot 1996

Broeke, Han ten:

- Voorzitter JOVD, Oost-Achterhoek, van 1985 tot 1998
- Lid bestuur JOVD, district Gelderland, van 1985 tot 1998

Cornielje, Clemens:

- Vicevoorzitter politiek JOVD in Gelderland, van 1977 tot 1978

Dijkhoff, Klaas:

- Lid JOVD.

Egerschot, Eske van:

- Voorzitter JOVD, afdeling Leiden e.o., omstreeks 2002
- Lid landelijke JOVD-promotiecommissie, 2001

Mulder, Anne:

- Penningmeester JOVD, afdeling 's-Gravenhage, van 1997 tot 2000

Nicolai, Atzo:

- Lid JOVD, van 1980 tot 1985

Nijs, Annette:

- Voorzitter JOVD, van 1987 tot 1988 (aanvankelijk interim-voorzitter)

Remkes, Johan:

- Voorzitter JOVD, van 1975 tot 1977
- Voorzitter commissie Jongerenbeleid VVD-JOVD (?)

Szabó, Zsolt:

- Voorzitter JOVD, Amstelland
- Voorzitter JOVD Noord Holland

Vries, Gijs de:

- Voorzitter JOVD, van 1977 tot 1978

Eerste Kamer:

Asscher, Edward:

- Voorzitter JOVD, afdeling Groningen

Dees, Dick:

- Voorzitter JOVD, van 1969 tot 1971

Duthler, Anne-Wil:

- Lid CDJA, van 1985 tot 1989

Grave, Frank de:

- Internationaal secretaris JOVD, van 1977 tot 1978
- Voorzitter JOVD, van 1978 tot 1980
- Secretaris commissie van beroep JOVD, omstreeks november 1983 en nog in februari 1985
- Lid commissie van beroep JOVD, omstreeks oktober 1986 en nog in april 1989

Hermans, Loek:

- Diverse bestuursfuncties JOVD
- Vicevoorzitter JOVD, van 1973 tot november 1974

Europees Parlement:

Maaten, Jules:

- Lid Europacommissie, JOVD, van 1978 tot 1979
- Secretaris JOVD afdeling Amsterdam, van 1978 tot 1980
- Secretaris commissie buitenlandse politiek JOVD, van 1979 tot 1980
- Internationaal secretaris JOVD, van 1980 tot 1984

Kabinet:

Rutte, Mark:

- Voorzitter JOVD, van 1988 tot 1991

LPF:

Tweede Kamer:

Hoogendijk, Ferry:

- Voorzitter JOVD, afdeling Gouda
- Lid hoofdbestuur JOVD

PVV:

Tweede Kamer:

Klaveren, Joram van:

- Lid JOVD

Bijlage 3 – Berekeningen**3.1 Overzicht PJO'ers per PJO, partij en orgaan**

Achternaam	Voornaam	Tussen-voegsel	Partij	Orgaan	Begin-periode	Eind-periode	PJO 1	PJO 2
Jongeling	Piet		GPV	K2	1963	1977	ARJA	
Uyl	Joop	den	PvdA	KA	1981	1982	ARJA	
Boer	Hans	de	CDA	KA	1981	1982	ARJOS	
Boertien	Kees		CDA	K2	1972	1975	ARJOS	
Coppoolse	Lous		CDA	K1	2007	2007	ARJOS	
Doel	Hans	van den	PvdA	K2	1967	1973	ARJOS	
Houwelingen	Jan	van	CDA	K2	1973	1982	ARJOS	
Koekkoek	Alis		CDA	K1	2003	2005	ARJOS	
Krajenbrink	Jan		CDA	K2	1981	1994	ARJOS	
Kwaadsteniet	Willem	de	CDA	K2	1973	1989	ARJOS	
Leerling	Meindert		RPF	K2	1981	1994	ARJOS	
Leeuwen	Hannie	van	CDA	K1	1995	2007	ARJOS	
Lodders-Elfferich	Tineke		CDA	K1	1999	2003	ARJOS	
Rietkerk	Koos		VVD	K2	1973	1982	ARJOS	
Veerman	Antoon		CDA	K2	1967	1981	ARJOS	
Vermaat	Arend		CDA	K2	1971	1975	ARJOS	
Wagenaar	Aad		RPF	K2	1981	1986	ARJOS	
Beeten	Rob	van de	CDA	K1	2000	2011	CDJA	
Bijleveld Schouten	Ank		CDA	K2	2007	2010	CDJA	
Bijsterveldt	Marja	van	CDA	KA	2007	2012	CDJA	
Bilder	Eddy		CDA	K2	2007	2010	CDJA	
Biskop	Jack		CDA	K2	2006	2012	CDJA	KVPJO
Borgman	Fred		CDA	K2	1978	1982	CDJA	ARJOS
Brinkel	Theo		CDA	K2	2003	2006	CDJA	
Bruls	Hubert		CDA	K2	2002	2005	CDJA	
Camp	Wim	van den	CDA	EP	2009	2014	CDJA	KVPJO
Dijk	Jan Jacob	van	CDA	K2	2002	2010	CDJA	
Duthler	Anne-Wil		VVD	K1	2007	2014	CDJA	
Eurlings	Camiel		CDA	KA	2007	2010	CDJA	
Hessels	Jos		CDA	K2	2002	2009	CDJA	
Hijum	Eddy	van	CDA	K2	2003	2012	CDJA	
Jager	Jan Kees	de	CDA	KA	2007	2010	CDJA	
Joldersma	Ciska		CDA	K2	2002	2012	CDJA	
Jonker	Corien		CDA	K2	2002	2010	CDJA	
Knops	Raymond		CDA	K2	2005	2012	CDJA	ARJOS
Koppejan	Ad		CDA	K2	2006	2012	CDJA	KVPJO

Lange	Esther	de	CDA	EP	2007	2014	CDJA	
Oomen-Ruijten	Ria		CDA	EP	1989	2014	CDJA	KVPJO
Rouwe	Sander	de	CDA	K2	2007	2012	CDJA	
Russell	Paul		CDA	K1	2010	2011	CDJA	
Spies	Liesbeth		CDA	KA	2011	2012	CDJA	
Sterk	Mirjam		CDA	K2	2002	2012	CDJA	
Verhagen	Maxime		CDA	KA	2002	2012	CDJA	
Vries	Jack	de	CDA	KA	2007	2010	CDJA	
Vries	Jan	de	CDA	K2	2002	2010	CDJA	
Wijn	Joop		CDA	K2	2003	2007	CDJA	
Wortmann	Corien		CDA	EP	2004	2014	CDJA	CHJO
Baarda	Joeke		CDA	K1	1987	2003	CHJO	
Beelaerts van Blokland	Pieter		CDA	K2	1981	1981	CHJO	
Boo	Arie	de	CDA	K2	1968	1972	CHJO	
Gualthérie van Weezel	Hans		CDA	K2	1977	1992	CHJO	
Huijsen	Coos		CDA	K2	1972	1976	CHJO	
Jonge	Aat	de	CDA	K2	1981	1982	CHJO	
Mateman	Wim		CDA	K2	1979	1988	CHJO	
Mei	Durk	van der	CDA	K2	1971	1984	CHJO	
Nijland	Jan		CDA	K2	1981	1994	CHJO	
Pronk	Jan		PvdA	K2	1971	1980	CHJO	
Scholten	Willem		CDA	KA	1978	1980	CHJO	
Tolman	Teun		CDA	EP	1979	1989	CHJO	
Aarts	Harry		CDA	K2	1973	1993	KVPJO	
Amelvoort	Marius	van	CDA	K2	1977	1982	KVPJO	
Brouwer	Tiemen		CDA	KA	1973	1973	KVPJO	
Chatinier	Wim	du	CDA	K2	1971	1977	KVPJO	
Cornelissen	Pam		CDA	K2	1977	1982	KVPJO	
Doef	Jaap	van der	PvdA	K2	1973	1986	KVPJO	
Dusarduijn	Willy		CDA	K2	1967	1972	KVPJO	
Hazekamp	Ted		CDA	KA	1977	1981	KVPJO	
Hendrikx	Jan		CDA	K1	2007	2011	KVPJO	
Linden	René	van der	CDA	K1	1999	2012	KVPJO	
Reijnen	Jan		CDA	K1	1972	1977	KVPJO	
Rooijen	Martin	van	CDA	K2	1977	1980	KVPJO	
Tonnaer	Jacques		PPR	K1	1969	1974	KVPJO	
Verwoert	Eef		DS'70	K2	1971	1977	KVPJO	
Westerterp	Tjerk		CDA	K2	1972	1978	KVPJO	
Zelissen	Piet		CDA	K2	1971	1972	KVPJO	
Anker	Eddy		CU	K2	2007	2010	GPJC	
Boer	Remmelt	de	CU	K1	2007	2011	GPJC	

Schutte	Gert		GPV	K2	1981	2001	GPJC	
Slob	Arie		CU	K2	2001	2012	GPJC	
Vries	Jurn	de	CU	K1	1999	2007	GPJC	
Wiegman-Van Meppelen Scheppink	Esmé		CU	K2	2007	2012	RPFJ	
Berg	Gert	van den	SGP	K1	1995	2011	LVSGS	
Dis	Cor	van	SGP	K1	1971	1973	LVSGS	
Vlies	Bas	van der	SGP	K2	1981	2010	LVSGS	
Dijkgraaf	Elbert		SGP	K2	2010	2012	SGPJ	
Staaij	Kees	van der	SGP	K2	1998	2012	SGPJ	
Brautigam	Gerda		PvdA	K2	1963	1972	AJC	
Egas	Cees		PvdA	K2	1952	1972	AJC	
Klein	Ger		PvdA	K2	1972	1980	AJC	
Louw	André	van der	PvdA	K2	1971	1983	AJC	
Veenendaalvan Meggelen	Fia	van	DS'70	K2	1970	1977	AJC	
Vorriink	Irene		PvdA	KA	1969	1977	AJC	
Beek	Relus	ter	PvdA	K2	1977	1982	FJG	
Berg	Max	van den	PvdA	EP	1999	2007	FJG	
Dankert	Piet		PvdA	EP	1979	1989	FJG	
Graaf	Arie	de	PvdA	K2	1976	1981	FJG	
Hamer	Henk	de	PvdA	K2	1977	1981	FJG	
Kombrink	Hans		PvdA	K2	1972	1981	FJG	
Meester	Eibert		PvdA	K1	1963	1976	FJG	
Veld	Elske	ter	PvdA	K1	1995	2003	FJG	
Besselink	Marianne		PvdA	K2	2006	2010	JS	
Bouwmeester	Lea		PvdA	K2	2006	2012	JS	
Dam	Martijn	van	PvdA	K2	2003	2012	JS	
Dekken	Tjeerd	van	PvdA	K2	2010	2012	JS	
Dijksma	Sharon		PvdA	K2	2002	2012	JS	
Krähe	Guus		PvdA	K2	2006	2006	JS	
Kuiken	Attje		PvdA	K2	2006	2012	JS	
Dolman	Dick		PvdA	K2	1970	1990	Nieuwe Koers	
Vellenga	Jakob		PvdA	K2	1968	1979	Nieuwe Koers	
Zijlstra	Kees		PvdA	K2	1979	1991	Nieuwe Koers	
Vondeling	Anne		PvdA	EP	1979	1979	VDJO	
Voogd	Joop		PvdA	K2	1963	1981	VDJO	
Zeevalking	Henk		D66	KA	1981	1982	VDJO	
Berkhouwer	Cees		VVD	EP	1963	1979	VDJO	

Irrgang	Ewout		SP	K2	2005	2012	J-Team	Vonk
Bashir	Fershad		SP	K2	2008	2012	ROOD	
Leijten	Renske		SP	K2	2006	2012	ROOD	
Smits	Manja		SP	K2	2008	2012	ROOD	
Vugt	Driek	van	SP	K1	1999	2003	ROOD	
Bakker	Marcus		CPN	K2	1956	1982	ANJV	
Hoekstra	Henk		CPN	K2	1963	1977	ANJV	
Wolff	Joop		CPN	K2	1967	1981	ANJV	
Berge	Niels	van den	GL	K2	2011	2011	DWARS	
Dibi	Tofik		GL	K2	2006	2012	DWARS	
Klaver	Jesse		GL	K2	2010	2012	DWARS	
Sargentini	Judith		GL	EP	2009	2014	DWARS	
Voortman	Linda		GL	K2	2010	2012	DWARS	
Melkert	Ad		PvdA	K2	1986	2002	PPRj	
Es	Andrée	van	PSP	K2	1981	1990	PSjg	
Gent	Ineke	van	GL	K2	1998	2012	PSjg	
Ham	Boris	van der	D66	K2	2002	2012	JD	
Koolmees	Wouter		D66	K2	2010	2012	JD	
Aptroot	Charlie		VVD	K2	2003	2012	JOVD	
Asscher	Edward		VVD	K1	2007	2011	JOVD	CHJO
Balemans	Eric		VVD	K2	1998	2006	JOVD	
Broeke	Han	ten	VVD	K2	2006	2012	JOVD	
Cornielje	Clemens		VVD	K2	2002	2005	JOVD	
Dees	Dick		VVD	K1	1995	2007	JOVD	
Dijk	Klaas	van	VVD	K2	1963	1976	JOVD	
Dijkhoff	Klaas		VVD	K2	2010	2012	JOVD	
Egerschot	Eske	van	VVD	K2	2004	2006	JOVD	
Evenhuis	Albert-Jan		VVD	K2	1973	1986	JOVD	
Grave	Frank	de	VVD	K1	2011	2012	JOVD	
Gruijters	Hans		D66	KA	1973	1977	JOVD	
Heijne Makkreel	Henk		VVD	K1	1977	1999	JOVD	
Hermans	Loek		VVD	K1	2007	2012	JOVD	
Hoogendijk	Ferry		LPF	K2	2002	2003	JOVD	
Jacobse	Huub		VVD	K2	1977	1986	JOVD	
Klaveren	Joram	van	PVV	K2	2010	2012	JOVD	
Linschoten		Robin	VVD	K2	1982	1994	JOVD	
Maaten	Jules		VVD	EP	1999	2009	JOVD	
Mulder	Anne		VVD	K2	2010	2012	JOVD	
Nicolaï	Atzo		VVD	K2	2003	2011	JOVD	
Nijpels	Ed		VVD	K2	1977	1986	JOVD	

Nijs	Annette		VVD	K2	2003	2006	JOVD	
Nypels	Erwin		D66	KA	1982	1982	JOVD	
Remkes	Johan		VVD	K2	2003	2010	JOVD	
Roethof	Hein		PvdA	K2	1969	1982	JOVD	VDJO
Rutte	Mark		VVD	KA	2010	2012	JOVD	
Someren-Downer	Haya	van	VVD	K1	1974	1980	JOVD	
Szabó	Zsolt		VVD	K2	2003	2006	JOVD	
Vries	Gijs	de	VVD	K2	2002	2002	JOVD	
Wallis de Vries	Gerard		VVD	KA	1978	1981	JOVD	
Wiebenga	Jan-Kees		VVD	K1	1977	1982	JOVD	
Wiegel	Hans		VVD	K2	1967	1977	JOVD	

3.2 Parlementariërs, PJO'ers, zuivere en onzuivere doorstroom, in aantallen en percentages.

Partij	Politici	PJO-Z	PJO-O	Doorstroom Zuiver in %	Doorstroom Onzuiver in %	% Zuiver - Onzuiver
CDA	348	75	65	21,55	18,68	- 13,32 %
ChristenUnie	28	6	9	21,43	32,14	+ 50%
RKPN	1	0	0	0	0	+ 0 %
SGP	11	5	5	45,45	45,45	+ 0 %
DS'70	14	0	2	0	14,29	+ 0 %
PvdA	290	28	30	9,66	10,34	+ 7,14 %
SP	50	5	5	10	10	+ 0 %
GroenLinks	85	13	12	12,29	12,94	+ 5,29 %
D66	70	2	5	2,86	7,14	+ 249,65 %
VVD	194	34	31	17,53	15,98	- 8,8 %
50PLUS	1	0	0	0	0	+ 0 %
Boerenpartij	6	0	0	0	0	+ 0 %
Europa Transparant	2	0	0	0	0	+ 0 %
Leefbaar Nederland	1	0	0	0	0	+ 0 %
LPF	37	0	1	0	2,70	+ 0 %
NMP	2	0	0	0	0	+ 0 %
OSF	3	0	0	0	0	+ 0 %
PvdD	4	0	0	0	0	+ 0 %
PVV	39	0	1	0	2,56	+ 0 %

3.3 Aantal doorstromers per partij per tijdsvak

1972-1982	PM	PJO Zuiver	PJO Onzuiver
CDA	208	42	32
GPV	4	1	2
RKPN	1	0	0
RPF	2	0	2
SGP	6	2	2

DS'70	14	0	2
PvdA	161	24	25
CPN	13	3	3
PPR	21	0	1
PSP	7	1	1
D66	42	0	3
VVD	74	14	13
Boerenpartij	6	0	0
NMP	2	0	0

2002-2012	PM	PJO Zuiver	PJO Onzuiver
CDA	146	35	35
ChristenUnie	22	5	5
SGP	6	4	4
PvdA	136	10	11
SP	50	5	5
GroenLinks	45	7	6
D66	31	2	2
VVD	130	21	19
50PLUS	1	0	0
Europa Transparant	2	0	0
Leefbaar Nederland	1	0	0
LPF	38	0	1
OSF	3	0	0
PvdD	4	0	0
PVV	40	0	1

3.4 Gegevens per PJO (1972-1982 en 2002-2012)

PJO Totaal		PJO K2		PJO K1		PJO EP		PJO KA	
AJC	6	AJC	5	AJC	0	AJC	0	AJC	1
ANJV	3	ANJV	3	ANJV	0	ANJV	0	ANJV	0
ARJA	2	ARJA	1	ARJA	0	ARJA	0	ARJA	1
ARJOS	15	ARJOS	10	ARJOS	4	ARJOS	0	ARJOS	1
CDJA	29	CDJA	16	CDJA	2	CDJA	5	CDJA	6
CHJO	12	CHJO	9	CHJO	1	CHJO	1	CHJO	1
DWARS	5	DWARS	4	DWARS	0	DWARS	1	DWARS	0
FJG	8	FJG	4	FJG	2	FJG	2	FJG	0
GPJC	5	GPJC	3	GPJC	2	GPJC	0	GPJC	0
JD	2	JD	2	JD	0	JD	0	JD	0

JOVD	34	JOVD	21	JOVD	8	JOVD	1	JOVD	4
JS	7	JS	7	JS	0	JS	0	JS	0
J-Team	1	J-Team	1	J-Team	0	J-Team	0	J-Team	0
KVPJO	17	KVPJO	11	KVPJO	4	KVPJO	0	KVPJO	2
LVSGS	2	LVSGS	1	LVSGS	1	LVSGS	0	LVSGS	0
Nieuwe Koers	3	Nieuwe Koers	3	Nieuwe Koers	0	Nieuwe Koers	0	Nieuwe Koers	0
PPRj	1	PPRj	1	PPRj	0	PPRj	0	PPRj	0
PSjg	2	PSjg	2	PSjg	0	PSjg	0	PSjg	0
ROOD	4	ROOD	3	ROOD	1	ROOD	0	ROOD	0
RPFJ	1	RPFJ	1	RPFJ	0	RPFJ	0	RPFJ	0
SGPJ	3	SGPJ	2	SGPJ	1	SGPJ	0	SGPJ	0
VDJO	34	VDJO	1	VDJO	0	VDJO	2	VDJO	1
Totaal	165	Totaal	110	Totaal	26	Totaal	12	Totaal	17
N	1186	N	639	N	364	N	71	N	112
%	13,91	%	7,21	%	7,14	%	16,9	%	15,18

3.5 Gegevens per partij + fusiepartijen (1972-1982 en 2002-2012)

PJO Totaal		PJO K2		PJO K1		PJO EP		PJO KA	
CDJA	75	CDJA	47	CDJA	11	CDJA	6	CDJA	11
Perspectief	6	Perspectief	4	Perspectief	2	Perspectief	0	Perspectief	0
SGPJ	5	SGPJ	3	SGPJ	2	SGPJ	0	SGPJ	0
JS	28	JS	20	JS	2	JS	4	JS	2
ROOD	5	ROOD	4	ROOD	1	ROOD	0	ROOD	0
DWARS	10	DWARS	9	DWARS	0	DWARS	1	DWARS	0
JD	2	JD	2	JD	0	JD	0	JD	0
JOVD	33	JOVD	21	JOVD	8	JOVD	1	JOVD	4
Totaal	165	Totaal	110	Totaal	26	Totaal	112	Totaal	17
N	1186	N	639	N	364	N	71	N	112
%	13,91	%	17,21	%	7,14	%	16,9	%	15,18

Bijlage 4 – ‘Bijzondere’ politici

4.1 Overstappers

Achternaam	Voornaam	Tussen-voegsel	Partij	Orgaan	Beginperiode	Eindperiode	PJO 1
Jongeling	Piet		GPV	K2	1963	1977	ARJA
Uyl	Joop	den	PvdA	KA	1981	1982	ARJA
Doel	Hans	van den	PvdA	K2	1967	1973	ARJOS
Leerling	Meindert		RPF	K2	1981	1994	ARJOS
Rietkerk	Koos		VVD	K2	1973	1982	ARJOS
Wagenaar	Aad		RPF	K2	1981	1986	ARJOS
Duthler	Anne-Wil		VVD	K1	2007	2014	CDJA
Pronk	Jan		PvdA	K2	1971	1980	CHJO

Doef	Jaap	van der	PvdA	K2	1973	1986	KVPJO
Tonnaer	Jacques		PPR	K1	1969	1974	KVPJO
Verwoert	Eef		DS'70	K2	1971	1977	KVPJO
Veenendaal-van Meggelen	Fia	van	DS'70	K2	1970	1977	AJC
Vorrink	Irene		PvdA	K1	1969	1977	AJC
Zeevalking	Henk		D66	KA	1981	1982	VDJO
Berkhouwer	Cees		VVD	EP	1963	1979	VDJO
Melkert	Ad		PvdA	K2	1986	2002	PPRj
Brinkman	Elco		CDA	K1	1982	2014	JOVD
Gruijters	Hans		D66	KA	1973	1977	JOVD
Hoogendijk	Ferry		LPF	K2	2002	2003	JOVD
Klaveren	Joram	van	PVV	K2	2010	2012	JOVD
Nypels	Erwin		D66	KA	1982	1982	JOVD
Roethof	Hein		PvdA	K2	1969	1982	JOVD

4.2 In beide tijdsvakken actieve politici

Achternaam	Voornaam	Tussen-voegsel	Partij	Orgaan	Beginperiode	Eindperiode	PJO 1
Leeuwen	Hannie	van	CDA	K1	1995	2007	ARJOS
Oomen-Ruijten	Ria		CDA	EP	1989	2014	CDJA
Linden	René	van der	CDA	K1	1999	2012	KVPJO
Vlies	Bas	van der	SGP	K2	1981	2010	LVSGS
Veld	Elske	ter	PvdA	K1	1995	2003	FJG
Dees	Dick		VVD	K1	1995	2007	JOVD
Grave	Frank	de	VVD	K1	2011	2012	JOVD
Hermans	Loek		VVD	K1	2007	2012	JOVD

Bijlage 5 – Congresactiviteiten

5.1 Overzicht congresactiviteiten DWARS 2008 – 2012

PJO	Jaar	Type	Nr.	Aangenomen?	Opmerking
DWARS	2008	Amendement	5	Nee	
DWARS	2008	Amendement	13	Ja	
DWARS	2008	Amendement	15	Ja	
DWARS	2008	Amendement	23	Ja	
DWARS	2008	Amendement	25	Ja	
DWARS	2008	Amendement	29	Nee	
DWARS	2008	Amendement	33	Nee	
DWARS	2008	Amendement	34	Ja	
DWARS	2008	Amendement	36	Ja	
DWARS	2008	Amendement	43	Ja	
DWARS	2008	Amendement	51	Ja	

DWARS	2008	Amendement	56	Nee	
DWARS	2008	Amendement	62	Ja	
DWARS	2008	Amendement	67	Ja	
DWARS	2008	Amendement	73	Nee	
DWARS	2008	Amendement	77	Nee	
DWARS	2011	Motie	1	Ja	
DWARS	2010	Amendement	3	Ja	
DWARS	2010	Amendement	25	Ja	
DWARS	2010	Amendement	33	Nee	
DWARS	2010	Amendement	39	Ja	
DWARS	2010	Amendement	42	Ja	
DWARS	2010	Amendement	47	Nee	
DWARS	2010	Amendement	59	Ja	
DWARS	2010	Amendement	65	Ja	
DWARS	2010	Amendement	76	Nee	teruggetrokken
DWARS	2010	Amendement	77	Nee	teruggetrokken
DWARS	2010	Amendement	93	Ja	
DWARS	2010	Amendement	96	Nee	
DWARS	2010	Amendement	107	Ja	
DWARS	2010	Amendement	126	Ja	
DWARS	2010	Amendement	145	Nee	
DWARS	2010	Amendement	151	Nee	
DWARS	2010	Amendement	155	Nee	
DWARS	2010	Amendement	163	Ja	
DWARS	2010	Amendement	179	Ja	
DWARS	2010	Amendement	195	Ja	
DWARS	2010	Amendement	197	Ja	
DWARS	2010	Amendement	210	Ja	
DWARS	2010	Amendement	213	Nee	
DWARS	2010	Amendement	229	Ja	
DWARS	2010	Amendement	241	Nee	
DWARS	2010	Amendement	247	Nee	
DWARS	2010	Amendement	262	Ja	
DWARS	2010	Amendement	269	Ja	
DWARS	2010	Amendement	277	Ja	
DWARS	2010	Amendement	291	Nee	
DWARS	2010	Amendement	293	Nee	
DWARS	2010	Amendement	324	Ja	
DWARS	2010	Amendement	392	Ja	
DWARS	2010	Amendement	396	Nee	
DWARS	2010	Amendement	406	Ja	
DWARS	2010	Amendement	408	Ja	
DWARS	2010	Amendement	414	Ja	
DWARS	2010	Amendement	415	Nee	

DWARS	2010	Amendement	417	Ja	
DWARS	2009	Wijziging	2	Ja	
DWARS	2009	Wijziging	5	Ja	
DWARS	2009	Wijziging	6	Ja	
DWARS	2009	Wijziging	13	Nee	
DWARS	2009	Wijziging	18	Ja	
DWARS	2009	Wijziging	19	Ja	
DWARS	2009	Wijziging	22	Ja	
DWARS	2009	Wijziging	23	Ja	
DWARS	2009	Motie	1	Ja	Unaniem!
DWARS	2012	Motie	10	Ja	
DWARS	2012	Motie	11	Ja	
DWARS	2012	Motie	12	Ja	

5.2 Percentage aangenomen moties

PJO	Totaal	Aangenomen	Percentage
DWARS	68	46	67,647059%

Bijlage 6 – Overzicht Programma- en Kandidatencommissies 2006 – 2011

6.1 Overzicht Programmacommissies 2006 – 2011

Achternaam	Voornaam	Tussen-voegsel	Partij	PJO	Jaar	PC Orgaan	Opmerking
Bruijn	Jan Anthonie	van	VVD	0	2010	Tweede Kamer	Voorzitter
Prins	Meiny		VVD	0	2010	Tweede Kamer	Vicevoorzitter
Gilissen	Dimitri		VVD	0	2010	Tweede Kamer	Secretaris
Graaf	Frans	de	VVD	0	2010	Tweede Kamer	Schrijver
Groothuis	Bart		VVD	0	2010	Tweede Kamer	Schrijver
Akker	Joost	van den	VVD	0	2010	Tweede Kamer	
Bekkum	Tjeerd	van	VVD	0	2010	Tweede Kamer	
Bezuijen	Michel		VVD	0	2010	Tweede Kamer	
Dekker	Sander		VVD	0	2010	Tweede Kamer	
Dijkhoff	Klaas		VVD	1	2010	Tweede Kamer	
Joustra	Tjibbe		VVD	0	2010	Tweede Kamer	
Kalleveen	Marco	van	VVD	0	2010	Tweede Kamer	
Krajicek	Richard		VVD	0	2010	Tweede Kamer	
Lucas-Smeerdijk	Anne-Wil		VVD	0	2010	Tweede Kamer	
Moussaoui	Raja		VVD	0	2010	Tweede Kamer	
Oostrom	Coen	van	VVD	0	2010	Tweede Kamer	
Sluimers	Dick		VVD	0	2010	Tweede Kamer	
Sormaz	Tatjana		VVD	0	2010	Tweede Kamer	
Venrooy-Van Ark	Tamara		VVD	0	2010	Tweede Kamer	
Verhagen	Herna		VVD	0	2010	Tweede Kamer	
Verwaayen	Ben		VVD	0	2006	Tweede Kamer	Voorzitter
Buining	Bé		VVD	0	2006	Tweede Kamer	

Dales	Geert		VVD	0	2006	Tweede Kamer	
Egten	Caren	van	VVD	0	2006	Tweede Kamer	
Harbers	Mark		VVD	0	2006	Tweede Kamer	
Kerpen	Guy		VVD	0	2006	Tweede Kamer	
Rooyen	Karin	van	VVD	0	2006	Tweede Kamer	
Rothuizen	Titia		VVD	0	2006	Tweede Kamer	
Oostermeijer	Alexander		VVD	0	2006	Tweede Kamer	Secretaris
Middelaar	Luuk	van	VVD	0	2006	Tweede Kamer	Penvoerder
Bolkestein	Frits		VVD	0	2009	Europees Parlement	Voorzitter
Ballekom	Pim	van	VVD	0	2009	Europees Parlement	
Caluwé	Ingrid	de	VVD	0	2009	Europees Parlement	
Groen	Wirt		VVD	0	2009	Europees Parlement	
Kloosterman	Ingrid		VVD	0	2009	Europees Parlement	
Könings	Melvin		VVD	0	2009	Europees Parlement	
Postma	Jan-Meinte		VVD	0	2009	Europees Parlement	
Sluimers	Dick		VVD	0	2009	Europees Parlement	
Reijnen	Jeroen		VVD	0	2009	Europees Parlement	Penvoerder
Wigboldus	Lucie		VVD	0	2009	Europees Parlement	Secretaris
Buitenweg	Kathalijne		GroenLinks	0	2010	Tweede Kamer	Voorzitter
Berg	Natasja	van den	GroenLinks	0	2010	Tweede Kamer	
Eickhout	Bas		GroenLinks	0	2010	Tweede Kamer	
Eijk	Cees	van	GroenLinks	0	2010	Tweede Kamer	
Hooijdonk	Lot	van	GroenLinks	0	2010	Tweede Kamer	
Karreman	Henrike		GroenLinks	0	2010	Tweede Kamer	
Klaver	Jesser		GroenLinks	1	2010	Tweede Kamer	
Pels	Dick		GroenLinks	0	2010	Tweede Kamer	
Sap	Jolande		GroenLinks	0	2010	Tweede Kamer	
Eikelenboom	Katinka		GroenLinks	0	2010	Tweede Kamer	Secretaris
Wouters	Richard		GroenLinks	0	2010	Tweede Kamer	Secretaris
Terlien	Merel		GroenLinks	0	2010	Tweede Kamer	Stagiair
Vendrik	Kees		GroenLinks	0	2010	Tweede Kamer	Medewerker
Vendrik	Kees		GroenLinks	0	2006	Tweede Kamer	Voorzitter
Dadema	Martijn		GroenLinks	0	2006	Tweede Kamer	
Sap	Jolande		GroenLinks	0	2006	Tweede Kamer	
Gaag	Olof	van der	GroenLinks	0	2006	Tweede Kamer	
Nekuee	Shervin		GroenLinks	0	2006	Tweede Kamer	
Strik	Tineke		GroenLinks	0	2006	Tweede Kamer	
Streefkerk	Mathilde		GroenLinks	0	2006	Tweede Kamer	
Snels	Bart		GroenLinks	0	2006	Tweede Kamer	Secretaris
Thijssen	Noortje		GroenLinks	0	2006	Tweede Kamer	Secretaris
Hooijdonk	Lot	van	GroenLinks	0	2009	Europees Parlement	
Brand	Arie	van den	GroenLinks	0	2009	Europees Parlement	Voorzitter

Eickhout	Bas		GroenLinks	0	2009	Europees Parlement	
Rahman	Youssef		GroenLinks	0	2009	Europees Parlement	
Wouters	Richard		GroenLinks	0	2009	Europees Parlement	Secretaris
Strik	Tineke		GroenLinks	0	2009	Europees Parlement	
Tilburg	Rens	van	GroenLinks	0	2009	Europees Parlement	
Visseren	Ingrid		GroenLinks	0	2009	Europees Parlement	

6.2 Overzicht Kandidatencommissies 2006 – 2011

Achternaam	Voornaam	Tussen-voegsel	Partij	PJO	Jaar	KC Orgaan	Opmerking
Nistelrooij	Eline	van	GroenLinks	1	2010	Tweede Kamer	
Egdom	Hans	van	GroenLinks	0	2010	Tweede Kamer	
Vos	Marijke		GroenLinks	0	2010	Tweede Kamer	Voorzitter
Ernsting	Marius		GroenLinks	0	2010	Tweede Kamer	
Eijk	Cees	van	GroenLinks	0	2010	Tweede Kamer	
Georgopoulou	Pascale		GroenLinks	0	2010	Tweede Kamer	
Jongorius	Margriet		GroenLinks	0	2010	Tweede Kamer	
Lintmeijer	Frits		GroenLinks	0	2010	Tweede Kamer	
Prins	Frans		GroenLinks	0	2010	Tweede Kamer	
Karayalcin	Can		GroenLinks	0	2010	Tweede Kamer	
Eijden	Ton	van	GroenLinks	0	2010	Tweede Kamer	Manager Politiek
Putte	Hester	van der	GroenLinks	0	2010	Tweede Kamer	Secretaris
Gurp	Roel	van	GroenLinks	0	2011	Eerste Kamer	Voorzitter
Egdom	Flora	van	GroenLinks	0	2011	Eerste Kamer	
Feis	Niels		GroenLinks	0	2011	Eerste Kamer	
Groot	Eva	de	GroenLinks	0	2011	Eerste Kamer	
Leeuwen	Titia	van	GroenLinks	0	2011	Eerste Kamer	
Rooij	Marjolein	de	GroenLinks	0	2011	Eerste Kamer	
Weening*	Heleen		GroenLinks	0	2011	Eerste Kamer	
Tettero	Liesbeth		GroenLinks	0	2011	Eerste Kamer	Manager Politiek
Putte	Hester	van der	GroenLinks	0	2011	Eerste Kamer	Secretaris

* JOVD